

SZOMORY DEZSŐ

A PÉKNÉ

BUDAPEST

AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-T. KIADÁSA

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest: Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2017
Készült Sólyom László köztársasági elnöki támogatási keretéből.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-963-417-155-3 (online)
MEK-16825

TARTALOM
A PÉKNÉ.
A TALLÉR
FLORIA TOSCA.
MELEG TÖRTÉNET EGY SZEGÉNY NAGY BORJURÓL.
EGY ÖNGYILKOSSÁG TÖRTÉNETE.
A TOULONI KATONA.
AZ ASSZONY ÉS A SÍRÁSÓ.

Lázár Miklós kedves barátomnak.

Sz. D.

A PÉKNÉ.

Ijedezve gondolok rá, siralmas emberi lélek szegény, mint egy elgázolt narancs a nagyvárosi arany szemében, drága Hódl Józsi! Csak a jó Isten tudja a dolgokat és számunkra alig van valami, aminek megfejtése volna. A feje nagy volt és szomorú bizony, az alsóbbrendűség hiányosságával, tökéletlenül kikészített és ostobán modelált, bús gyári fej, durva *en gros* munka, a népes külső városrészek emberműhelyeiből, hangos tenyészudvaraiból, ahol a kék robotnak virul, a gépies szaporodás rengeteg gyümölcsözésével.

Olcsó fej volt, szegény fej volt, korán kopasz, a homlok aránytalan frontjával, mint egy ócska tükör. Számos szürke és rozoga hajszálak, összetömörülve és egészen fönn a fejbúbján, mint magányos csokrok, nőttek. És a szemén kívül, szürkés pislantások, az orrán kívül mint egy banán, az ajkán kívül, amelyet nyitva tartott a szőkés bajusz gyér szálai alatt, a lelkén kívül, mely ki fog bontakozni, valami fanyar kis illata is volt, valami sápadt presztizse az egész alakjának, vasárnapi dicsőségének, elunott szegénységének, amint kiöltözött, bús péklegény s némi világos nyakkendőket kötött. Agyonsülve a kenyérmencék előtt, a pékpincék mélyén éjjeli robotban, megpörkölt szörzetével a meztelen mellén, amint a parázból rubintfények érték: már rég nem dolgozott, de bizony nem dolgozott s csak sétált mint egy Esterházy, nyugodtan és lapos léptekkel utcahosszat az estéli világosságban, elveszve a tarka szoknyák hullámlása között, hazatérő nők szagos nyakszirtjei mögött, friss cseléd lányok ténfergése mentén, mint egy csüggedt zászló a szélben.

Holott olykor felbuzdult a fényben s mámoros képzelete némi világosságot gyújtott elunott élete éjszakáján. Ilyenkor veszélyes vágyai ébredtek, régi s lappangó kísértések mint gonosz virágok, a lelke mélyén kihajtottak. Amint elvonult a térben, a világos kirakatok mentén, a lámpák alatt, a tömegben, a szagokban és a fényben, rettenetes öntudatokra eszmélt a mozik világos portáljai s patétikus plakátjai előtt. Valami titkos és kegyetlen sóvárgás gyötörte. S így jött az estében eltikkadva, kábult és üres fejjel, éppen amiért így tele volt mindennel, szegény emberi pária.

- Ha nincs a pékné! - motyogta és utolsó állomására gondolt, a Zerge-utcai híres sütődében.

Csak rövid és primitív hangulatai voltak, keserű szájízben. Ahogyan az ember csak éppen mond valamit, röpködő, homályos sóhajokban. Aztán el is akadt minden gondolata. Semmi se volt olyan fontos különben, hogy valami kiválót gondolhatott volna és másrészt olyan sivár és reménytelen volt minden, hogy akármit gondoljon, a nyomorát nem éri föl vele. Így van ez a lét keserű alján, hogy minden mellékes voltaképen.

- A pékné! - ismételte mégis, végkép tanácstalan. - Most nincs helyem, - fűzte tovább - és nem is lesz - gondolta megadással.

De nem ám. Nem volt hely, csakugyan nem. Az égen sem volt hely, ahogy tele volt rakva májusi csillagzással, mintha tavaly óta új csillagok születtek volna. Egyáltalán nem volt hely sehol. Fönn az ég és lenn a föld, az egész világ, hegyek, folyók és tengerek túlsufoltaknak rémlettek e vergődő és elunott agy fantazmagóriában, mely a maga színeit és képeit a tömött munkástanyák és párolgó hónapos ágyak vízióin melengette s leborult, mint az áldozat, a nyomora előtt. Drága, finom, csengő szavak hiányát is érezhette, melyek a disztíngvált nyomorgót megbékéltetik, ahogy Lamartine mondja, a költészet e legnagyobb zenésze. Minimális szóbősége, benső berendezkedésének siralmas semmiségét csengte vissza a szegényes érzéshálózat kultiválatlan húrjain.

- Nincs is mit akarni, - gondolta, amint éppen átjött az utcán, - nincs és nincs - és igaza volt. Az ember úgy születik nyilván, ahogy elvetik a magját. Nagy nyomorok és nagy inségek

élnék tovább olthatatlan emberi vezérképviseletekben és ezek törhetetlen cölöpök és erős fundamentumok, amelyekre minden egyéb épül a világon. A feje fölött, egy nagy szürke bérház nyitott ablakain át, némi zongorázást hallott és szeretettel de szórakozottan követte egy szellemtelen keringő röpködő hangjait, elvesző, béna ritmusát a térben. Egy női arcot is látott valahol odafönn, az emeletek sötétjéből válva ki ocsmányan, vonzón és fehéren. De az óra megkondult a terézvárosi templom tornyán. És Hódl Józsi ment tovább.

Amint betért a Spanga-kávéházba, ahol facér péklegények e földi balsorsukat némi kártya- és billiárdjátékkal javígtatták, már füstben rekedt minden s a megaludt tükrökön túl, mint ócska tejfelületek, a törpe fal mentén, sűrű makulákkal, kiemelkedően ült a kassza márványlapja előtt, dús pléhkanalak és torz cukorkockák között, Marosi Lóri a kasszirő. A füstök ködfátyolán át vöröses szélű szeme világított, a tekintet zord közönyével, amint a maga robotjához szokott. Az arca halovány volt, mintegy hervatag tejjel fröccsent és némi kéklő árnyalatokkal, amit az érhálózat irizált a roskatag bőrfelületre. A szája megkent és elvirult, a mesterséges pír rikító ellentétével a sárgás fogak és tág orrcimpák között, melyek az elmerült orrcsont híjján, magát az orrot alkották, kizárólagos szélességben. Az elmosott blúz alatt, aránytalan térfoglalásban, dús keble vonult s valami különös jellegzetességet kölcsönzött e női személynek, valami moziplakátszerűséget, a figura túlzott formáival. És a homloka eltűnt a fekete haj korona alatt, mely vastag fürtjeit lenyomta egészen a szemöldökökig.

- Jó estét, - mondotta Józsi, lágyan közeledve. És az emelvényhez dörgölődött, kétes graciozitással.

- Feldönti a kaszt, - szólott Lóri egykedvűen és csak rakosgatta a cukrait.

Mégis, hirtelen, a szemök összenézett.

- Mi baj van! - kérdezte a hölgy.

- Semmi, - felelte a nyakkendőjén babrálva, - semmi. Miért, hogy azt kérdezi mi baj van, amikor nincsen semmi baj. Mintha mindig azt hinné, hogy valami bajnak kell lenni.

- Hát persze, hogy azt hiszem, - pörölt a nő meggyőződéssel, - amikor csak lézeng és nem csinál semmit. Ebből lesz a baj, - tette hozzá telített hangsúlyozással, mintha valami jóízű dolgon nyalánkodna.

De az ember kitért a célzások elől és unottan a vállát vonogatta.

- Hát ennek is vége lesz, ennek a rossz állapotnak, - magyarázgatta. - Lássa, hányan vannak itt facérok és nem csak itt vannak, a Dunál is tele van velök. Nem hogy a bér rossz, még azt sem mondom, de a munka kevés ilyenkor és a mesterek se fűtenek hiába. Még azoknak jó, akik kártyáznak vagy billiárdoznak. Van olyan, aki a maga két koronáját is megnyeri egy nap. Csak én unom el magamat. Halálra elunom magamat, mint a kiszáradt kút nálunk odahaza, tudja.

- Tudom, - mondta a nő.

- Dehogyan tudja, - felelt szeliden és a szürke szeme tágra nyílt. A torz fejét két kézre fogva, gyér hajbokrait gyötörgette és nyirkos homloka elborult.

- Maga nem tudja, hogy nyom engem minden, - mondotta elernyedve, - az élet, minden, hogy nyom engem! Egész Pest mintha a csigolyámon ülne, olyan nehéz a fejem. Az este, az utcák, a lámpák, a sok villamos és a sok ember, mintha mind rajtam gázolna, - egész Pest! mondom. Az imént is, mintha homlokon csaptak volna valami rézkoronggal, amint harangoztak a Terézvárosban. Végre valami műveltsége is van az embernek, ha már más nincs, hát nem igaz? Az utolsó helyemen a könyvet is én vezetem, a leveleket is én írtam a nagy malmokba s ha nincs a pékné, még ma is ott vagyok a jó helyemen, tudja.

- Ha nincs a pékné, haj bizony a pékné! - ismételte Lóri, alattomos inszINUÁCIÓKKAL. - A pékné bizony, az volt a baj úgy-e! Valami nagy fene lisztes tyuk úgy-e! - kérdezte, vörösen pislogatva.

- Valami nagy fene lisztes tyuk! - hebegte utána tájékozatlanul.

- Hát persze! A pékné! Nem érti?

- Nem.

- Mi volt vele? No mondja! - nógatta a leány a fejét előrehajtván.

És az orrát is fintorgatta, mintegy képzelte illatokhoz.

- Hát nem mondja? - kérdezte, hogy az ember nem felelt.

- Mit mondjak? - szólalt meg végre.

- Mi volt vele? A péknével? - kérdezte felpezsdülve.

- Semmi se volt.

- Nem ám! Képzelem!

És szakavatott fölényel rázta a fejét.

S hogy éppen egy pincér pattant elébe, némi kanalak után nyúlván s a tálcákat prezentálva, néhány kocka cukrot csapott le oda, a csorba csészék mellé.

- Képzelem, - ismételte felbiggyedt ajakkal.

- Semmit sem képzelhet, - mondta Hódl, - ki sem találhatja, ami a péknét illeti, hiába okos lány, mégis, ki sem találhatja!

- Nem ám! Amilyen nehéz kitalálni!

- Nehéz, - felelte hirtelen elbúsultan, a hangjának oly sajátos csengésével, hogy a hölgy meglepetten nézett rá. S amint távolodott vagy eltántorgott inkább, amint elmaradt egy pillanatra valamelyik szomszéd asztalnál valamelyik társa mellett, akitől egy cigarettát kért s amint rágyújtott s a gyufa lángján szinte eltorzult arca megjelent: oly különös, oly szokatlan volt, a lerongyolott élet s az olthatatlan áhítozás minden nyomorába fűrésztött, amint még mindig a felkavart víziót követte, a pékné látását, szédülőzve! A megrándult ajkát látta Lóri, a gyér bajuszt a száj fölött, melyet leperzselt a vágy, a nagy sárga orrát, oh főleg ezt, a nagy sárga orrát, eleven banán, kinyúlva és vonaglóan egy egész nagy világ fölött, hallatlan íveléssel, lehetetlen örömök után.

Megejtve, valami furcsa kíváncsiságot érzett, valami különös vonzódás ébredését e kábult péklegény iránt és elfásult képzelete, hirtelen a maga javára számlálgatta e rejtélyes indulatok kétségbeesett erejét. És mindjobban elmerülve és elsodortan az ösztönei sugallatán, valami kedvesebb és tetszetősebb képre ébredt, valami homályos vízióra maga is, amint lassanként kilendült az élete silányságából, a pléhkanalak és csorba cukrok mellől, a kis kávéház kihült füstjéből és megpörköldött bűzeiből, bizsergő hetéra! Még nézte az embert, mosolyogva már, a dús keble pihegésével és a vöröses szélű szeme fénylett. A szépsége részleteit, ál-presztizsét e lezüllöttségben, a rikító nyakkendőjét, egész vonagló fiatalságát valami titkos sovárgás dicsőségében, most figyelte meg először s most formálta át magának izgató tulajdonokra, mint ahogy a nő szokta ezt, ha valakit megkivánt. De nem árult el egy hangot, sőt érzéktelen visszastüppedt a bús üzem unalmába, a füstökbe a tükrök alján, miközben Hódl ismét visszakerült hozzá és hanyagul az emelvényhez dőlt. Előttük az asztaloknál filléres kártya járta, az időnként vitás hangok keserű baritonjaival. Nagy, sápadt kezek, a körmök gyászszegélyével, aggódva a kártyát szorongatták. Olykor egy-egy hevesebb kijátszásra, a

pártik végén, a lecsapott öklök súlya alatt, egy asztal dörgött a diadalban. És távolabb, makacs egyformasággal, meg-megkoppant egy billiárdgolyó.

- Milyen furcsa szaga van magának, - mondotta Lóri, az ember válla fölött.

- Egy kevés parfüm, - felelte a zsebkendője után nyúlva, - néhány csöpp, ami még volt.

És hirtelen felderülve:

- Maga jó volna nekem Lóri, - mondotta röhögve és a lány kezét kereste. - Különösen, amiért így lézengek, volna maga nagyon jó nekem. Én is magának, persze. Várnám, amikor hazamegy éjjel és elkísérném a sötét utcán. Maga nagyon jó volna nekem, Lóri.

- Mint a pékné, mi?! - morogta.

S hogy az ember nem felelt:

- Mint a pékné, hallja?! - ismételte.

- Ne beszéljünk kérem a péknéről, nagyon kérem, - felelte csendesen. - Hagyjuk a péknét, mire is való az? Nincs is értelme, kérem.

Még várt egy percig, aztán minden átmenet nélkül, egyszerűen:

- Még nem is vacsoráztam, - mondta.

- Kávét? Akar?

- Hm, - dünnyögte elhárítólag.

- Egy kis hideg hust! No nézze! Milyen jó, hogy megmaradt ebédre.

A márványlap alól egy tányért vett elő. Egy izzadt husszelet pihent benne, a megaludt mártásban.

Az örömtől az ember megrázkódott. Mohón egy zsemlyét csent magának s a tányérnak jött, nyitott szájjal. Egész nyomorult emberi sorsa e dús falatnak szegeződött.

- Kinek hagyta meg ezt a cica? - kérdezte negédesen, a kitartott szerető elkényeztetettségével.

- Neked apám - felelte Lóri, e hangnembe vágva és vaskos emlőjével elterpeszkedve a márványlapon, csendesen elnézte, amint a zsebkése hegyéről a szájába kapkodja a szapora falatokat s nagyokat nyel jóízűen.

- Így van ez, - mondta közben, - így van ez. - S a mártást lapátolta egy zsemlyedarabbal.

Aztán, hirtelen, felnézett a leányra, jóalakottan, mint a párduc. Egy pohár sört is kapott és akkor is csak nézte, ivásközben, a pohár fölött meredő tekintettel. Ott volt előtte Lóri, egészen közel, a szemével a szemében. A kifent szája virult az arc vizes színében, az erektől kéklő árnyalatokkal. Az orra, elszélesedve a tárt cimpák izgalmában, majdnem az egész száj vonalát követte és apró sárgás fogai látszottak, valami öntudatlan harapásrakészen. S a lesüppedt haj, majdnem a szemöldökök ívéig, mindent beárnyékolott sötéten. Marcona fej volt e percben, a maga tömör és széthulló vonásaival, megsebzett fiatalságával, amint végkép abszorbeálva, valami önfeledt tűnődésnek engedte át magát.

- Hát nem bánom, várjon meg - szólott hirtelen feleszmélve. - Éjfélkor vége lesz. Bezárunk. S mondani is akarok valamit.

Az ember intett. S egy utolsót seperve a tányérban s egy utolsót hörpintve a pohárból:

- Úri nap volt, - szólott lelkesülten.

És eljött a kasszától. Békén betelve minden jóval, egy percre még a billiárdozókat nézte és egy hetyke szivarral a szája szélén kifordult a küszöbre, szétnézett, megindult.

Odakünn, örökdő fényeivel, a távoli villamgömbök lilaszín sorozatával, mint egy nagy ravatal ragyogott az este, a ritka járókelők árnyaszerű tovasiklásával a kihalt utcák céltalanságán. A körút sarkán, hirtelen, egy-egy rajongó leány tűnt fel mint az őrszem s rögtön vissza is kotródott a sötét mellékutcán. Egy-egy villamos gurult a gyér utasok merevségével, sárga fényekben és frenetikus csilingeléssel az alvó házak sorfala között. És a terézvárosi templom tornya, az óralap méla szemével, valami meredező kimérának tűnt, amint súlyos tömegével elveszve a homályban, mozdulatlanul bögte ki magából a tízórai harangkongást.

Ment tovább, megbékülten, a szivarját szíta kifeszült mellel, dacosan mint egy úr s könnyel átengedte magát az esti séta hangulatának. A teli gyomor s a sör utóíze a füsttel keverődve, csöndes meglegedettséggel fűtötte át homályos érzéshálózatát és nyers élnivágása a néptelen utcán az útszéli leánycsapatban, némi távoli fényekben, sőt egy-egy autókürt hangjában is örömekeket talált. Szimatolva, a sötét kapualjak szorongó szerelmeseit vizsgálta, tömör szakácsnékat és ájult kis bakákat a homályban, majd egy-egy világos ablakon akadt meg kalandos tekintete, ahol a lebocsátott függönyfelületre fantasztikus árnyképek vetődtek. És mégis, hirtelen, egy sóhaja szállt, a fejét lehorgasztotta. S a saját lépteit figyelgetve már, szegény elnyűtt lábait a járdán, izzó buvárgatással holmi pénztárcákat kutatott, elkallódott ékszereket keresgélte az utcák szemetében. Más fölne, ő lebámult, - más! Miért hivatkozni boldogabb lelke nosztalgiáira, mikor ez is, szegény, csak élt ahogy tudott, magányos ember, aki ment, hogy betöltsen a sorsát, bús szürke legény, akire milliárd csillag ragyogott felülről, miközben hirtelen feldühödve, egy üres gyufaskatulyát rúgott fel a járdán és rugdosta utcahosszat maga előtt, az út széléig, ahol unottan eltaposta végül.

Most már nem volt hátra más, mint megvárni Marosi Lórit, a kis kávéház küszöbénél s elmenni vele hazáig, vagy azontúl, ki tudja! Holott alig vonzódott már. A vágya elhűlt, a Lóri képe, csendesesen kialudt a szívében, mintha azt is eltaposta volna azzal a szemét kis dobozzal. Estéli emlékei sorra eltűnedeztek s amint a szivarja végét is elhajította s a körömnnyi maradék, még egyre parázslón, csak fénylett mögötte két kókocka közt: mintha távoli partok tűnő tüze lett volna, amelyhez semmi köze többé. Ellágyulva és felzaklatva, régi dolgai gyötörték e bús jelen nyomorába fúlva, a régi sütödék boszorkánypincéje, az utolsó állomás kenyérmecskéje, a tűznyílás parázsrózsái, melyeknek meghajlott gerinccel a meztelen vállát szegezte, a nagy fejét elkopaszodva, a banán orrát, a melegtől megpörköltén - s mi minden még, ami e multakból felmerült előtte! A világos péküzlet odafönn a Zerge-utca sarkán, a sárgás zsemlyék mint a narancsok, a kiszolgáló kisasszonyok fehérben s valaki még fehérebben, kivirultan, isteniesen, a két fiatal karjának imádató tündöklésében, amint a pénztárban ült mint egy királynő s olykor rámosolygott, csak a szeme játékaival, az ajkát bevonva titkon úgy mosolygott, amikor a friss kenyereket hordva föl elébe, megjelent meztelen mellel a fal tövében, mint egy tűzisten, kigyúlva! A pékné, aki nézte, uram isten, s akihez e robotban, lehajtott fejjel, alig hogy felpillantani mert, szikár rabszolga a kenyerei terhével, a tűztől bronzszínű karjain! Mindaz, ami elmúlt, ami élt mögötte, tikkasztó alkonyatok, friss kenyérszag s két női szem, amint végigsiklik rajta s felperzseli a bőrét a titkok édes tekintetével, mult éjszakák és mult vasárnapok, amint holtrafáradtan leste órák hosszát egy röpke szó, egy hitvány fejbólintás gyönyöréért, egy szaváért, mely oly ritkán ha megcsendült, az elfulladt vágy s a kívánság olthatatlan kínja, mind a szívébe markolt, mind, amint elkábultan és szédülőzve már, egy falnak dőlt és röhögött:

- A pékné!

Hát igen, ott volt előtte, hogyne, a pékné, a túlsó sarkon a Király-színház kapui előtt. A pékné, amint élt s virult, ígért és hazudott, a pékné, atyám, a kék szemével, a bevont ajkával, a keblé-

nek két ezüst almájával, a pékné üdén és omlatag fehérben, a hattyuprémek fejedelemségében, ott vonult el a tömegben, s a szőke feje ragyogott az estében! Elhülve nézte, mozdulatlanul, s magába szíтта, mint a fényt. A tumultusból kiválasztotta, kiemelte mint egy bálványt, csak őt látta, csak őt követte, visszafojtott lélegzettel, a falnak tapadva, hogy meg ne zavarja, hogy el ne tűnjön s mereven a nyakát kinyújtotta utána, mint a ló holtra szomjadtan, az egész nyakát, megnyúlva a térben, a torz feje vonaglásával. Oh, dehogy is tűnt el, sőt, enyhén megállott, elbűvölő fiatal jelenség, viruló kis polgárasszony a prémjeibe burkoltan s a szoknyáját megemelve a zománcos pikkely csillogásával, a pazar ruháját két apró lába fölött, melyek leányos kecsességgel, félénken, egymáshoz szorultak, mintegy szokatlanul és gène-ben a kövön. És nyugtalan elnézett a feltorlódó kocsisoron, amint mögötte s körülötte, a Király-színház kapuján, kitódult a tömeg, a kalapok, ruhák, meztelen vállak, kihevült arcok s meglazult hajfürtök százféle formában, röpködő női tarsolyok és színházi látcsövek keverékében, színes tolongás az éjnek lendületen, betelt örömök hullámszállásával.

Kocsit várt, keresett, olykor szólítgatott is, de a hangja alig hallatszott a térben, magányos madársípongás szopránja, kis üde női szó, ami elveszett. És intett is a gyönyörű karjával, mint az opál fényrengése az éjben, amint kibújt és kinyúlott a prémtömegek, a bő ujjak alól, az eleven hús üdeségével. Még nézte onnan, a fal tövéből, elfúlva és roskadozva s aztán, hirtelen, áttántorgott hozzá levett kalappal, drága ember és megállott előtte meggörcsült. A pékné volt, igen a pékné, így közről is, isteni Rausch Mária asszony, tavaszi Mária, mindössze még fehérebben, még vonzóbban, még kedvesebben, az ékszerei szikrázásával a prémjei fölött, mint egy királyi ágyastárs, derűs, világos, ragyogó, a szőke hajak koronájával. Mit mondjon? Mégis, valamit hebegett, valami választ is várt, de a kék szemű Mária megriadva nézte, miközben kis nyugtalan mozdulatokkal az erszényében keresgélt.

- Hozzon egy kocsit, - vetette oda végre, az ajka hegyéről, könnyedén.

Akkor lassan, forrón, megemelte a fejét, szédülten felnézett reá. A szürke szeme mámorával az asszony arcán elmerült.

- Józsi! - szólott meglepetten, ahogy megismerte, - no lám, maga az, Hódl Józsi, milyen furcsa!

És nevetett. S egy pillanat alatt, rögtön, finom kis lénye minden jóságát kitárta, megszelídülten kedves tekintetekben. Valami kimondhatatlan báj lebegte körül, rendkívüli szivélyesség az egész alakját, üde illatokban. De már intett is újra s már kocsija is akadt akkor, már fel is lépett a hágsón és a szoknyája felszökött a lábán, csillogón felszökött magasra, fehérsejtemharisnyás tömör formákon, melyek áttetszőn, a hus színével világítottak.

- Oh! - hebegette Hódl megtántorodva, a kinyult orrával lebegő illatok után. Még itt volt minden körülötte, holott már elgurult a kocsi, még itt volt minden, mint ahogy álomból ébredve érzi még az ember a hatások intenzivitását. Négy kerék zörgött messze s a kocsi lámpása mint elkallódott csillag, elúszott a mélyben.

Akkor feleszmélt, megindult, a falak mentén, hangtalan lépésekkel, tragikus csendben, mint az árny. És izzó kis darabokban, részletező gyönyörűséggel a Rausch Mária képét idézgette. Elfuló lélegzettel, időn és téren kívül, az egész lelke e selyemharisnyás lábszáron vonaglott, mint szélben a rongy valami rúdon. Elment, elmúlt, nem is bánta, amint a kép még egyre minden csepp vérét átfűtötte, az emlék lázas párájával. És olykor, mint a vad, felhorkant az örömtől. Mint rendszerint a gyöngye lények, rettenetes energiákat érzett. Kiválva az életéből, a nyomorából, az utcák sarából, felfrissülve és felüdülten, idegen álmokba lendült, az olthatatlan vágy fantasztikus szárnycsapásán. Zord és durva szavakat harapdált kínzó elkívánczolásban e nő fátylai és selyemrongyai után. És a húsának dőlt mint egy hegyoromról a mélybe. Régi epedések mérge, fülledt éjjelek vakmerő reménye, mikor meglapulva az ablaka alatt valami titkos jelekre várt, a rossz gyönyör, amit fiktív egyesülésekben kiváltott e gyötrelmek-

ből, minden amit akart, keresett, marcangolt, minden vétke s minden érzéki keserve, az egész lelke sebektől felfakadtan, az egész teste megborzongva, ime e régi kísértésnek szédült, felzaklatva s agyoncsigázva ez álomszerű találkozáson, e váratlan föltündöklésen, hősi péklegény, amint megpillantotta, mint egy nagy, hajlékony nőtényhattyút az éjben.

- Meghalok, - lihegte.

És elfúlva, megállott, várt. A helyzetet, viszonyokat, az esélyeket latolgatta, a szerencsáját méregette, a chance-ait! elborult agygyal a reményeit sajtolgatta, mint nagyszerű gyümölcsöket. Mit várhatott, mit remélhetett, letört s elkuszó féreg e tündéri nő selyem topánjai előtt, az utca szemetében? És mégis! Üres élete, a tétlenség s az elunottság minden hatalmával, a betöltetlen idő minden pazarságával, e nő bírását magába szíta, s elnyúló tervezgetése végén úgy látta, bírja már! Csak a tökéletes nyomorgók s a fantasztikusan gazdagok tudják ily törhetetlenül magukhoz váltani a vágyaik aranyígétét. Emitt az eszközök pazarsága mindent felhajt, mindent megvalósít; amott a szertehullott energiák, a felhasználatlan akarat és a vergődő elhatározás hirtelen egy csomóba gyűjti, egyetlenegy merev és végzetes eltökélésbe a vágy kísértő fixa ideáját. A gyöngék, a henyélők, a lézengők, a kimerültek, az elfáradtak nagyszerű revanche-a ez, egyetlenegy pillanat titán-ünnepében. Akik évekig henyéltek két ízmos kar izzadt himbálásával, akik gyáván elsompolyogtak egynémely vaskosabb bőrrönd mellől, semhogy felvigyék egy emeletre, olykor egy lázas óra munkájában, néhány perc freneziájában, dulakodásban s öldöklésben tútesznek Napoleonon.

A jövője fényén Hódl Józsi hirtelen kigyulladt, elapadt lelke fellángolásával. A tűz égette belülről s szürkés szeme csillogón, még egyre a pékné vizióját rakosgatta össze, sugárzó lényének, imádandó nőiességének izzó reliefjébe. Rausch Mária, - suttogetta e név gyönyörével az ajkán, a nyitott szája vonaglásával, amint az elbűvölő részletek és benyomások egy egységesebb képbe tömörültek. A pékné!? Hogyan!? És elveszve és agyongyötörve e töprengésben, az emlékei zürzavarával, hogy a megértését segítse, fogyatékos képzelete mindössze annyit sejtett, hogy e ragyogó női jelenségben, a prémjeiben, a gyöngyeiben, a dús haja szabad lobogásában imhol a pékné elveszett. Vagy feltámadt mindegy, de ez nem az többé, aki volt, szerény kis polgári asszony a Zerge-utcai sütőde, liszt és kovász illatában, a friss kenyerek és üde zsemlyék között, a torták üveges fénye és a sütemények apró kis habtornyai előtt, amint nyájas szavakkal ajánlgatta mindezt s elperdült a pénztár fiókjához egy szál fehér ruhában, a kivágott blúz áttetsző battisztjával rózsaszínű bőrfelületeken, az egész alakja kéjes ringásával, ami szerelmi képzeteket keltett. A szemek kék világa is maróbbá lett azóta, mintegy mélyebb tüzek ébredésével, apró, villámló fénylésekkel a tekintet legalján. Imhol elbűvölő, minden gyönyörre nyílt szemek ezek, amelyeket egy intenzívebb élet, remegő örömök s nyílt epedések, valami finom érzéki kultúra gyújtott ki, a lappangó mámor dicsőségével.

Tájékozatlan péklegény szegény, mit tudta ő! Naiv bírálgatása, bizonytalan megfigyelései, egybeszűrten múltakkal s a jelennel mintegy a kutatása eszközéül, csak ingadozva hozták elő, mint egy rossz s homályos képlevonat, e mennyei nő szent hivatását földi szerelmekben. Elbódulva pillantotta meg benne nagy és fojtó éjjelek nagyszerű fehér kancáját, a kibontott hajak szőke sörényével, lobogva a gyönyörben! Óh kétségkívül, valami szerelmi atmoszféra lebegte körül tündöklő homlokát a gyémántos ezüstkarikával, az egész alakját illatos vizekbe fürösztötten s ragyogó elegancián túl, mint egy jeles tábornok a harcfront mögött, jó mélyen valami klubszölyében s kéklő szivarfüst mögül, diszkrétan felmerült a szerelmi mecénás silhouettje, távoli mosolygással.

- Valami nagy úr, - dadogta megriadt alázatossággal, - valami nagy úr, aki kitartja, - fűzte tovább, s a homlokát törülgetve tovatántorgott, elsöpörten.

Az éjszaka mintegy elmerült a csendben. A kihalt utca kongott körülötte. Az ég tele volt rakva csillagokkal. S a gázlámpák merev rúdján, a portól szőke üvegkalitkákban, alig pislogott a

láng. Rég ismert utcákon az útját kereste, eltikkadva. A járda kinyúlt előtte üresen, a nappali élet letűnt tumultusával, elnyomorodott gyalogosok siralmas trottoirja, otromba kőkockák végtelen sakktáblája, ezernyi lábak egymásba taposott nyomával, szegény, nehéz, fájós lábak kihűlt és megdermedt kínjával az elkopott szürkeségükön.

- Valami nagy úr, - röhögte, hirtelen nekigyürkőzve, amint váltakozó érzéshullámozása némi lázongást kevert ösztönszerű meghunyászkodásába, drága Hódl Józsi! De vajjon honnan került elő, micsoda távoli udvarok mélyéről, ismeretlen szülőknek nyomortól s italtól átfűtött rubintos véréből, hogy ily mohón nekirugaszkodott holmi elérhetetlen lidércnek, s falta magába ruhástul, gyémántostul, udvarlóstul, a beváltott szerelmek üres diadalmasságával mint egy párdúc, ha egy szalmazsákot nyelne le. A kopasz feje mintegy elkallódott a térben, a felesleges gömb hivságával. Az orra kinyúlt, sárgás banán, mint az élvek horga, meggörbülten. Még egyre kutató, keresett, töprengett s azt mondta: mindenkié! Valami homályos jogérzete támadt ősrégi ösztönök egyenranguságán. Aki bírja, marja. Mindenkié! Az enyém is - miért ne? S már szórta elébe az energiája kincseit, hősi szákmányolásokból. Rablóösztönök kísértgették, elfulladt s vaskos kavargással, mint a forrásnak indult szurok, a kazán mélyén, megpuffadtan. S a karját kitárta nekilendülten.

Már ekkor, az utca végéről, Lóri intett, várta, hívta, a rikító ellentét rémképével. Plakát alakját, a keble duzzadt dinnyéivel, némi sárgás fény érte a küszöbről, ahol éppen az üvegajtót reteszelték be, a rozsdás zárok nyikorgásával. A bevégzett munka s a csukott bolt melonkóliája mintegy végigöntötte a romlott tejek s maradék kávék színeivel, a csorba csészék, pléhkanalak, kihűlt füst és emberszag kísértésével s elnyűtten a haját igazgatta, amint vaskosan az arcába omlott. És hirtelen, az utca homályában, az orra s ajka elmosódott az arc horpadt elevenjén. S csak vörhenyes szélű szeme világított, mint két színes s kemény ércdarab véres karikákban, a hajakkal bekent homloka alatt.

- Hol maradt ilyen soká? - kérdezte elunottan.

- Sehol, - felelte.

De amint rábámult s megindult mellette, amint érezte maga mellett s roskatag csípője, menetközben, olykor surlódva az övéhez ért, szegény emberi szív logikátlansága, egyben vonzódott s rémüldözött is. A nagy fényen innen, ami elragadta, mint az őrtorony a szemhatár legvégén, még itt volt ez éjjel oceánja, amit átúsznia kellett. De a kényszer ingerelte, a siralmas lekötöttség és szinte elbődült a zürzavaros vágyai marcangoló iróniáján.

- De hát mi lelte? - kérdezte Lóri.

Nem is hallotta a hangját, pillanatról-pillanatra eltökéltebben, hogy rögtön felrúgja s hogy magához is ölelje rögtön. S hirtelen kitört a maga humbug-presztizsével, fölényesen, hogy megbolygassa.

- Láttam a péknét! - szólott kihívóan, a túláradt lelke remegésével.

De nem volt hatása. A munka végén, üzlet után s hazamenőben, őt magát is, bús kasszirná, felszabadult reflexiók gyötörték s ő is elmerült, meghajszolt nőstény, az életének istállónyomorába.

- A péknét? - kérdezte egy hangos ásításban. S már alig emlékezett.

Az ember is megenyhült, rögtön. A Lóri hangján, az unalmán, az ásítása szabályos decrescendó fuvallatán, minden hetykesége megtört, s úgy olvadt be e hatásokba, puhán, mint a vajba. S már csak a bánatát hajtogatta, kapirgatta, szegzett vitorlák vonaglásával, az emlékei gyászos vizén.

- A pékné, az ám, no lássa, nincs mit titkolni rajta, ha már elmondom, lássa! Maga a pék behalt mellette, a gazda! olyan bolondja volt. Az egész környék, aki tőle hordta a süteményt, aki csak bejött, mind imádta. Nekem mi dolgom volt vele? A béremet adta hetenként. „Itt van Hódl!”, mondta. Olykor velem íratott a malomba, lisztért. Olykor az üzleti könyvbe is velem íratott. Sokszor megbámult, nevetett, - rám nevetett, mikor a friss kenyeret hordtam föl a pincéből, vörösre izzadva és félig meztelenül, amint a pék már szokta, - rám nevetett! De egyszer, este, amint hazajött az üzletbe, felemelte a hosszú fekete fátylakat az arcán s azt mondta: „Maga veszettül néz engem Hódl!” Erre, micsoda? mit mondjak? Rögtön elfakadtam bölgve, mint a borjú, holott nagy szál ember, aki vagyok, még a könnyemet nem láttam. „Jobb, ha elmegy, mondta, ha tüstént elmegy.” Azóta elmentem. Azóta az üzletet is eladta s nem láttam többet.

- Ez egy regény, - szólott Lóri.

- Ez az én életem, - felelte a hangjának oly sajátos, oly lerongyollott mélységével, hogy a leány akaratlanul hozzásímult s átfogta a karját.

- Nagy buta állat, - szólott vigyorgón - az a maga élete, hogy az ilyen lusta buta kutyát lesaralják, letapossák. Mért nem mozdul? Én mondjam meg magának mi minden van ezen a világon!

- Semmi sincsen.

- Nekem mondja? Csak egy kis hotelben voltam, például, például, nem is Pesten, csak Szegeden, egy kis hotelben s hogy megéltem, hogy kerestem! Zágrábban is a *Zöld Császár*-ban, hogy kerestem!

- Nőnek az más, - mondta szakértelemmel.

- Férfinek könnyebb - duruzsolta.

- De hát mi az ördögöt csináljak? - kérdezte kétségbeesetten. - Olyan szédült vagyok. Már nem is tudom, mi van, mi lesz. Már mennék is fejjel a falnak. Már lopnék is, mint más, mint a gazdag, csak volna honnan! Már le is ütnék valakit egy sötét utcasarkon.

Oly puhán hebegte ezt, majdnem gyöngéden, a vergődő energiái oly bánatos lagymatagságával, hogy Lóri felnevetett.

- Az ám! - mondta. - Éppen maga.

- Én, - erősködött.

- Egy ilyen nyafi-mafi.

- Egy ilyen, igen. Éppen egy ilyen. Egy ilyen rongy, egy ilyen.

A hangja elfult.

- Egy ilyen! - lihegte, - mire képes! Nem tudja senki mire képes!

S a péknére gondolt, elrettenve. Még egyszer, mint a kísértet a gyászos utca éjjelében, fölbukkant, hófehéren. Tündöklő alakja omlatag kibontogatta, a fátylai lágy villanásán a keble két ezüstalmáját, s eltikkadva, oly különös tekintete, zord, elborult s mosolygó mégis, mintegy a bűnök mérges virágait kereste. Mit akart? Mit kívánt? Mit követelt? Micsoda áldozatokat? Hová csalta el, s micsoda utakon?! Mert már-már valami isteni szörnyeteggé exaltálta szegény elbódult fejével s felcsigázott képzeletében csakugyan úgy látta, amint borzalmas mészárlások fölött, milliónyi fő véres torlódásán túl, a két kezét kinyújtja emberi tragédiák után. A pékné! a nő! e földi célok legtetűjén s úgy ugatott volna fel reá, mint az eb a holdra, elrémülten!

- Mindent! - dadogta.

De Lóri rántott rajta egyet.

- Hát üsse le ezt itt, aki jön, - mondta mulattatva.

Hódl megremegett. Egy rendőr fordult be a sarkon. Láta, békén kitért előtte, s nem tudta mért, de köszönt is neki.

Már ekkor haza is értek. Egy kis utca végén, két gázláng virrasztásával a homályban, egy alacsony ház előtt Lóri megállt a küszöbön.

- Hát az van, - mondotta hirtelen, - hogy holnap már nem leszek a kávéházban. Ugyanis kiléptem, - tette hozzá valami láthatatlan nyüg lehullásával.

- Mindenki javít a sorsán, - mondta Hódl s a jövedelmezőbb utcai szakmára gondolt, erkölcsisége ösztönében. - Jobb is lesz magának, ha teljesen szabad lesz, - jelentette ki, a fejét lehorgasztva.

- Azért még nem leszek teljesen szabad, - felelte - csak éppen jobb dolgom lesz. Csak ezt akartam mondani.

És tartózkodón nem mondott többet. De az ember a keze után nyúlt.

- Köszönöm a bizalmát, - szólott csendesen - s bizony rosszul esett volna lássa, ha holnap bemegyek a Spangába s magát nem találom ottan. Most már aztán talán én sem megyek be többet.

Akkor a nő felengedett. A gázlámpa fényén a Hódl szemét látta szürkés csillogással, az orrát megnyúlva, az egész arcát elbúsultan, meghajszolt, magányos, kopasz ember, a titkos hév lappangásával. S a fanyar illatát érezte a bő inggallérja közül.

- Az este bejött Steinné, - vallotta be, - a jó öreg kis fehervarrónő Steinné, aki földim, hál istennek, hogy még van valakije az embernek, egy földije, a Steinné! „Van ám egy jó helyem a számodra Lóri, no, no, nem egy grófnál, ne hidd, mondta, de minek törnéd a derekadat itten a sok facér közt, úgy sem lehet keresni tőlük”, mondta. Ez egy jó, finom hely, valami gazdag özvegyasszony, aki ismerőse, aki megbízta, drága, finom asszony mint egy angyal és gyerek sincs s csak könnyű munka és a bérem is több öt forinttal s rögtön be is állhatok. Hát ha másért nem, hát már a változásért is beállok, hát nem igaz, már a változásért!

- Igaz, - felelte Hódl.

- Aztán meg nem is bírom tovább, jaj dehogy bírom tovább, a karomat nem érzem, a lábam is fáj a sok üres állástól, inkább vagyok szobalány, vagy gazdasszony, vagy házvezetőnő, mint Szegeden vagy Zágrábban a *Zöld Császár*-ban, hát nem igaz, inkább vagyok, - és közben sűrűn nyomkodta a csengőt valami kimérikus távoli jövevény után, aki ki tudja micsoda álmok fenekén gözölöghetett valahol az udvar mélyén.

- Igaz, - motyogta Hódl és csoszogó lépéseket hallott a kapu mögött lassú közeledéssel. Egy lépést hátrált maga is, elúnottan. S valami hetyke s néma felkínálkozással a leányra nézett. A nyomor nyilván, a legerősebb kötelék.

Nem is akart elválni e percben, a kétséges viszontlátás érzetében, apró előnyei kárvallásával s túlbánatosan s túlgýáván is ahoz, hogy így elmaradjon drága ember, magányosan az éjszakában. A leány száján megsápadt a festék és az ajkak, helyenként, a maguk nyers színét mutatták. Az elmerült orra előtt, a cimpák tárt szárnyával, valami keserű inspiráltságot érzett s a mellezet túlzott alakzata s a csípők kihajlott masszái holmi roskatag monumentálisban, az érzékei ihletét ébresztgették. És a vaskos haját is nézte, amint a szemöldökig ereszkedve, valami marcona fönség erejével hatott s vonzotta magához. Tragikus és megbélyegzett, ijesztő kisasszony, valami pátosza volt, ami lenyűgözte.

- Tudja jól, hogy szeretem, - mondta ódalogva.

A leány visszaneézett rá, a megkívánt nyomorúsága komor tekintetével.

- Kissé fáradt vagyok, - mondta.

- Én is, - felelte.

- No akkor jó, nem bánom, - szólott nevetve, s betolta maga előtt a kapun.

Azontúl, buta s brutális párosodásukban, hosszú heteken és hónapokon keresztül, aligha érezték az örömök szédületét primitív elragadtatásaikban. Az alsóbbrendűek sajátos józanságával szerelmi dolgokban, költészet és illúziók nélkül, nagyon jól tudták mit akarnak egymástól, mikor elborult homlokuk összeért. Hódl pontosan feljárt a leány új helyére. Az életének siralmas változatlanságába, némi kispolgári jólét látszatát keverte, amikor esténként, elkanyarodván a Margithíd mentén, lágyan besompolyoghatott, a várt szerető biztonságával, egy fegyházszerű bérpalotába, s felkúszva a hátsó lépcső gyér lámpái közt, végre ott lehetett Lórral a konyhában, egy nyitott szekrény ajtószárnya mögött, hogy inkognitó maradjon. A tágas konyha, egy szomszédos hálókamra ágyas idylljével, a maga fehérbe cserepezett falaival vette körül, a csillogó főzőedények barátságos naprendszerével a tűzhely fölött s enyhe tükröződéssel, amint vörösréz és nikkelfelületeik a villanylámpa fényét reflektálták. A poharak üde üvege az elcsent borosüveg körül s a tányérgulák föstött virágfüzére a maradék ételek pazarságával, a jóízű, bár titkos vacsorákra látszottak készen a tárgyak merev megadásával s az ingyenc-menük változatosságával. Az egész lakás, az emelet sarkáig terjedve a szobái sorozatával, mintegy ide sugározta ki, e fehér konyha csendéletébe az interieur-ök parvenü pompáját, s olykor, egy-egy ajtónyíláson át, nagyszerű szögletek bronz- és márvány-díszefénylét, távoli csillogással. Csöndben egymás mellett, a lefüggönyözött ablak mentén s a szekrényajtó nyitott szárnya mögöl, a szándékkal nyitva felejtett ajtók körül rejtőzve, gyakran állottak lesben, ügyelgető meredezéssel a benső termék s az ágy kárpitja felé, az egymás elfúlt lélegzetét hallgatva, egy-egy távoli árny tovasiklásán.

- Szeretném ha látnád a bestiát, - mondta Lóri gyűlölködően - ha látnád! - s rögtön hátrált is ijedten, az ajtót betámasztva. - Most benn van nála az úr, - hebegte.

- Az úr - ismételte Hódl s arra a másikra gondolt, a város túlsó végén, arra a másik fantomra, aki a pékné estéit világítja ki a csillárok kristályüvegével, a pékné életét zengi át a pazar jólét aranyhárfaival. A pékné is így lakhatott, így élhetett, a fehér konyháján túl, a termei dicsőségében, a fülkék és szögletek tükreiben fürösztve mint ezüst tavakban kinyúlt alakját a pamlagok selymén, a gyönyörök csendjében, amint minden elhalt s elmúlt körülötte a szőnyegek süppedt mélyén s a dús selyemfüggönyök redőiben. Olykor, mégis, felizgulva e képzelt s gyöttrő analógiákon, az úri kéjre kíváncsian s női sóhajokra is, perfid kémkedéssel az ajtónak dőlt, a fülét leragasztva. De alig hallott valamit. Egy-egy hang, elvetődve, egy-egy távoli szó olykor, értelmetlen hangfosztlányokban vergődött át a falakon, zajtalan röpködéssel, mint egy messzi madár, elveszve a térben.

- Különben bánom is én! - mondta csalódottan s vigasztalódva is, elkerülve az ajtó mellől s fáradt kanyargással a tűzhely mentén, amint leült újra az asztalhoz, Lóri mellé. Oh ez, ez várta, nézte, figyelte, villogó szemekkel, elterpeszkedve a székén, keresztbe szegzett térddel a lábszárát mutatva sárgás harisnyákban. S egy pohár bort tolt elébe nyugodtan.

- Hát nem igaz? - folytatta Hódl, még egyre előbbi eszmekörében - hát bánom is én, ezek is csak azt csinálják, hát nem igaz, amit mások, még ha aranyban is, hát nem igaz?

És felhajtotta az italt. A csendben kifáradt, elmerült, eltespedt. A konyha fehér határoltágban, rejtőzve és feszélyezett mozgással, kinosan elunta magát. Csakugyan, valami különös csend olvasztott magába mindent. Borzalmas téglatömegével a ház aludt, zord kőóriás, mintegy a

karjai kitárt merevséggel a néptelen folyosók szétnyíló masszáiban, az udvar sötét mélye fölött. Olykor egy dunai gőzös fűtője hallatszott megriadt sikongással, s valami kalandos hajózás képzetét keltette, valami titokzatos bolyongás lidércét az éjjeli Dunán. A nyomasztó nyugalom, az esték elfúlt varázsa mintegy belülről áradva ki a háborítlan szerelmi magány bástyái közül, valami fojtó s kéjes atmoszférát hömpölygetett a fülledt s vibráló némaságban. Kábító hatásaiban, sugallataiban, izzásaiban s örömeiben, amint e büntárshangulatok felkavarták s kergették a vágyat a hirtelen s gyakori megvalósulások felé, a mámorokban amit provokáltak, Hódl, szegény, már-már kimerült bizony, letört kegyenc, az unalmát pergetve, Lóri mellett aki kigyúlt, Lóri! A könnyű munka, a tétlen esték, a gazdag konyha az ágyas fülke hátterével, ellankadt hevét ébresztgették s e szerelmi légkör átfűtöttségén, lágy hangjain és képein, az illatokon miket magába szítt, a fátyolruhák, melyeket megérintett, az egész lakás rejtett tündértaván ő maga is, folytatós bagoly, a szárnyait csapkodta, felriadt nőisége lázas ösztönében. Még nem rég, a Spanga-kávéház feslett plafondja alatt, a márványkassza pléhkanalas felszereltsége előtt, a facérok szivarfüstjébe fúlva, elbódultan megadta magát az élete gyalázatának. De itt a fényben, hirtelen kivirult és élni akart újra! Kibontakozva, megváltva, fellobogva, szinte követelően dőlt neki, átmenet nélkül, meglepődöttség nélkül, e könnyed élet bőségszarujának s ami odabenn volt fény s öröm a termék buja völgyén, mind megismételte künn, a konyhája hagymaligetében, az ágya durva párnái között. S az elcsent parfümök, fátylak és selyemrongyok mámorában, sűrű és lázas lopkodások eleganciát s illuziót keltő expediensében, az úrnője életét élte mohó és elszánt utánzatokban, az egész gáláns Watteau kéjes színpompáját, gyöngédségét, finomságát, lágy hintáit és báránycáját, epekedését és nuditását, kínos és trágár kópiákban. Sőt többet akart, mindent akart, vérmes és komplikált számíttatással magát a mecénást, a bőkez urat, a mesés szeretőt akarta, a tetszését, az érzékei szeszélyét keresve ostoba kis praktikákkal, holmi esetlen szoknya-emelgetéssel, mintegy véletlenül magosabbra, a csípője kanyargatásával, az élvezet mosolygásával heroikus emlői fölött, s még százféle kacérságokkal, hivalkodással, otromba pretenziókkal, kábult cseléd, aki úrnőjénél, mindenkinél különbnek tartja magát. De a nő, az úrnő, az uri hölgy tündöklőszőkén, az illatos angyal fátyolpeplumokban, melyek a tagjai kecses vonalát mutatták, az egész kéjes női figura, elfinomultan, hajlékonyan és remegőn, a Dürer-szűzek extátikus bánatával szőke pillái alatt, - a bestia, ahogy ő nevezte, az útjában volt s nem engedte! Sugárzó tekintetében gyakran fedezte fel a gúny s a mulatság derüjét e bohózat szírenkedésen s az elferdült száját is látta vonagló széleivel, az egész keblét fojtó pihegésben, mikor már-már ájuldozón e konyhaszagu csábnőn, a kitörő kacagását alig bírta elfojtani. Nyilván azért is tartotta meg, azért tűrte meg itt maga mellett, hogy lenézzék s mulasson rajta, öntudatlan női gögje fensőbbiségében, hogy élvezze e komédiát, de sőt, hogy előkészítse, megindítsa, megismételje, a végsőkéig felfokozza, mikor egynémely elunott estéin, dús szereplője érkeztek, ő maga rendelte be a leányt. S magukra hagyva őket, a szomszéd szoba függőnye mögül nézte vonagló testtel s fuldoklón a gyönyörűségtől e konyhai Delila szoknyalebegtetését, csáblépteit és csípődagasztását, a függőnyt harapva, rángatva, holtra kacagva magát kurtizánlelke elragadtatásában. De amikor már-már ájuldozón s megrogyanva a nevetéstől ismét előkerült s extátikus szeme mintegy a tébolyig derülten s a könnyeitől nedvesen még, hirtelen összeért a Lóri két szemével, szinte megriadt e vörhenyes tekintetben, mely mindent megértett s nem bocsátott meg semmit, izzó s rejtett gyűlöletben.

S ettől fogva, lassu, telített, titkos folyamatban, egész bensőjét feldúlva s megtépázva, párolgó kövérségével, mámorosan a gyűlöletből, valami kigyómerge terjedt s betöltötte, elragadta, elbűvölte a meddő öröm vibrálásával. A női lélek számára, a vele egyenrangú nővel szemben, már a pusztá gyűlölet is diadal. De emez, elnyűtt pincérleány, sötétben e fény tövében, letérten ott, ahol minden virult, cselédsorban ama másik mellett, aki nálánál aligha lehetett jobb, felkorbácsolva, a maga balsorsáért dühöngött, a maga gyászos életéért, kivetve, kihajtva, kitaszítva, mikor másnak olyan könnyű! S gyötrődő elmélyedésében, az ösztönei hullámlásán

hallatlan gazságokat érzett, valami cudar világ bitangságát, mely vakon csak az egyiknek ad, az egyiknek mindent s másnak semmit, neki semmit, legázolt teremtés!

És a gyűlölete mélyén, zord és lázas irigységekbe fult. Remegőn az ember mellett, hangosan és feszélyezetten, amikor az urnője nem volt otthon, rebellis szavai röpködtek, ostromló köpködéssel a bús szerető orra alá.

- Mi mindene van, ha tudnád, mi mindene van!

- Hát van, - felelte kábultan Hódl.

- Mennyije van! - sívította.

S már ráncigálta magával az üres szobák végéig. A csillárokat mind felgyújtotta, a szekrényeket kitérte. És leittasodott a díszruhák gyűjteményszerű színpompáján, egymás mellett szorongva a csipke, gyöngy és szalagdíszek kényes változataiban, a nagyszerű fehéreneműek pántlikás kötegein s túlsufoltan a polcokon, fehér és rózsaszín tömegük hihetetlen pazar-ságával, üdeségével, friss orgona illatával, egy isteni női test képzetét idézve.

- Oh a cudar! - lihegte, mintha e hamvas vásznakból maga a nő nyúlna ki fehéren. És elragadtatva, a mohó lelke kivirágzásával, a két kezét befurta a batisztgulákba s felkavarva mint a habot, magához vont s magához ölelt mindent, elvadult női lelke extázisában. A szoba fényén kigyúlt, feleszmélt, harsogott. S úgy gurult végig benne, szilaján és megriadva, mint a patkány valami elhagyatott várteremben, a falakat csapkodva, a butorokat vagdosva a keze élével, a nagy tükrök előtt, melyek némán reflektálták kísérteties freneziáját.

- Itt vannak az ékszerei! - hebegte egy bronzveretű fiók előtt, - itt van a pénze! - röhögte - a sok pénze, amit elrakosgat!

- A sok pénze, - ismételte Hódl, egy elfulladt lehelletben.

- S itt van az ágya!

- Az ágya! - motyogta a másik, elképedve a faragott famasszák láttára, a selyemdrapériák előtt.

- Az ágya, igen! - harsogta Marosi Lóri.

- Igen, - hagyta helyben az ember.

- Csak le kellene nyulni ide, mikor alszik...

- Lenyulni ide?! - kérdezte bambán.

- Hülye! - förmedt rá. - Lenyulni ide, lenyulni, igen, a két kezeddal, a nyakára, érted? Amikor alszik, amikor alszik, megfojtani! - hörögte.

S rámeredt villogó szemekkel s levonta maga mellé az ágyra. Valami pokoli próbára gondolt, homályos és spontán serkentésre a gyönyörben. A feldühödt szerelmi hévben van valami a gyilkosságból. A karjai közt elragadta kivételes lendületekbe. A nagy bűnösöknek majdnem mind, a női test az iskolájuk. S már számított rá, hogy ez az ember mindenre képes lesz érte.

- Ha férfi volnál - dadogta józanul és elragadtatva.

- Férfi vagyok, - röhögte.

- Megfojtanád.

De a hangja elfult a Hódl reszkető keze alatt, a torkán. Elbűvölve nézett fel reá, mámorosan, a hálás nőstény elborult tekintetével. S hirtelen, mint a vad, megmarta.

- Minden a miénk lehetne, - hadarta - ami csak van itten, minden!

S még hányszor mondta: minden! minden! mintegy felvirradt örömben. S mikor fölszökött mellőle s magára hagyta, a selyem kárpitok között a fényben, azt hitte, ime elhintette a mérgét, a jövőt elvetette.

Az ember elaludt, kinyúltan az ünnepi ágyban, kopottan s elborulva. De rögtön fel is riadt s kisompolygott Lóri után, a konyhába. Így ültek órákhozott, szótlankul egymás mellett, mint egy más világból, távoli csillagokból és muzsikákból roskadva vissza egyforma estéik unalmába. Olykor, a leány, magasra szegzett térddel s az állával a tenyerében, mintegy téren és időn kívül csak pergette, a féllába öntudatlan ütemverésével, az álmok rokkáját, a vágyai, a tervei, az ábrándjai elszabadult fonálával valami réveteg végtelenbe. Olykor egy-egy szava hangzott, csonka és meggyötrött csengéssel, egy félszava vergődön, mint kurta sirállyipongás a hullámos vizek fölött. Egy sóhaja szállt, elunottan, kétségbeesetten, forrongó s zürzavaros képei után, a reménysége roncsain sodródva merev tekintete előtt. S olykor, loppal, a szeme szögletéből az embert nézte, aki ivott és hallgatott. És hirtelen megrezzent közeledő lépések zajára, bizonyos jól ismert szoknya suhogásokra a folyosón.

- Jön! Jön! Éppen most jön! - rebegte s az ablakhoz szököve, óvatosan félretolta a függönyt s magához intette az embert.

- Akarod látni? - kérdezte izzón.

De az ember nem mozdult.

- Minek? - morogta elunottan.

- Minek! Minek! - csattant ki remegőn, a válla rángatásával, - minek! - sivitotta már, feldühödve e gyávaságon, mikor a csengő beszólította.

Ekkor Hódl egyedül maradt, egyet rázott magán, kifujta magát, megpihent, mint a megkergetett vad az erdő mélyén, elveszetten. A hajsza, forrón, még perzselte az arcát s valami lázas gözölgésbe vonta a fejét. Dúlt szavak röpködtek körül izzó női leheletekben, felkavart ösztönök, gonoszságok, buzdítások, csábítások zárták körül a kísértés lombzúgásával. És elernyedti energiái megriadtan hasogatták valami hirtelen s könnyű cselekvés fantazmagóriáját, a nyers színek száguldozásával, a feldúlt termék, feltört fiókok zsvány-prizmáján át. És remegőn az asztalnak dőlt, a fejét lehajtva, a kopaszságát hűsítve, gyér hajbokrait pödörgetve izzadt tenyerével, megenyhülve egy percre s rögtön megborzadva újra, amint lassú csírázással, elfonnyadva és kisarjadva, hirtelen minden kihajtott s kivirult körülötte, egy egész mező a bűnnek fojtó illatával, egy egész nagy rét fantasztikus virágzással, pokoli termés, ami eltemette! És rémüldözőn, már-már felhorkant, amint sodródó víziói lefogták, az ágy kárpitja mint egy selyemvitorla, egy elfulladt hustömeg a tíz körme alatt, az egész bitangság amint lefogta a bevégezettség förtelmével. De hát miért is került ide, bús emberi sorsa fonálán, e fehér konyhába, istenem, miért?! Elkallódott emberi féreg miért nem tudott kitérni tragikus csillagzata elől, bármerre szédült a vágyai után. Az asztal fáját harapdálva, elázott arccal, a régi idők szemetét söpörgette legázolt banán-orrával, a Spanga-kávéház facérszép világát megrekkenve a füstben, magányos sétáit a bús utcákon át, az elnyűtt kövezet Golgotháján. Hol van mindez és mért vészelt el és mért nem térhet vissza többé!? Elrettenve ismerte föl olthatatlan lekötöttségét, megmásíthatatlan rabságát Lóri mellett, az egész létét e szörnyeteg hatalmában. Ingatag akarata benne olvadt föl, az ő akaratóban, legyőzve és eltaposva e szívós nőstény-energiák alatt, melyeket megtagadott női mivolta, a gyűlötségben fuldokló lelke, acéllá kovácsolt. És tehetetlen nyomora, lírai-péklegény gyámoltalansága, a keresztet ölelő mártír meggörnyedtségével símult e női teremtéshez, a gyöngesége, a gyávasága, a munkától irtózó distingváltsága, az üres gyomra panaszában. Holott baljóslatú ösztönei, fülledt s homályos forrongással, valami szabadulást sugaltak egy rendkívüli perc tiszta fényén, mely talán mindenkinek kijár egy döntő pillanatban, mikor a születésünk ártatlanságának utolsó

bucsúvillanása rezdül. Elveszve, gőzölgő fejével az asztalon, az élete jobbik felét kutatta, mohó szaglászással a két karját kinyújtva, derűsebb horizontok után. És ott is, mintegy a tulsó partokon is, e lázas éjjel, e fojtó légkör kísértésein túl, ott is csak a kísértést látta, a vétket még vonzóbban, még nagyszerűbben, még ragyogóbban, amint régi vágyai, régi álmai lidérctüzén, a pékné képe felmerült. Agyongyötörve, felüvöltött, s Lóri állott ott előtte, a fal tövében, sápadozva.

- Lefeküdt, - súgta.

- Lefeküdt, - hebegte utána.

- Tedd meg, - mondta még - most tedd meg, eredj be.

- Most menjek be? - kérdezte fuldokolva.

S felállott, kinyúlt, a vonagló fejével. Egy lépést jött is előre, az ajtó felé, megtántorodtan.

- Most menjek be? - ismételte mintegy önmagának, a tébolyát hevítve.

- Eredj, - lihegte Lóri.

S hozzátapadt, előretolta, borzongva a gyönyörtől, tárt szemekkel.

A küszöbön túl, a szobák sora kigyult, az éjszaka csendjében. S a homályon át, távoli fény rózsaszíne, egy magányos lámpa derengett a mélyben. S valami átható illat terjedt, párolgó fürdők szagos atmoszférája, megrekedt levendulák, a szőnyegtömeg s a függönyökön át.

- Eredj, - ismételte.

De az ember nem mozdult. Az ajtófélfának dőlve, torz homloka elborultan meredt a küszöbre, ahol két lompos lába az eltaposott cipőkben, valami reszketeg táncot járt.

- Hát ma nem... ma nem! - lihegte.

- Ma nem? - rebegte utána.

- Majd máskor, - könyörgött.

- Majd máskor? - kérdezte.

- Majd egyszer... majd egyszer megteszem, - dadogta.

- Majd egyszer?! - mondta elfagyva a mámorban s szédülten a csalódástól.

S befordult a falon, az ember után a konyhába s egy székek roskadt némán. A nyakát előre-szegve, egymásba tördelt ujjai közt a dühét morzsolta, vonagló ajakkal. És hirtelen, az emberre nézett.

Fagyos tekintete, az eltorzult ajkak kíséretével, valami olthatatlan megvetést sugárzott, a nőnek ama rettenetes nézésével, amelyben egy ember veszve van. Hajdani vonzódások, kötelek, estéli beszélgetések, vacsorák, reménységek s még a közelmúlt órák érzéki fergetegje is, nyomtalanul kiváltak a szívéből, a kifőzött rongy érzéktelenségével, emlék nélkül, meghatottság nélkül, színtelenül és síváran. Leszakadtan róla, kétes szépségének még nemrég oly izgató részletei hirtelen elmosódtak, a dült homlokát, a szürkés szemét titkos tüzekben, a hosszú orrát nem látta s nem érezte többé s humbug presztizse lefagyott az egész alak megdermedtségén. Egy emberi hústömeg volt, csontos és megkövült a széken. Egy emberi salak a nyitott szájával, amint az ajkát, bárgyuan, lehullatta.

- Hát nézz ide Józsi, - szólott elfúlt hangon, - jobb lesz az, ha te elmégy, ha elmégy az utadra Józsi. Nincs annak semmi értelme, hogy csak így hiába felkavarsz engem, hogy nekigyűröd magad, hogy azt mondd megteszed, bemégy, azt mondd s rögtön reszketsz a küszöbön,

összeroskadsz a hasadtól, no nem igaz, a fájós hasadtól, igaz? Nem vagy te férfi, nem vagy te semmi, puha facér vagy, egy rongy!

Az ember mozdulatlan maradt. A fejét lecsüggesztve mondta:

- Majd egyszer, megteszem.

Akkor Lóri kicsattant.

- Erre várjak?! Erre számítsak?! - kiáltotta. - Majd ha kedved lesz, mi? Majd egyszer! Majd ha fagy!

- Nem majd ha fagy, - dünnyögte.

De a leány odalendült mellé, szorosan az arcához.

- Hát nem, hát nem, - köpködte az orra alá - hát nem akarok többé, érted, nem akarok! Nem kínlódom itt többé, nem hordom e ringyóra többé a szagos vizeket. Elég volt, nem akarok, nem küzködök, nem dolgozok, nem hizlallak, majd bolond leszek, hogy hizlaljalak, hogy tömjelek, majd bolond leszek! Te csak sétálsz, te csak úr vagy, én meg csak a barom legyek, úgy-e? Hát nem fiacskám, fütyölök rád, nem is kellesz, ha gyáva vagy, ha nincsen vér benned, ha csak azt tudod, hogy rámnehezkedsz, eszel-iszol szürke rigoly, hát nem kellesz! Van itt más, aki fullad utánam, komoly urak, egy jogász is van, aki fullad, hát nem kellesz! Eredj, pusztulj innen, eredj!

És lecsapott a vállára, marcangoló kezekkel, éktelen dühében, hogy rögtön kilódítsa. De heves mozgásán felborult a szék és elvágódott átfogva az embert, kettős súlyuk zuhanásával a kövön. Izzó gomolyagban, husmasszáik kidagadásával, rögtön, hogy megmarja, a nyakát kereste, lágy részeit az arcnak és tárt szája, a fogak élével, zihálva fújta, vaskos sűrűsödésben, a lehelete hőhullámain. És egymást gyűrve és egymást cibálva, a vonagló tagjaik dühén, hirtelen az ember is kirobbant, részegen a haragtól s megtébolyodottan, felkavart legény, valami hősi mámorba gyúlt e forró női száj alatt.

- Megteszem! - hörögte eltökélten.

- Mikor? - fúlt az arcába, a szavát habzsolva.

- Rögtön.

- Holnap - dadogta elragadtatva.

S mint a fergeteg elgurult vele, a szoknyái lobogásával, a gerincök vonaglásával, valami állati egyesülésben. Nagyszerű s förtelmes percek voltak. Pokoli ölelkezésük e gyilkos megegyezésben, mintegy a halált sodorta, a halál formáit bontogatta ki, amint egymásba forrtak, őrvongva és marcangolón.

Aztán, később, amint felhevülten még, ismét egymásra leltek, szemtül-szemben az asztalnál, imhol elszántan és mosolyogva és némi üdítő italok előtt, olthatatlan közösségükben a holnap boszorkányvarázsa terjedt, egy egész új élet, ami ébred!

- Soha sem fogja megtudni senki, - mondta Lóri.

- Nem fogja? kérdezte Hódl ingadozva.

- Biztosan nem, ha mondom. Téged senki sem ismer. Hogy itt ülsz, hogy itt vagy, ki tudja azt? Én pedig, magamban, hát tudnám?

- Nem tudnád, - felelte homályos szakértelemmel.

- Aztán, meg nem is fogok mozdulni innen, sokáig nem fogok mozdulni, amíg csak el nem felejtik s mindennek vége nem lesz. Csak amolyan kitarzott! ki törődik az ilyennel? Apja,

anyja, családja, senki! Csak az úr fogja keresni, amíg meg nem únja. Bánják is a férfiak, hát bánják? Kap az más szeretőt a pénzéért, külömbet. Ez mér csak a Dunának lesz jó, az öreg Dunának!

És halkan, magának, kacagott, a reményeibe fulva, a véresszélű szemei elborult nézésével.

- Hajnaltájt majd bedobjuk a Dunába, - morogta maga elé. - Egy lélek sem jár ott olyankor. És minden a miénk lesz, - mondta még egy elepedt sóhajtásban.

- Minden, - ismételte Hódl csendesen.

Azontúl már alig beszélgettek. Csak ültek a csendben és csak vártak és csak hallgattak, zord testvériségük halottvirrasztásában, az úrinő körül, aki szöke fönségében békén aludt odabenn a rózsaszínű lámpa alatt, a drapériákban, - aki virult, aki élt! És a térben, a csendben, az éjszaka végtelenjén egy budai templom harangja kondult, lágy és távoli zengését elhullajtva a Dunán. S egy hajófüttty is szólott s valami regényes utazást panaszott könnyed sípolással.

- Hát most eredj haza, - mondta Lóri. - Itt van egy forint is estélig. Holnap majd lesz több, - holnap!

És óvatosan kinyitotta az ajtót, kinézett s intett az embernek, hogy mehet. Nesztelenül, Hódl elsompolygott.

Odakünn még ragyogott az éjjel, az őszi égbolt csillag-sivatagján. A budai oldalon távoli fények örködtek s a halmok konturja beleolvadt a kéklő homályba. Magányos templom-tornyok, mint az égnek szegzett rudak emelkedtek. Egy ablak fénylett messziről a sötét tetőzet alatt. Hús fuvallat szállt a Dunáról. S tragikus hömpölygése fölött, a parti fények fürdésével, a híd üresen kinyúlt.

Hódl jött előre a parton. S a túlsó oldal háztömbjei, a templomok s a bástyák meredt lámpások között, a vár kimagasodva s elborulva az éjben barnáló kőmasszáival, az egész horizont túlannan, a beépített halmok megdermedt monumentalitása a lombozat sötét foltjaival, az egész nagy világ körülötte a csillagos ég alatt, csak nyomta a lelkét, elseperte, magányos ember, aki jött a csendben. A Duna zúgott alatta, a léptei kongtak, s előtte a villamos sínei kanyarogtak, az úttest kígyózva át és csillogóra kicsiszolva. Hova menjen? S elveszett, eltévedt, holott tudta jól, merre jár. S szürkés szemét vonzódva emelte az Akadémiára, miközben a kiszögellő falak homályába egy percnyi szükségre megvonult. Aztán jött tovább, üdülten, fáradtan, szédülten elkallódva. Hova menjen? Az othona alig vonzotta, dohos ágya egy csomó ágy között, az alvó testek meztelenségével, fenevad hortyogásban. Felnézett az égre, felnézett! mikor virrad? S megremegett - holnap! A lépteit számlálta, hogy másra gondoljon. S izzadt keze a zsebe mélyén a Lóri forintját szorongatta. Holnap lesz több, lehetne több, gondolta mégis. S a háztömbök között, az utcák végtelenjén, régi megszokott utakat kereste. A lábai vitték, mint az emberi konstrukció szívós géprészei, két szegény lompos lába, mint két szegény testvér a homonim cipőkben. Olykor egy autó rohant el mellette hirtelen kürtöléssel. Megriadt, a falhoz lapult s aztán, hirtelen, ismét megállott, várt, nem tudta mit. Egy női alak jött messziről, könnyedén. Aztán egy másik, egy harmadik, egy egész társaság, élénken, finoman, az őszi fátylak lengésében, a könnyű ruhák nyári színeiben még. És üde női hangok zengtek a kísérő férfiak tenorja fölött. Megremegve, a kecses lábak formáit nézte, a vékony lakkcipőket, a harisnyákat az áttetsző selymekben, a felvont fodrok szélei alatt. Egy fehérselymeset is látott, rózsaszínű irizálással. És jött tovább, csalódva.

Hova menjen? A forintja boldogan gyötörte. Majd elköltöm, gondolta. Majd beállok péknek újra, ezt is gondolta. A hajdani sütökemencék, a parázs piros rózsái kísértették, a pincék tüzes mélye mint a pokol, a fekete csótányok lomha kéjelgésével a melegben. Eltűnődve, az új sütődét idézgette, a nagy luxusüzletekre gondolt, Schachnernél talán van hely, Spolaritsnál se

lehet rossz. Az új gazda, az új személyek érdekelték, ismeretlen s obskurus pékcsaládok primitív vonatkozásaikban, érintkezésükben, jóindulataikban, talán barátságosak, szívélyesek, soványak, kövérek, nyilván bitangok, bizony. S a pékné vajjon, ki tudja! Mert régi emlékein, olthatatlan epedésén fakadtak újabb képzetei is, s érzésvilága legmélyéről egyazon kép tüzelt elő az új jövő új figurái közt. És mindenütt a pékné volt, a régi pékné, az új sütődék fantáziáiban. Hova menjen? S már akkor ott volt a régi helyén a Zerge-utcában, a zárt redőnyök előtt szaglászva liszt és kenyérszagok után, az üzemet fontolgatva, a cégtáblát olvasgatva, amelyen egy idegen név merült fel a Rausch Mária utódlásával.

És elborult, - Rausch Mária! És a redőnynek dőlt keserű homlokával, az élete, a múltak után. Ami itt volt, ami itt élt lappangós fojtott szenvedélyben ez ajtók mögött, e fal tövében, mikor megjelent előtte, izzó mellkasával, heroikus szörzetével, bronzkarokkal, mint egy wagneri isten a kenyereket cipelve! És várt, nézett, figyelt, mint egy nagy eb alázatos szemekkel, akit künn felejtettek. Hajdan sírt is itt egyszer, sírt! - hát lehetséges! *Jobb, ha elmegy Hódl, ha tüstént elmegy!* Letűnt percek, elmúlt szavak, kis rongy szavak, hát lehetséges, hogy így felkavarják, meggyötörjék, az egész életét letapossák olthatatlan zengésökkel! És elsodortan, az emlék lázán, a kigyulladt fantomot követte, már-már rohanva az utcán távoli hivatására, tündéri ellebegésére a csillagok alatt, az éjben. Fölcsigázott érzékei, a Lóri hevéen meggyötört agya fantasztikus képeket sodort, titkos részleteket marcangolt, két női lábszáron vonaglott tragikus epedéssel. A színház előtt, elkábult fejével, odaszögelte, amint elvonult, a pikkelyes szoknyáját megemelve, a hattyuprémei szüzi üdeségében, a gyémántos homlokával, amint látta egyszer! Hol van vajjon, hogy még egyszer lássa, és hol találja föl? Hol van, hol él, merre jár, ki tudja! Mert már nem ott kutatta többé feslett analógiákon, a fehér konyhán túl a termék kigyulladt fényén, lágy szögletek illatában, - isteni szőke pékné, túlonnan kereste! Nem itt találta többé rejtélyes élete hasonmását e dunai szobasoron, ahol fehér alakja letörpült apró realitások méretein. És a tárt szekrények díszruháinak előtt élettelen dicsőségben, kábult tekintete elsiklott a pikkelyes szoknyák fölött, amint rohant eleven ragyogása után, a képzetei labirintusában. S hogy ily közel nyílt minden, kitárva, megfejtve, kézenfekvően, mind messzebb lihegett utána, mint ahogy elszédül s eltévelyeg az ember, ha bizonyos primitív rejtvények utána, elejtve, túl rajtok keresi egyszerű megfejtéseket. Túl rajtok!? Mindenén túl és mindenén felül, egy-egy hirtelen ragyogásban látta, a nyomora mélyéről. S ott volt a pékné, ahol elérhetetlennek tűnt s ott volt, ahol a legmagasabbnak tűnt, ott volt, ahol szegény emberi ideálunk elszörnyedve várja, hogy elérjük.

S akkor csak ment, csak ment Hódl Józsi s amint elgurult az utcákon, a terézvárosi templom aggtornya alatt, utcai Don Quichotte a kopasz fejével, hirtelen ott volt újra s Spanga-kávéház előtt s bejött a küszöbön a régi bejáratos tájékozottságával, az izzadt forintjával a zsebében. Mégis csak itt volt a legjobb, úgy érezte. A sok facér mind körülfogta, majdnem ünnepelte, Hódl Józsi! Hódl Józsi! hangzott, s az új kasszirő is ránézett a Lóri örökhagyása mellől, a pléhkanalak rozoga arzenálja mellől, fáradt tekintettel. A régi kép volt, a régi helyzet megismétlődve más szereplőkkel, akikkel épúgy kezdődhetett, épúgy fejlődhetett volna minden, az élet örök mehanikájában. S hívták a kártyások, a billiárdozók és érdeklődtek nedves kézszorításokkal s a régi nyomorokat ujságolták, nincs hely! nincs hely! - az bizony baj, mondták röhögve és a Fürt Frici is lopott s elment, eltűnt, - hová? kérdezte, de már nem feleltek. A forintját elköltve, már-már nem is igen törődtek vele, igaz, néhányan pékcímekkel is ellátták: nézz el ide! nézz el oda! s már ekkor derengett odakünn a kora őszi reggel, opáltónusokban.

Akkor, hirtelen, az idő múlásán, az ébredés omlatag unalmán, újra elfogta a láz, az előző este minden emléke, valami enyhe rózsaszínbe fűrésztve, amint már csak a lámpát látta az ünnepi ágy drapériái alatt, már csak a lámpát s nem tudta mért! El kell hogy oltsuk, dadogta akaratosan és meglepődött az energiái ébredésén, fásult elhatározásokon, holott a karja sajgott, ki volt merülve, el volt csigázva végkép. Holtrafáradtan, minden idege vibrált s valami zord

józanság kábítgatta hideg mámorával. Mégis bejárt reggel egy csomó péküzletet, jelentkezett, ajánlkozott, s szórakozott füllel hallgatta az elhárító magyarázgatásokat, olykor sértő kommentálásokkal mint: rossz híre van, vagy túlelegáns pók legénynek, elegáns! oh istenem, szegény. Már-már röhögve, eltikkadva, a lompos lába megcsúszásával fordult ki s be letaposott küszöbökön, pék-küszöbök, ahol maga is kenyérért járt humbug presztizse lerongyolt-ságában. Délben már semmije se volt, elveszve a város közepén, meghajszolt állat, az egész nagy házrengeteg, zord téglatömeg, förtelmes kupolák mint óriás nők bádoghasa, elkopott falak a vakolat könnyhullásával, sívár kőhorizontok, mint rettenetes mészhégyek, mint börtönök, mint tébolydák, mint vályogtengerek mind feléje torlódtak, körülzárták, letaposták, agyonnyomkodták, amint kínzó éhsége valami sajátságos szédületté vált. Az ebéd varázsa, meleg tálak hívogató párolgása terjedt melodikus harangkongásra s tovasodródó tömegek vonultak el az utcán, mint a nyáj a déli etetéshez. Dülöngve, reménytelen, éhesen, vaskos konyhaszagok kísérettek zsíros fuvallatokban a nyílt vendéglők mentén, amint kivetődött a Dunapartra, a nyomorgók ama sajátságos ösztönével, mely a vízpartokhoz kergeti őket.

Ledőlt egy padra, hogy aludjon, de a gyomra nem engedte. Zárt szemekkel fel-felriadt egy hirtelen hajófüttre, megtépett idegzettel. Felállt, előrejött, ismét leült, a két karja himbálással valami homályos felkészültségben, amint a lelke mélyén, lázongó vágyak ostromolták. S az éhes gyomra vonaglása, a multak, az emlék, a jövő rajzásával már-már minden elfajult és keserű kétségbeesése a köznapias ebédeken és konyhai örömeikön túl hallatlan orgiákat kavart, feldühödt lakomákat, ősemberi zabálásokat vad és lázas ünnepeken át. Mindent felhabzsolt magába. A nyomora legmélyéről nagyszerű izzásokat látott régi kísértések tüzén. A péknét akarta. S még egyszer sírt, eltorzult és száraz könnyezéssel, azzal a rettenetes könnyezéssel, mely nem árad túl a szemén s belülről szikkad el. Az enyém lesz! dadogta. S ott látta az utat fehér testéhez a rózsaszínű lámpa derengésén. S már-már kihányta elébe az életét, fölexaltálta a bűnben. A rablott kincseket, mint hordta elébe, mintegy távoli hegyormokról jövet, ahová fölkúszott, véres titán, érte! *Maga veszettül néz engem Hódl*, nyilván ezt fogja mondani, gondolta. Veszettül, hogyne! Hiszen itt van az életem, a sorsom, a vér amit ontottam! ezt fogja felelni. S elfúlva, az öklét harapdálta s alig várta, hogy este legyen.

S amikor végre, késő este, besurrant a konyhába, Lóri várta már.

- No itt vagy, - mondta - itt vagy! - s magához ölelte.

Az ember nem felelt. Komor öntudatokban, az ereje lappangásával, az imminens cselekvés füledt izgalmát érezte. A lelke mintegy önönmagába görnyedt a megkérgült elhatározás befejezettségével. Mégis kitért egy végső pillanatra, habozott, várt, nem tudta mit. Hogy Lóri megmarja, hogy belódítsa, hogy a sorsa magától meginduljon.

- A két lábamat lejártam munkáért, - panaszolta. - Egész Pestet bejártam, hiába.

De a leány rögtön felszisszent:

- Oh most már! most már! - dadogta izzón.

- Most már, micsoda? - kérdezte eltikkadva.

- Most már mindegy! - hebegte. - Munka, ördög, egész Pest, mindegy!

És kicsattant:

- A dáma vár.

- A dáma? - kérdezte elfúlva.

- A dáma, aki alszik odabenn.

- Éhes vagyok, - mondta.

- Majd eszel aztán - aztán!

S a két kezével a kilincsen, az ajtót lágyan megnyitotta s az emberre visszanézett. Ez hirtelen megindult s ott volt a küszöbön, kinyúlva.

- A lámpa - súgta. - De hiszen nem alszik!

- Hát altasd el! - súgta vissza.

S már le is csavarta a villanyt. Egy női hang riadt fel belülről, ijedt, konfuzus, sipongó s rögtön el is halt és megdermedt a csendben, nyilván a rémülettől. Hódl beoldalgott, nesztelen, mint a macska, ha a tejet érzi a fal tövében. Aztán, gyorsan, az ágy felé jött, néhány jó hosszú egyenes lépésben, mint egy tragikus automata. A két karja a mélybe nyúlt, valami inyenc-kifeszültséggel, mohón. Egy puha női nyakra bukkant a verejték langyos harmatában. S amint lefogta, a fej nem mozdult többet. De nagyszerű húsokat érzett az izmok fulladt vonaglásán. Az egész nagy női test megrándult alatta, a combok lázas csapkodásával, a legázolt emlékek borzongásával, izzó s néma agóniákban. S még egyszer, egész harmatos meztelensége végigkanyargott az ágyon, egy utolsó tompa surlódásban, a lepedők vászonfelületén. Aztán vége lett, kinyúlt, mereven a csendben.

Az ágy szélén, kimerülten, Hódl várt és lihegett. Elpárolgó melegével a fiatal női test, az egész szobát átfűtötte. Sajátságos szagok terjedtek, valami hideg ámbra illatában.

Egy óra üdén csilingelt. És Lóri közeledett. A villanyt újra felgyújtotta s úgy jött a fényben, lázasan a kulcsokért.

- No gyere, - szólott az ember felé, - jobb nem nézni, no gyere már!

Hódl nem mozdult. Megdermedve az ágy szélén, a hirtelen világosságban, a megfojtott hölgyet bámulta. Kidülledt szeme e női szemeknek szegeződött, e torz női arcnak elrettenve, a téboly üres tekintetével.

- A pékné! - dadogta bambán.

És hirtelen felpattant s a falnak dőlt, megkövülve.

- A pékné! - ordította.

De Lóri ráförmedt, megriadtan a tárt fiókok mellett.

- Ugyan ne üvölts, ne bomolj, mondtam már, ne nézd! Most hamar szedjük ki innen, amit csak lehet. Aztán főzők hét tojásból rántottát. És hajnalban majd visszük a Dunába.

A TALLÉR

Mindenki elmondta volt már a maga szomorú kis történetét, mert mindenkinek volt egy szomorú kis története és egy távoli szerelme, ami elveszett.

De én még hallgattam, még sokáig hallgattam, holott nekem volt a legszomorúbb kis történetem és a legfinomabb szívem és micsoda szerelmem, nagy isten, amit elvesztettem! Mégis alig mertem elmondani és egyáltalán beszélni is alig mertem. Olyan kábítóan éreztem e percben, hogy a finom szívem tele van sebekkel és a régi idők emléke egymás mellé tömörül és egymásba olvad mint a mozaik, mindenféle színes nyomorból. Irgalom atyja, szánj meg a fájdalmamban és enyhítsd a szenvedésemet.

Mások is sirtak, mondtam, de én arccal borultam rá a véres szívemre, mint egy párnára, szétszaggatva! Azóta, hogy nem járok többé egymagamban és békén hazakerültem, mennyit szerettem hévvel és izzón, a halovány testemmel! A vágy oly gyönyörű s oly rettenetesen gyötrő, amiért az igazat igéri, az igazat egy pillanatra valami mennyei oltáron s valami ismeretlen végtelenben. Azok mind oly nemesek, akik a sárban fetrengenek s halálra isszák magukba a kéjt. S mi mindent nem tettem érte, a vágyamért! Olykor, eliszonyodva, csak az ajkamat harapdáltam, hogy magamnak se beszéljek. Mégis, minden gyönyöröm mélyén és minden vétkes mámorom után csak ő volt, csak ő élt, felejthetetlen! Az Avignonba vezető úton, egy törpe leány, aki koldult.

A földnek kuporodott testtel és féloldalt egyik sziklafalnak támaszkodva, egészen magányosan volt itt, csendesén és türelmesen, elveszett parány, apró remegő folt a kihalt táj színében, amint a déli napfény a nagy utak porát, a sziklák szürke meredezését csillogón bevilágította.

Előtte, a derűs horizont mélyén, a város tömörült, Avignon, világos háztetőkkel. A hajdani vár, megkönnyült vonalaival, izzó falaival s a tornyai búbjával, távoli s omlatag tündéropítkezésnek tünt s az égbolt kék selymébe olvadt. A fehér út mentén, a sziklákon túl, olajfák sorakoztak még gyéren itt elől, de immár igen sűrűn a távolban, ezüstös-zöld galyaikkal egymásba borulva.

A leány várt, csendesén a fényben. A füle mögé egy szál virág volt tűzve, egy szál gránátvirág. Az éles színe mint a rubint piroslott a napban, vagy sajgott, mint egy olthatatlan vércsepp. A rongyok, amik födték a testét, az egész teste is és minden, áthevült és fénylett. Meztelen karja megnyúlt s barnás színével mint a tündöklő bronz emelkedett a fehér sziklák mentén. Egészen fiatal, gyöngéd és epedő formájú kar volt, könnyed és hajlékony a csukló irányában, sima és telt a könyökön túl, ahonnan lágy hajlásban kapcsolódott a váll lejtőjéhez. Óh e váll, vonzó és szűzies, mintha borostyánból lett volna. A halványsárga, mintegy avultnarancshéj alapszint mégis egy kevés homály tompította, oly sajátságos, oly enyhe homály, a dús szőke haj árnyéka.

De senki sem jött az úton, legfőlebb vasárnap ittas földművesek. Ezek Avignonból kerültek emerre és durva dalokat énekeltek. A leányt alig vették észre. Egynémelyik mégis megpillantotta, egy obszcén szót hajított feléje, meghasadt szájjal, mint egy seb. Egy másik, egyszer, meg is közelítette, hozzásompolygott, a derekát érte s nekilendült, hogy öleljen. De rögtön hátrált, rémüldözve, megriadt szitkozódással. Tudniillik a gránátvirág pirosuló rubintja mellől, két gyöngyszínű szem meredt, üres és tragikus nézéssel mint a kéklő tej, rettenetes. A leány vak volt.

Amikor mind elmentek, mind elmentek uram istenem s csak a roskadozó égbolt volt fölöttünk s mögöttünk az olajfaerdő, hirtelen térdre roskadtam előtte s epedőn az arcának szegeztem, a kioltott szeme förtelmének, a lelkem minden kívánságát. Reszkető ajkam megindult az ajka

felé, a merev pillája irányában, olthatatlan vágyakozással. A kezem, gyöngéden és mohón, végigsiklott a testének meleg vonalzásán s irtóztató volt figyelni, amint kihalt tekintete felfogta és követte, micsoda mámornak készülök. Hol és hogyan láthatta meg magát bennem a vak szemével, mint egy tükörben?

- Nagyon szép vagy, - rebegte s a keze a homlokomhoz ért, a hajamhoz, nagyon lágyan. - Oly szép vagy és fiatal, - mondta még, amint az ajka az ajkamat kereste, hogy az arcomat már-már elvontam előle s hátráltam, eltikkadva. A holt szemek is kutattak, gyötrődőn a fényben.

Mégegyszer elgondoltam, az olajfaerdő itt van mögöttünk, a nagy homály, a csend. Még egyszer, rémüldözve, minden csepp vérem feléje zengett, valami öntudatlan siránkozással. Mégis gyáván s erőtlenül e kinzó vágy nyomorában, csak hátráltam s megindultam mintegy lesújtva s álmatagon ki a hegyekből, a fényből, vajjon hová, micsoda gyötrelmekbe, sajnó emlékek szomorúságába, mely az életemnek örök fájdalma már.

Ott fönn, a sziklák mentén, ifjú bronztestével csak ül és vár, két vak szem megsebzett opálja, mely egyszerre kelti föl s riasztja el a vágyak kinzó gyönyörét. Ki jön el érte mégis és miért nem én? E holt tekintet éjszakáját ki zengi és sikoltja át leittasodva, s mért nem én? Ki szereti, szent isten, ki hozza el, ki kíséri ide nap-nap után ez izzó sziklák tövébe, a fehér út omlatag bársonyába, melyből itt-ott egy csillogó göröngy tűnik elő, mint durva ezüstdarab az éles világításban. Hogyan jön el a kiégett szemével? Az út vad emerre, kanyargó, veszélyes. Helyenként megszűnik, eltűnik s csak amolyan szűk sikátor vezet tovább a szédületes örvény fölé. A sasok kerengenek itt s az ember fél.

Egy nap, egy reggel, óh micsoda éjszakák után, még egyszer felvergődtem hozzá, lihegőn, hogy szeressem, két vak szem mérge, isteni életem! De rögtön láttam, amint az olajfák mélyéből egy fiatal legény siet elő, zord és elvadult fej, ijesztő és kecses, néhány fűszállal, egy-egy falevéllal a felkuszált hajokban.

Amint elsiklott a leány mellett, emez rögtön megérezte, megremegett, hozzáepedt a vágyban megnyúlt karjával, tündöklő bronz. Az ember megállott, habozott, a vállát vonogatta, elnézett Avignon irányában a háztetők fénylése felé. Aztán, mégis, leült a leány mellé, a ruháját nézte, a rongyait. A ráncok közt keresett, kutatott, dűnnyögve és egykedvűen.

- Nincs itt semmi - szólott.

- Nincs, - felelt élénken, - nincs. De majd csak lesz, - folytatta reménykedően, - majd csak lesz estére, amikor az angol fiú felkerül.

- Az angol fiú? - nevetett az ember.

- Az majd csak ad, az biztosan ad egyszer, egy nagy ezüstöt is bizony.

- Egy nagy ezüstöt? - kérdezte hevesen.

És a leány karját megsimogatta. S érdeklődve, talán szokásból is a szemébe nézett. A vak tekintet lekötötte, megejtette, vonzotta és rémítgette. Mit nézett, hogy nézte, micsoda elkábult merengéssel! Mintha régi tavak tükrebe nézne, holt vizekre, melyek örökön mozdulatlanok. Az élet egy parányi fényét, lappangó mécsvilágát kutathatta a tejszínű szemgolyókban kékes vonalakkal, rejtelmes recézéssel, melyekben tovasikló rózsaszín derengett, távoli vérzések reflexe, mint egy elgurult hajnal a mélyben. A leány visszanézett reá. A szőke fejét megemelve, féloldalt tartva, maga is keresett az éjszakája mélyén, tragikus epekedéssel. Sikoltón, szilaján, üresen, az embert kereste.

- Be szép vagy! Be szép! - rebegte mint nekem.

- Az angol fiú csakugyan fog adni egy nagy ezüstöt? - kérdezte a másik feltűzelve.

- Oh, biztosan, ha jönni fog, egy egész nagy tallért!

- Egy tallért? - dörmögte.

- Egy tallért bizony, - zengte bele a fénybe.

Azontúl hallgattak. A tallér kísértett s felmerült enyhe csillogással, mint a vándor hold nyári éjjelekben. Az ember a homokban kapargált, az izzó göröngyöket rugdalta tova. A leány várt, pihegett, a keble formáit tartogatta mint két arany gyümölcsöt. Az ajka megnyilt, az élő és forró száj, a kiégett szemek holt ostyája alatt.

- Gyerünk az erdőbe, - sugta biztatón.

- Hát az angol fiú, ha jön? Ha épen most jön? - szólott a másik.

- Ha jön! Ha jön! - felelt eltikkadva, hát bánom én! - S csak estefelé jön.

- Az erdő messze van, - szólott a fiatal ember - és jobb, ha itt ülsz békén s vársz.

Azzal felállott, a völgynek szegzett arcával elmerengett, kémlelt, kutatott, a vágyával átsiklott a távoli háztetők kúsza vonalzásán, messzi utcákon és szögletes tereken, ahol a vásár folyt s a hajdani vár kőtömegét is nézte, a tornyok búbját omlatagon a kék egekbe váltva. S megindult.

- Hová mégy? - kérdezte a leány.

- Megyek. Csak megyek. Amerre az út vezet a városba.

- Csókolj meg, mielőtt mégy, - könyörgött.

De a másik habozott, tünődött, visszakerült s lehajolt a leányhoz.

- Majd ha eljött volt az angol fiú s meglesz a tallérod, - mondta.

- Oh, - sóhajtozott a leány s a sziklának dőlt.

És soha fel nem mentem többé.

FLORIA TOSCA.

Cette femme charmante et douce
cherchait sans cesse des plaisirs
râres et defendus.

Auteur inconnu

I.

- Jöjjön drága gyermek, aranyos, - szólott egy homályos nő felém fordulva a Continental verandáján és intett a napernyőjével.

Régi ismerősöm, vagy útszéli ismeretlen, szerelmi primadonna, nagy, sovány nő, amint az első látásra megéreztem, oh máskor, a jobb időkben, *aux jours anciens*, ahogy Verlaine dalolja, oh máskor nyilván röpültem volna, felpezdülve és rajongón! Oh máskor, persze... mindenki tudja azt, micsoda kegyetlen varázsa van a távoli örömek, letűnt és kiélt idők gyönyörének a kietlen jelenben.

Egy oszlopnak támaszkodva, alig mertem megmozdúlni.

Párisi kirándulásom ezúttal kétségbeesett jellegű volt. A nagy utak előtttem, ahol a vonatom végiggurult, a nyílt, és mintegy fesledező tájak körülöttem a télutó nyomorában, vagy holmi ingatag tavaszban, az egész nagy koldusvilág, a kopasz fák sivár és ellenséges ág-szuronyzatokkal, szürkés mocsarakkal és elhagyatott tanyákkal, úgyszólván külső és mesteri képe volt a lelkem tiszta kietlenségének.

Mögöttem gyönyörűen le volt tarolva minden, letarolva, ami még nem is jelenti azt, hogy minden fel volt dülva és legázolva bennem. Elernyedtt életkedvem, meglazult ösztöneim valami keserű ízbe fullasztották bele mintegy a létem gyökerét és permanens rémüldözéseim aggódva tértek ki minden kínálkozások, alkalmak és ígéretések elől, az újabb csalódások és fájdalmak baljóslatú előérzetében. Már élni is alig mertem és elbágyadt csillagzatom, végkép kialvófélben, csak a homályt hintette rám.

- Nem megyek, - dadogtam, csakugyan mint egy gyermek, makacsul az öreg fejemmel.

De a homályos nő felállott és meglendült a selymekben.

Amint jött felém, a fejét könnyedén előrszegezve és a lakktopánok megvillanásával, rögtön megismertem s egy önkénytelen sóhajtásban, mintegy magamhoz csendítettem, mint egy távoli ezüst harangot hajdani időkből. Floria Tosca volt, csekélység! az égi test, egy csöppet lesápadva és kiélve ő is szegény, kifüstölve mint egy nagyszerű pipa, ámbra és tubarózsa tónusokkal az arcnak lágy és meggyötört elevenjén. A szemek alatt, egészen enyhe és rejtett kéklések, mint nyílt vallomás az izzó vágyat panaszták, amint még mindig hitt a gyönyörben, a szerencsétlen! Az alakja kinyúlt és oly könnyedén vonzó volt a minden hajlásra képes vonalzatával.

- Ülünk le ide, csöndesen egymás mellé, - mondotta, a kezem után nyúlva.

S a mozdulatának oly édes omlatagságával vont le magához a szomszéd székre, hogy ösztönszerű tartózkodásom eltikkadva engedett föl valami megmagyarázhatatlan szédületben. Mintegy hozzáomlottam, feloldódva az ismeretlen keserűségben. Mint egy bús víz dől a másikba. Mint az élet egész nagy szennyébe, észrevétlenül.

- Lássá, aranyos, - mondotta - én nem fordulok el magától, és a bús látszatok el nem térítenek, hogy fel ne szedjem egy irgalmas tekintetemmél, mint ahogy egy lehullott és eltaposott rongyra nézek. Még mindig jó vagyok, higgye el, holott maga meg se ismert, azaz hogy rögtön megismert, mihelyt a szememet látta.

- Oh a szemét, persze, - feleltem megremegve, - hogyan is felejtsem el? Gyakran láttam olyan közelről, hogy már közelebből nem is lehet s az én pillám érintette a maga pilláját, emlékszik?

Csak egy könnyed fejbólintása volt: emlékszem.

- Ezt sohasem fogom elfelejteni, - tettem hozzá az érzékeim rabságában.

- Én sem, - felelte.

Mindez olyan ostoba volt. És csak folytattam:

- Oh maga sem, maga sem, hogy higgyem ezt - és nevettem.

És nevettem és nevettem, amiért e nő emlékében rég el voltam kopva s amit adtam s amit kínlódtam s amit gyönyörködtem, az egész ifjú gladiátortestem, a két karom mint a márvány s a szám mint a piros téboly és minden ami lihegett köztünk rég elapadt s el volt felejtve e rendkívüli gazhölgy lelkében.

Lehullott és eltaposott féreg, amint elmerengett rajtam bizonytalan könnyörülettel, hidegen s mégis oly megejtőn, a fensőbbsege lesújtó varázsával, olyannak tűnt mint valami öreg, nagyszerű erdő, amelyben eltévedt s lerongyolódott az ember. Miért jött felém, miért szedett fel újra, miért zárt magába az emlékek bántó zúgásával? Micsoda kíváncsiság, mit tudom én micsoda rút szánmak s diadalok mulattathatták, holott magam is csak megenyhülhettem, hogy ime ő is elvirult a harcban. Micsoda titkos vágyak, lehetséges, hogy még egyszer magába öleljen a meggyalázott szerelmek ama késő órájában, mikor a kín kavarnya föl, elnyomorodott zokogással. Oh ez a kín, a könny, a nagy sírás és minden, szent isten mégis vonzott és perzselt és elkábított, az avúlt arc, az egész nagy test feldúlva s megsebezve, hogy még egyszer az enyém legyen! Már-már el is fakadtam sírva, eltorzult arcommal a vágyban. S amint megértette, enyhén és készséggel visszanezett reám és sokáig hallgatott. Gyönyörű csend volt ez, a néma elkészültség, a szótlanság megegyezés a kéjre.

II.

Különben is késő volt már.

Az idő múlása, az omlatag és beteges éjféli, a kihalt hotelornác, ahonnan a zenészek elsompolyogtak már, a csönd a mélyben és az elepedt pálmalevelek tikkadt hajlongásban, mintegy hozzáfomálódottak e kései vágyhoz, hangtalan s buzdító sugallatokkal. Minden oly bágyadt, rendetlen, elhagyatott volt; a kialvó lámpák, az elnyűtt pamlagok, az összes tárgyak, az egész terem körülöttünk, afféle szalon-ornác, mintegy meglazulva a nappali élet fegyelmében, a maga megbomlott erkölcsiségevel kísértett és a vétket hömpölygette.

- Hát mindegy - rebegtem a nő kezét megragadva, - most már haljunk meg és éljünk még egy órát. Úgy vagyok itt maga előtt, ahogy megkínzott s legázolt és lássa attól szenvedek a legjobban, hogy maga kell nekem.

- Ha a meztelen vállamon megrázkódna sírva, az volna ám csak édes, - rebegte Flóra. És sok minden más, amit csak én tudok, higgye el, az életből s a szerelemből. Szeretni jó, de ki tudja azt mit jelent szeretni?! Valami irtóztató titok van itt a zseni számára, hogy no rajta! fejtse

meg! Nagyszerű mozgások s valami heroikus szárnycsapás, mint a sas keringője odafönn, a végtelen zamatjával, ritmusával, mit tudom én, holott mégis tudom, csak beszélni nem tudok róla. A testem forró és fagyos. Olyon különös este van, nem igaz? De amiért csak a testemről beszéltem, csak a ritmusról beszéltem, ne higgye, hogy a lelkemnek nincsen muzsikája. Oh, az én lelkem! - tette hozzá remegő orrcimpákkal - az én gyönyörű lelkem mint egy véres gyümölcs, akarja?

- Hallgasson - könyörögtem.

- Miért? - kérdezte elmosolyodva. - A szavakban is annyi kéj van, no nem? A szám ragyog a képzetek színétől. Épen a szavak kenik el rajta a sokféle festéköket. Nagyszerűen érzek mindent. Mint egy festő, mindent. Mint Albert Besnard, hogy már semmi sem marad. A végső leheletig, megfoghatatlan színekig s azon is túl. Az utolsó gagyogásig mindent. Én vagyok a legfinomabb nő.

Megdőlt a széken s hátrahajlott fejjel úgy kacagott zengőn, a kalap tollai lobogásával, ijesztően és vonzón és a fehér foga látszott. Megejtve, e fogakat néztem, apró, heves gyöngyszemek, a száj piros mélyét szögelve ki a fényökkel. Langyos lehellete, üde és illatos, valami különös melege az eleven életnek, a női száznak, a női vágynak, megcsapta az arcomat. Úgy élt remegőn, nagyszerűn, kacagva, a gyöngéd keble, az egész teste hullámozásával, kibontakozva s egyedül az éjszakában.

Egyedül, persze. Mit mondjak még e különös percekről? A gondolatomat követve csak rettenetes vágyakra lelek, izzó formákra és képzetekre, melyeket a magány felszított lihegő freneziáig. Semmi semmit nem jelentett e nő bírásán kívül. Oh ami oda künn van, a mások élete s az enyém e kollektív nyomorúságban, a holnap, a jövő és minden konfúzió, amiben még résztvehetek, de hát mire való s egyáltalán miért kellene az, hogy még tovább éljek? Valami gócpont volt itt, a végső cél, a végzetem diadala, hát ime ezért volt, istennek hála, hogy születtem. A csillagzatom homálya az arcomat égette. Szerelmi átöröklések, ha bevallhatom, bűnös és megrontott vérek ritmikája, a befejezés s a megoldás tragikumához hőmpolygottak el, mint az opálkavicsot a tengerszélek hullámfodrozása. Oh lenni az örömben, akarhattam-e mást! A rémületem mind nőtt, valami kimondhatatlan reménységben. A hajnali kivégzés tudata, az utolsó megismerés szemtől-szemben a sorssal, nyújthatja ezt a mámort. A perceket számláltam, a zengő kongásokat, amint az óra ütött a mélyben, az elhagyatott bútorokon túl. A lelkem, a szám, a fejem megtelt keserűséggel e szédítő áhítózásban. A nő térdét láttam a konturok heves kiválásával. A fogai még egyre fénylettek. A keze, türelmetlen omlatagsággal a gyűrűk fényét csillogtatta, a füle is kivált s kivirult a magányos briliáns szikrázása fölött, megvilágítva, mint egy kagyló, áttetsző, drága, mesteri! Csak az kínozott, amit mondhatnék e fülnek, amit belőlem meghallhatna s felszíhatna magába. Amint szerettem, amint kívántam, az érzések százféle részletezésével, ő épúgy jött felém, százféle apró érzékével, külön-külön minden vágyamhoz a maga vágyával, mintha az egész teste fel volna osztva s feldarabolva a kéjek apró rekeszeire. Oly pazar volt minden e számítgatásban, oly szép, oly rút, oly üde és elvirult és oly mulékony minden, mint egy első pillanat egy nyári reggelen és egy utolsó perc az agóniában.

- Jöjjön, - rebegtem a füléhez hajolva.

Akkor, hirtelen, levont a szájához forrón, a szemét kimeresztve, mint a szfinksz. De rögtön el is hárított ijedten. Valami apró, elfojtott sikolya volt, mint egy gyöngye síp, ha megszólal véletlen. Egy ember jött a tornácon, egy magányos ember, fehérén, feketén, csendesen és elbúsultan, egy öreg ember.

- Látja, most jön - rebegte Flóra.

- Oh istenem, hát bánom én, ki jön? - feleltem remegőn.

- Nem bánja? - súgta. - Holott most jön, fehér nyakkendőben s frakkban, egyenest a színházból most.

- Egyenest a színházból?

- Egyenest igen, hogy meghaljon.

Csakúgy ismétlem:

- Meghaljon! Meghaljon! Miért is ne haljon meg?

- Egy öreg ember, - mondta a nő, - gondolja meg.

- Meggondoltam.

Micsoda tréfa volt ez, micsoda képtelenség, egy magányos öreg úr, aki a színházból jött éjfél után, aki ment a tornácon, a lépcső felé és csak ment és csak ment és semmivel sem törődött, holott mi itt voltunk ketten és néztük és figyeltük, hogy ő megy, csak megy és egyenest meghalni megy.

- Maga nem is tudja aranyos, milyen rettenetes ez - magyarázta Floria - s egyben milyen gyönyörű!

- Oh én nem, én nem, igazán, én nem tudom s nem is akarom tudni. Jöjjön.

- Még nem! Még nem!

- Jöjjön.

- Oh rögtön aranyos, rögtön megyünk, igen, csak egy percre várjunk még, mert most még nem lehet, még nem.

Az árny elvonult, az ember feketében. A lépcsőn is láttuk még, amint lassan ment föl és eltűnt. Micsoda rettenetes ösztönöm sugalta e percben, hogy minden nyomoromat bevalljam Floriának, a lelkemet kitapossam oda elébe, hogy elinduljon rajta! Félttem, hogy elvesztem? Hogy elhárít végül, hogy nem akar, hogy nem jön? Szédülködve, holmi vad szavakat kerestem, vad fegyvereket a tíz ujjam remegésében, hogy lefogjam, lekössem, megtartsam magamnak. A fejemmel a keblén, mint egy márványkapu előtt, a lénye rejtélyét kutattam s hallottam a szívét, a szívét, amint dobban, a szívét, amit akartam.

- Mert szeretem lássa, mert nem is az, amit maga gondol, de mert szeretem, mert szeretem!

- Meglátják aranyos, hogy így van itt a fejével a mellemen, - felelte.

- Mert szeretem - folytattam - és amit mondhatnék még, amit elsírhatnék még, minden csak az volna, hogy szeretem. Nem is tudok mit mondani, nem is tudok, a vágyam minden szót leperzsel, valami nagy súly van a fejemben, úgy állok itt mint egy malomkő alatt, lesújtva. Csak azt tudom, hogy nem tudtam elfelejtani és úgy tele vagyok emlékekkel, lázzal, örömmel és irtózáttal, amit maga nyújtott hajdan, mint féreggel a gyümölcs, illatosan elrothadva. És várjon csak, még van valami, még az van, hogy mindenből kiszakadtam, minden elmúlt előttem, mögöttem. Kéjesen szerencsétlen vagyok és gyalázatosan boldog vagyok, hogy semmi rend, semmi szabály nem köt le többé és felszabadulva, vagy végkép elzüllötten, magában ismerem föl a romlottságom aranyalmáját elragadtatva, elragadtatva! Egy jelére, egy hangjára, egy szempillantására kész vagyok, mit mondjak, amit akar, sőt!

- Sőt? - kérdezte ragyogón.

- Sőt, én szeretném a legjobban, ha valami vétket keverhetnék közénk, rettenetes zamatokat a véres fogammal, valami nagyszerű rettegést, mondja, ami fojtogat s lerészegít, ami kerget, kinez s az eszemet veszi. Szilaj szeretők között mindazt, ami lehetséges: a gyönyörök mélyén az összes titkokat s mindazt még, amit megborzongva el se merek mondani. Mit gyújtának

föl, elképzelheti! Mit élveznék, tudja jól! De hiszen maga szeretné a legjobban, ha egy holttest volna az ágyunk alatt, szerelmem!

- Oh képtelenség, - felelte Floria megremegve, - de szeretem, ha így beszél. S micsoda képzelet! - tette hozzá kacagva.

- Jöjjön.

- Rögtön. Egy percre még.

- Egy percre?

- Amíg az öreg ember lefekszik, aranyos. Az öreg ember, akit az imént láttunk. Már el is felejtette? Az öreg ember, aki az uram.

III.

Ez éjszaka, a kéklő mécses fényén, a karomban volt, egész testében kinyúlva, mint egy isteni zsiráf.

- Nem hallasz semmit? - kérdezte hirtelen.

- Óh semmit, - feleltem azzal a mennyei közönnyel, amit a mámor ad. S opálos fehérségét még hevesebben öleltem magamhoz.

- Óh aranyos, hogy el tudsz merülni az örömben - folytatta, az ajkával az ajkamon. - Hogy nem hallsz, nem látsz, - tette hozzá azon a vontatott s szintelen hangon, mely félig alszik már.

- Holott odabenn van az öreg ember, érted, az öreg ember a szomszéd szobában. Óh valaki benyitott hozzá bizton, mert hallom az ajtót, vagy csak én hallom így, mit gondolsz?

- Álmodol édes, - rebegtem.

- Óh igazán? - kérdezte s ásított.

Holott e percben magam is hallottam, vajjon mit is hallottam, micsoda távoli ajtót, holott itt volt a közelben, micsoda halk lépteget a szomszéd szobában, a szőnyeget surolva, mi mindent még az ittas érzékeimen át, e nagyszerű kábulatban, mely mindent feloldott, eltompított s eltorlaszolt előlem.

- Mégsem álmodom, - rebegte Floria - dehogyan álmodom, aranyos. Mert világosan hallom az egész nagy küzdelmet odaát, rövid és éles zamatokkal, apró vonaglásokkal s bariton hörgésekkel, amint ölik az uramat. Mint egy emberi forogtatag, nem-e különös, nem-e nagyszerű! Óh, csak ne múlna el, csak tartana még, úgy-e aranyos, csak sokáig volna még!

A hangja elhalt a remegő figyelgetésben. Mi volt ez? Csakugyan történt itt valami, e küszöbön túl, a szomszéd szobában, melyet kettős ajtók zártak el? Hát történt... De mit is törődöm vele? A nagy valóság, izzó karokkal itt ölelt magához a Floria opál teste mellett, a mécses kéklő fényén. Itt éltem csak s itt voltam lekötve s eltemetve a gyönyörben. Azontúl mit is kergethetett a szél, mit sodorhatott a végzet, micsoda tömör tragédiákat, vajjon rám tartoznak-e? S mégis valami homályos sejtésem támadt, valami ösztönszerű nyugtalanságom, amint Floria elakadt lélegzettel figyelt s elbódult fejemet gyötörgette apró hegyes körmeivel. Ittasan, apró sóhajokkal, melyek rövidke sikolyoknak hangzottak, hozzám simult egészen. A testének remek vonalzása valami sajátságos szoborszerűség érzését keltette bennem, s nem tudom, miért volt az, hogy minél szebbnek, minél vonzóbbnak s imádandóbbnak találtam, annál jobban éreztem benne a síma bűnt s a gyalázatot.

- Valaki járt odabenn a szomszéd szobában, - szólottam már-már megriadva.

S felültem az ágyban.

De a karja utánam nyúlt, az egész hosszú fehér karja.

- No lám, hát te is hallottad végre, - mondotta boldogan.

- Mi történt? - kérdeztem mind növekvő rémülettel.

- Oh félsz aranyos? - felelte, - no lám, micsoda gyermek. Nem vagyok elég szép neked?

Az egész feje, a lázas hajakkal, az ölembe dőlt. A szemek rám meredtek.

- Oh, dehogy nem, - dadogtam - a szépséged oly meggyötört, oly feldúlt s ez nagyszerű!

- No úgy-e? - kacagta a mellemnek szorulva.

- De az öreg ember nem mozdul odabenn, - folytattam eliszonyodva.

A száját megnyitva, hallgatott egy percig mosolygón és elámulva.

- Csakugyan, - mondotta, - nem mozdul, magam is épen erre gondoltam. Holott máskor oly nyugtalan alvása szokott lenni s olykor kopogtat is az ajtón. Talán meghalt, oh biztos, vége van. S arra is gondoltam, hogy talán épen te végeztél vele.

- Én? - hebegtem.

- Egy röpké zsinórral a nyakán, - folytatta elepedve.

És elragadtatva nézett, az elbűvölt szeme nedves tekintetével.

- Oh aranyos! - kiáltotta magánkívvül s izzón levont magához.

Rettenetes percek voltak. Mivé lehettünk, s mi volt a formánk ez olthatatlan rémületben? Valami kettős felhőzet, durva s alaktalan, valami sajátságos súly, lágy és hajlékony, frenetikus hústömbök egymásba sodródva, a küzködő végtagok kígyószerű zürzavarával, vagy ennél is több, ijesztőbb, rettenetesebb, valami fantasztikus építkezés ingatag kupolái, amint az árnyékunkat láttam a falon.

- Ha te fojtottad meg, ha neked köszönhetem, - lihegte a fülembe perzselő leheletével, - úgy hát valld be, mondd meg, minek tagadnád, aranyos? A bűnödöt üvöltsd bele a hajamba, hogy csak én halljam, én halljam jól és senki más... A vágy elragadt úgy-e, a végső csúcsokig s mindaz, amit elsírtál az este, gyönyörű dolgok mind... szilaj szeretők között, mindaz ami lehetséges, óh istenem, be boldog vagyok!... Te voltál úgy-e, aki besurrantál hozzá, aki megfojtottad egy zsinórral a nyakán? Valld be, mondd, te voltál! Oly rút vagy így, megbélyegezve, oly förtelmes s nagyszerű, véres karmokkal meztelen oroszlánom! Mondd, hogy te fojtottad meg, drága szerelmem, mondd, hogy te!

- Én! - hörögtem.

Elragadtatva, egy rettenetes sikoltása hangzott, mély és rekedt, mint a medvemorgás. Förtelmes és zengő sikoly, a fulladásig vibráló s heves, amelyen gyönyörködő lelke szinte meghasadva úgy pendült meg az egész lényé gyökeréig, mint az örvény, ha beletorkol a szél.

IV.

Aztán, később, amikor csakugyan sírva fakadtam az illatos hajában, enyhén megvigasztalt.

- No nem baj, ne búsulj aranyos... - mondotta. - Az út még messze van odáig, mikor e gyilkosságért vezekelned kell. S talán épen a nap fog sütni rád e percben.

A bűn, minden bűnök, az öreg úr megfojtása s azon is túl az összes bűnök, az összes bűnök, a torkomat fojtogatták. Oh, gyönyörű életem, mi volt ez, micsoda rothadás! Apró megtévelygések, apró hibák s lényegtelen megbotlások, holmi hazudozások emléke, jelentéktelen mulasztások, melyek nyomtalan tűnnek tova a más ember szívében, micsoda féktelen hullámozást keltettek föl bennem, mi mindent, szent isten, a nagy gazságok, a súlyos infámiák öntudatát a véremig ható, mérges hömpölygéssel. Holott csak kivételes érzékenységem hajszálnyi ingallebbenése volt, az ok nélkül való s megfejtethetlen szenvedésben.

- Hát megöltem, jó, de hát miért is tettem volna? - kérdeztem a nő hajába fúlva.

- Óh drágaságom, együgyű kincsem, miért? - felelt borzongva az örömtől, hogy tovább fűzi e képzetet, - miért? Ez éjszaka nem érte meg neked a rőfnyi zsinórt, mondd, szívem? Ki másnak lehetett érdeke kihúteni az öreget, mint neked, aki itt fekszel velem s habzsolod a hajamat? Ki van még más, aki úgy szeret, mint te s a gyönyör ízébe a halál zamatját keveri! S aztán, hogy el ne felejtőd: azzal, hogy megölted, ime szabad vagyok, gazdag, oh istenem minden az enyém! S még a tiéd is lehetek, ha ugyan - s a hangja egy ásításba fűlt.

- Ha ugyan mi? - kérdeztem.

- Ha ugyan el nem fognak reggelre, aranyos.

- Nyilván elfognak zengő opálom. De micsoda bizonyíték?

- Óh semmi, csekélység, - felelte Floria. - A tíz körmöd véres, nézd!

S a lámpát megemelte.

- A válladat sebeztem meg szerelmem.

- Ki hiszi el ezt? - felelte elborulva s még egyszer, mohón, az ajkát nyújtotta föl.

Így múlt az éjjel s már-már derengett, mikor végre elpihent mellettem. Az ablakra meredő szemmel, kimerülten és agyongyötörve, a fényt vártam, a reggelt, hogy kiosonjak innét. Az álom kísértett. Felriadva, távoli hangok zaját hallottam a folyosón, gyors léptek ritmusát, közeledve. S amint a fény már átszűrődött a függönyökön, a véres körmömet pillantottam meg.

Kiszökve az ágyból, a falak mentén a szomszéd szoba ajtajához értem. A zár engedett, a küszöbön voltam. Elakadt lélegzettel a második ajtó kilincsére tettem a kezem s megbor-zongtam az ércfelület hideg érintésén. De az ajtó megnyílt. S rögtön láttam az öreg embert, békén és kopaszon az ágyban, a falnak fordultan kigömbölyödött háttal. S titán-hortyogása bösz morgásokkal vegyest, bezengte a csendet.

MELEG TÖRTÉNET EGY SZEGÉNY NAGY BORJURÓL.

Józsi volt a nagy borjú szegény, de micsoda nagy borjú, nagy állat, nagy kamasz és minden, és angyali kék szeme volt, mint épen a borjúnak a jászolban és valami titkos és zengő tragikum volt körülötte, - az ő élete, a sorsa, az ifjúsága, ami mind benne fénylett a homályban.

Miért volt ebben a finom házban, a kékselyem szalónban, együtt a többiekkel, a Rózával és a Lolikával, akik szűzleányok voltak és az öreg Beckerrel, lágy és meleg úr, aki a szűzleányok apja volt s aki továbbá a családfő volt. Özvegy és lírai és igen tekintélyes a maga kerületében, az öreg édes Becker, ahogy körülötte mondták, hajdan gyakran szeretett a tűzhelyétől távol eső nőket, mit tudom én micsoda nőket, nem is illik ezt kutatni.

A nagy borjú itt volt, itt élt, itt virult a gyönyörű leányok körül, holott nem volt sem cseléd, sem úr, csak egy nagy, rózsaszínű ifjúság volt, egy csöppet elborult és bánatos olykor, amikor a két leány közrefogta, vallatta, pofozta mulatságból.

Oly bájos és heves délutánok a fehér leányszoba mélyén, ahol a nagy tavaszi ablak világított, tele virággal. A guvernáns is itt volt valahol, kis sovány angol nő, egy szögletben, valami selyemmel a térdén: egy szál szoknya volantjával, amit foldozgatott s nem is figyelt nagyon, nem is értette még a hazai beszédet s talán csak gondolta: hej, haj, magyar leányok. Holott az ifjabbik leány, a Róza, aki bizony már a franciákat olvasta, inkább gyöngéd és álmatag leány volt, de a másik, a nyulánkabb és hattyúszerű, aki semmit sem olvasott, azonkívül, hogy már majdnem tizenhatéves volt és tele volt indulatokkal, napfénnel és jázminillattal, bizony egy csöppet kegyetlen is volt, makacs és cudarka, villogó fogakkal. Amint a tenyere elcsattant a fiú arcán, ok nélkül, zenés szeszélyből, ösztönből, ki tudja, mind fölnéztek, a Róza s a guvernáns is, aki varrt. Az élet, az ifjúság, a friss hús csengése volt s valami titkos s izzó erő az érzékek legmélyén.

- Nem baj, - rebegte a nagy borjú, az arca pírját ragyogtatva, mint egy szétfeslett rózsát. S aki jobban figyelte, láthatta, hogy gyönyörködik is.

- De baj! De baj! - kacagta vissza Lolika, a selyemfátylait lobogtatva a meztelen karja fölött. - De bizony baj, hogy itt vagy, hogy itt lézengsz és bámulsz bele a világba, a szemembe, ha nézlek, a számba, ha eszem s nézed a lábamat, ha járok. Mért nem még dolgozni, mért nem segítsz apának a gyárban, a munkásoknak mért nem segítsz vinni a ládákat, nagy borjú?

Csak hallgatott, még gyönyörködött, élvezte a leány hangját, a kacagását, amelyben mintegy gyöngyök peregtek.

Aztán csendesen felelt:

- Oh nem is hallom mit mond, a szavakat nem. Csak a muzsikát hallom és a kezét érzem az arcomon. És nem is hiszem, hogy lehetnék még boldogabb életemben.

- Igazán? - kérdezte az ifjabbik leány, vonzódó meglepődéssel.

De Loli nem engedett.

- Voltaképen nem is ismerlek téged, nem is ismerünk téged, - folytatta imádandóan cudar szemekkel. - Állj ide eléem, hogy jól lássalak téged, hogy jól megfigyelhesselek téged. Állj ide, mint egy mártír, akit kínoznak, te borjú. Rögtön fogsz felelni: ki vagy te?

A fiú térdreasett. Az ablak vörös virága a szőke fejét tüzdelt tele a szirmok vérző tömegével. A napfény mint egy gyöngyházfelületen, eláradt a homlokán. A szeme kék nedvekben fénylett. S a szája megnyílt, eltikkadva.

- Mit mondjak? - kérdezte aztán. - Mit feleljek? Olyan különös az, hogy beszélnem kelljen, mikor minden fölösleges. Hiszen tudja, hogy én mit mondhatnék. És nem is merem elképzelni, hogy tudja.

- Óh, zshivány! - sóhajtozott a leány s a fiú hajába markolt. - Azt mondd, amit kérdezek. Ki vagy te?

- Józsi vagyok, - rebegte megadással.

- Józsi? Hát aztán? Más is van, aki Józsi.

- Hát persze, más is van.

- Kitépem a hajad, ha nem beszélsz.

- Marad még.

- Beszélj.

- Mit beszéljek?

- Valljál.

- Mit valljak?

- Miféle Józsi vagy!

- Hát tudom én? Semmiféle. Csak épen, hogy Józsi vagyok. Valamiféle. Nyilván vagyok valamiféle.

- Valamiféle! Hát beszéd ez? - dadogta a fiú üstökét rázva, mint a harangot. - Hát beszéd ez? - ismételte. - Hát megtudok én ebből valamit? Hát tudom én, mit akarsz te itt, nálunk? Hát tudom én, mért vagy itt?

És nekilendülve, a fehér keze, az öt ujja kéjesen elmerült a hajakban s kinyúlt, mint a csáp, mind nagyobb hajcsomók után. Izzón s elkeseredve, a fiú kínját leste, gyönyörködve a szemébe mélyedt, mintegy rejtett s távoli fények után. De túlönnan semmi sem derengett. Megadással s egy csöppet gyötrődve is, a megtépászott fej könnyedén követte az isteni leánykéz mozgását s kízó játékának lágyan átengedte magát, mint egy ragyogó labda. Óh, nagy borjú, nagy állat, nagy kamasz és minden, az angyali kék szemével csak az öröme könnyeit sírta s egyébként mit is mondhatott volna, mit is vallhatott volna, mit is beszélhetett volna, szent isten, micsoda titkokat távoli éjszakákból, ahol elröpült, magányos porszem, tovasodródott, mint semmiféle, mint valamiféle, szegény, kis Józsi, aki lesz.

No lám, nem tudott mondani semmit, holott akart, próbált s nem tudott mondani semmit, legalább semmi újat. Egykorú volt az idősebb leánnyal, talán egy-két hónappal idősebb is nála. S csak arról emlékezett, amit a leányok is tudtak és békén ismételtette, amit már elbeszél, de hányszor! Egészen gyerek volt, nyilván szőke és ostoba, hogyan emlékezzék! Mégis, persze, minthogy itt van, ide kellett, hogy hozták, egy régi este idehozták, mikor Beckerné már nem élt bizony... Addig hol is volt, hol is lakott, valami messzi kis utcában, ahol régi nagy udvarok voltak s egy mohos kút, ahol zengett a víz s púpos kőkockák az udvarban, a kút körül. S egy öreg asszony őrizte, egy öreg asszony, egy öreg seprűvel, amelyik utánalendült olykor, szent nyomorod, gyermekkor! Aztán, hát aztán - de bizony többet nem tudott. Még ezt se lett volna szabad, mert az öreg édes Becker egyáltalán megtiltotta, hogy a leányoknak regéljen. De a leányok lefoglák, a kisebbik elandalogva, az idősebb marcangolón, a hattyúszerű Loli. Oh, gyönyörű tavaszi délutánok a virágos ablak mentén, a napfény és üde pofonok csengése, egy puha leánykéz, mely művészi kízásokat tudott s egyszerre csak elernyed, kinyúlt s a felkúszált hajkoronából hirtelen aláomlott a homlok síkjára s a szemek fölé, gyöngéden, lágyan, felejtőn, mint a bársony.

- No nézd csak, ha szeretsz, Józsi, no, nézd csak...

Akkor, elkábulva, a lány formák, az elsikló kéz az arcán, még jobban gyötörték. Meghajszolva, emlékezni próbált, lihegőn, hogy elmondjon mindent. Távoli homályok előtt, elmosódott gyermekévek mögött elepedve idézgette, amit meg nem érthetett, amit nem is ismerhetett s ami oly messziről zengte át tiszta gyermeklelkületét. Egy fényképet említgetett, egy szegény kis sápadt fényképet, afféle külvárosi mű, megsárgult s fesledező s amit az öreg asszony előkotort vasárnap s vizsgált, vizsgált, vajjon mit is vizsgált? Az elmosódott vonásokat, a kihalt szemeket, az egész arc gyöngéd és bánatos oválját titkos hunyorgatással, sunyi hasonlítgatással az ő üde és ragyogó kölyökvoltához mérte, a kék szeméhez, mely figyelt. Akkor, egyszer, valami durva ösztön az öreg nőnek lendítette s egy-kettő, mint a vadmacska, a fényképet kikapta a kezéből. A szeme rámeredt, nekidőlt, mint a fény a végtelennek. Oly különös volt, mert semmi sem volt, kevesebb annál, amit remélt s mégis több mindannál, amit el tudott képzelni. Egy fiatal, egyszerű, szerény kis leányarc, megviselt és odaadó, mint egy Mária-kép a templomokban, szegény és szent és nagyszerű, valami, ami minden nő fölött van, valami kimondhatatlan!

- Sohsem fogom elfelejteni, - rebegte a két leánynak, aki hallgatta elragadtatással. - Sohsem fogom...

S még beszélt volna, de eltikkadt a multakban, mint egy nagy, forró pusztán a nap alatt, szomjan. Holott minden mögötte, a régi mohos kút, amelyik a vízcsöppjeit gitározta, az udvar s a lompos kőcockák és a lompos kis öreg asszony is, az öreg seprű s a régi égbolt, egészen zavart és homályos emlék volt. De az arckép élt és virult a szemében, egy gyöngéden merev tekintetében, kiszögelve és ájtatosan, a lelke mélyén, kifejezhetetlenül. Remegőn és elborultan nem is merte kérdezni, kutatni, találgatni, szent isten, kicsoda? S mint egy nagy erdő zúgott benne: az anyám! az anyám! Valami nagy zengés, valami rettenetes végtelen kábította: az anyám... egészen biztos, az én szegény, szent anyám. És már sírt és már könnyögött és már a körmét harapdálta.

- Ne beszéljünk erről, - dadogta remegőn.

S hirtelen úgy elváltozott, úgy elsápadt, oly különös lett, feldult, letört s angyali, hogy a kis leány elfordult s otthagya magára, az ablak előtt, a fényben.

Azontúl, másszor is, csak hagyta vallatni magát és békén tűrte, hogy kínozzák és élvezte még, de hányszor, a hattuszerű leány fehér kezét a hajában. Egyszer hozott neki virágot azokért a néhány koronáért, amiket az öreg, édes Becker csempészett a zsebébe. Néhány ostoba kis szegfűt, de hát mit hozzon, ha nem virágot s alig merte átnyújtani és a keze reszketett. Lolika elébe állott, egészen közel az arcához állott s pofozgatta, mint egy gép, csöndesen és kéjjel.

- Még Józsi, még, csak hagyjad, hogy pofozzalak, nagyon jól esik, még!

- Még, - morogta és hirtelen felhasadt szájjal, játszi eb módjára, a leány keze után kapott. Elkapta, de hogy! Mint egy darabját az égnek, mint egy arany gyümölcsöt, mint egy isteni vétket és behúnyt szemekkel, egészen lágyan harapta, harapta. Egy nagyszerű perc volt, amint ittasan a kéjes pilláját megemelve, a leány szeme elébe tűzött, meglepődve és elragadtatással. Mégis szótlánul kiment a szobából. És az egész nap nyugtalan volt akkor. Valami maró vonzódást érzett s valami megriadt tartózkodást, micsoda különös borzongást, hogy a mellének dőljön, a szőke fejének a fejével. És hogy rögtön el is taszítsa magától.

De az idő elmúlt fölöttük. A tavaszi délutánok megenyhültek, a kíváncsiság elapadt s bár voltak még olykor hangos és epedő sírások titkos szögletekben, ahol a lehetetlen vágyakozás bontogatta a maga megsebzett galambszárnyait, mégis, az izzó tekintetek elborultan oldódtak le egymásról, valami lappangó vétek ösztönében. Aztán, egyszerre csak, a leányok férjhez

mentek s kivonultak, mint a bálványok, mint menyasszonyok, mint a fehér tornyok a fehér fátylak habjában az apai házból. S a guvernáns is elvonult, - az időm letelt - elvonult egy lapos, kis bőrönddel, nyilván Charing Cross felé.

Már nem maradt itt senki, csak az öreg édes Becker, gyöngéd és lírai, és a nagy borjú szegény, a kék szemével. Az ebédlőben, a lámpa alatt, ők ketten ültek magukban, békén és megpihenve. Az öreg tekintélyes, újságot olvasott, Józsi elmerengett s aludt nyitott szemekkel. Tünődő lelke gyöngéden azokat számlálgatta, akik elvonultak, az egész világot röpködtébe és mindent, ami elmúlt. Az álmatag Róza, aki nézte, mint egy novella-hőst, mint egy talált gyermeket nyilván, s a másik, oh a másik, a nagy fehér, aki cibálta, csipdeste, gyötörte, martirizálta, oh a másik, akit imádott... Olykor elbolyongott feléje, csöndesen ment, mint a borjú a maga ismeretlen tragikumában s az utcák fényében ment, a sívár házak mentén s a lilaszín ívlámpák alatt, melyek elernyedte vonásait telefröccscentették a fények durva pazarságával. Várta, leste Lolit, az utcák mélyén, a terek közepén, az autóját, mely elrobogott immár megejtett asszonyi lényével, meggyűrt szemével, a nagy üvegsíkok mögött. Még nézett utána, be messze van már! Hazajött, sírdogált, a könnyeit harapdálta és minden nekiomlott, a falak, a bútorok, az egész ház, az utca kívülről, minden. Valami nagy céltalanság, valami nagy veszteség, valami nagy zürzavar! És két kézre fogta a torkát és szorongatta és köhögött és hörgött, úgy szorongatta.

Olykor az öreg Becker vállon fogta:

- Mi lelt? - kérdezte enyhén.

Józsi nem felelt. A fejét csöndesen fölemelte, a súlyos fejét titkos martiromságban. S a lámpába nézett, a fénybe, elepedve. Akkor, az ujságja alól, az öreg tekintélyes elmerengett rajta, loppal nézegette s amint feloldódott e nyájas szemléletésben, az ujságját elejtve nézte, szabadon, nyíltan, gyönyörködve és bólintgatott a fejével, mintegy távoli melódiákra. Csakugyan úgy tűnt, hogy túl a fiú arcán, túl rajta, micsoda éjszakákba vagy hajnalokba inkább, régi örömök, régi emlékek csöndes és zengő rajzásába, mint a virágok, amelyek nyílnak a színek csengésében. És csak bólintgatott a fejével s egészen ellágyult, elborult, öreg lírai, forró öreg ember és kicsattant:

- Nagy borjú!

Mégis jobbnak vélte, ha elhallgat, ha nem megy tovább, ha a szíve zengését beállítja. S már tompábban folytatta:

- Mért nem öltözködöl jobban? Mért nem próbálsz dolgozni az irodában, nálam? Mért nem mégy színházba egyszer, például, a Királyba, ahol a legszebb színésznők vannak és a „János vitéz”-t játszik?!

Mért, mért, ki tudja! Csak a vállát vonogatta s unottan nyúlt az öreg ember húszkoronásai után. Aztán fölkelte, elment, végigkószált egy csomó utcán, hazakerült, aludt és reggel arra ébredt, hogy az öreg Becker örökre elaludt és már hideg az ágyában, az ellankadt szívével. Még délelőtt, fehérén és feketén ki is terítették és a két leánya férjestül odacsődült a ravatal mellé és gyönyörűen sírt elváltozott arccal, megnyúlva a fájdalomban s csöpögve, mint egy gyertya.

Bús és napfényes reggel volt, mikor Józsi is ment a halottas kocsin után, elveszve s bánatosan a többiek között, szegény nagy borjú, nagy állat s még mindig nagy kamasz és minden s ment, ment, csak ment az öreg Becker fekete öltönyében, melyet a szegény elhunyt utolszor viselt volt s ott hagyott egy széken, az utolsó éjszaka, az utolsó ágya mellett. A többi ruháját is, igaz, mind Józsi örökölte, semmiféle, valamiféle Józsi, az egész úri garderoberot, sőt néhány

ezer forintot is kapott, az első komoly ezreket rögtön s a többi részletekben s azonfelül havonta talán kétszáz koronákat örök időken által.

Akkor, némileg a gyász után, a két leány megint előfogta a fiút s az arcának dőlt remegőn, forró és néma kutatgatásban. A hajdani délutánok izzó emléke kísértett s a kis guvernáns, aki varrt. De fehér szüziségök tovatűnésén, elomlott leányalakjuk mögött heves és mohó asszonykák lihegtek s a hajdani kép üde meztelenségét, a kínzó ujjakat mint a csápok, csillogó gyűrűk fedték. S mint hajdan, most is hirtelen megenyhültek, de más-más irányokban már: jobb is nem tudni a valót s nem kutatni, ami kellemetlen.

- Hadd menjen, - súgta az ifjabbik nő. És Loli is küldözgette:

- Majd a héten, egyszer, elhívlak ebédre.

De Józsi megállott a küszöbön. Oh isteni fiú, a kék szemével, az ingatag mozdulatával, amint a zsebében kutatott s valami zöldselyem pihenőben egy rubintos ékszeret vett elő.

- Az ezer forintomért vettem, - hebegte elsápadva s nyújtogatta Loli felé.

Emez közeledett, felbiggyesztett ajkkal, titkon gyönyörködve. Valami nagy melegség, akaratlan, megcsapta a szívét, hajdani leánylelke még egyszer felderengett. S míg pofon legyintette a fiút, már-már szájon csókolt volna, de hirtelen elfordult, megriadva.

EGY ÖNGYILKOSSÁG TÖRTÉNETE.

Amikor a finom kis Bexhile végre kikerült a hampsteadi kórházból, én a kapunál várahoztam reá. Egy szál rózsát nyújtottam át neki s gyöngéden mecsókoltam.

- Rosszul tetted, - mondotam enyhe nehezteléssel. - Ha meghaltál volna, nagyon búsuitam volna. És sokat kellett volna sírnom.

- Igen, - felelt szórakozottan és látszólag másra gondolt. Mert így folytatta:

- Most az a fő, hogy rögtön gyerünk a parkba. Sürgősen látni akarok egy leányt, egy szőke leányt, aki sovány - Hard Sylviát, aki már rég nekem ígérkezett. Ha jön a kocsiján, oh! oh! a tilburyján, gyorsan felülök mellé a bakra s rögtön elhajtatok vele oda, ahol jó.

A parkban egy padon ültünk, a fogatokat kémleltük, a lovakat mustráltuk s a nőket, akik ragyogtak. S vártuk Sylviát, oh! oh! a tilburyján.

- Amíg jön - szólotam - talán beszélgetnék?

- Igen.

- De miről beszélgeünk? - kérdeztem tétován.

- Amiről akarsz. Mindegy.

- No jó.

Előbb egy nagyot lélegzettem. Egy percet vártam is még. Aztán így folytattam:

- Hát szívem Bexhile, látod, én is Etonban nevelkedtem s már hétéves koromban gyönyörű cilindert viseltem s egy gyöngéd manicure háromszor hetenkint csiszolta a körmömet. Ez isteni nőtől sok minden finomat tanultam. Még sem tudom e percben, vajjon illik-e megkérdeznem tőled, miért is akartál öngyilkossá lenni?

- Oh csekélység, egészen lényegtelen, - felelt hanyagul, mint ahogy a párdue ásít, - rögtön elmondom, csekélység. Azaz, hogy inkább ostobaság, egy különös bohóság. Egy hóbot. Egy melankólia.

- Ez az, - mondtam érdeklődve. - Látod épen ez az, - tettem hozzá hangsúlyozva. - Ez az, amit nem értek. Analitikus elme létemre engedd meg, hogy összegezzem vagy részletezzem a dolgokat. Életed szerzője: Lord Bexhile, a legvidámabb semmittevő Angliában. A Négyesfogatok Club-jának elnöke, elsőrendű golf-játszó, emberlenező s gyöngéd állatbarát. A nagy csaholások, a híres pack-ja tömör csaholását jobb szereti, mintha a Tannhäuserben az összes karok énekelnek. Soha semmiféle szomorúságra oka nem volt: egynémely vadászati vagy sport-íráson kívül semmiféle könyvet nem olvasott s a drámairodalom dolgában is csak amaz ifjú s ruganyos hölgyeket ismerte, akiket a „chorus-girl” elnevezés illet. Egyszóval úr, Lord Bexhile. S egyszer a királynéval is táncolt.

- Úgy van, - felelte már-már mulattatva. - Az atyámat kitünően föstötted. Szinte szagolhatom őt.

- Még nem fejeztem be, - siettem megjegyezni. - Most jön a következtetés. Tehát Lord Bexhile, - rendben van. Az ő vére a tied. Az ő szelleme a te szellemed, - ha merem mondani - a szíve, a lelke, a derűje, az életfelfogása, a pénze is, a tied. Ő nem más, mint te az idők perspektívájában; s te vagy ő, ez világos. Már most, hogyan jön ide kérlek, egy melankólia?

- Az anyámat elfelejtet, - felelt a finom fiú csendesen. - Elfelejtet. Lady Bexhile a legkitünőbb s egyben a legbánnatosabb galamblövész Essexben. A negyvenedik szürke madárnál, amelyet szárnyon puffant, mindig kijelenti, hogy meghasad a szíve.

- Szó sincs róla, - feleltem - ez igen finom szenzibilitásra vall. Remegő női gyöngédségre vall. Ezzel szemben tudjuk, hogy Lady Bexhile úgy éli át e földi életet, mint ahogyan a gyöngébb zongorázó a szövevényes Chopin-etüdöket játssza: egyszerűen kihagyva vagy ellapozva a nehéz részeket. Emlékszem, egyszer vendége voltam a Majesty páholyában. Macbeth-et adták. Soha nő oly kitűnően nem mulatott, mint Lady Bexhile ez este. A szeme ragyogott s könnyezett a bolondos élvezettől. A legzordabb jelenéseknél majd megpukkadt nevetében.

- Igaz, az anyám oly gyönyörűen tud kacagni, - felelt gyöngéden s elmerengve. - A kertünkben megállanak a madarak a fákon s hallgatják.

- Mindebből nem tudom kihozni a melankóliát, - mondtam határozottan.

- Apai részről, anyai részről nem is lehet, képtelenség. Téves út. Ostoba és korlátolt, mint minden kutatási módszer és okfejtési mánia. A lényeg bennem van. És én lehetek igen szomorú ember teljesen függetlenül attól, hogy szülőim révén terheltségképen micsoda bolondos csörgősipka van a fejemre húzva.

- Te nem vagy szomorú ember, - tiltakoztam.

- Voltam.

- Sohase voltál, - mondtam még erélyesebben.

- Dehogyan nem. Sőt! Akkor nagyon szomorú voltam, mikor magamra durrantottam. Egy reggel volt ez, egy nyári reggel a napfényben. A vállam csak úgy ontotta a vért, mintha valami jófajta málnaszörppel nyakon öntöttek volna. Az én vérem, az én finom, illatos vérem. Az igen különös nedű. És az is igen különös érzés, mikor az ember meg akar halni, a nők dacára, a hajlékony és mohó nők dacára, akik még lekötnek az embert.

- Tehát egy nő. A nő!

- Nem. Egy férfi.

Megremegve hallgattam egy percig. Valami zord és izzó titok lappangása volt. Felzaklatott képzeletem sívár, heves s elriasztó képeket sodort a szegény vergődő emberi vágy lázas éjjelében. S a lombos úton előttünk, vidáman és ünnepélyes ügetésben a díszes fogatok valami tébolyt hömpölygettek a lázas kalaptollak s lobogó ruhák színeiben.

Bexhile a kezemet érintette.

- Emlékszel arra a nevezetes éjszakára - kérdezte - amikor Hard Sylviát ünnepeltük? A leány akkor lett tizenhatéves. A színház hátsó kapujánál vártunk rá, egy sötét utcán, egy egész sor motorkocsin. Amint kijött vagy kisiklott, a szoknyáját könnyedén megemelve, hogy egy gázlámpa mentén halványkék bokája felett, a lába hajlatáig láttunk, - emlékszel, egy percig habozott még s mi zajosan hivogattuk. Egyenest hozzám szökött fel, az én kocsimra, nyilván ösztönszerűleg. Én voltam Lord és Lady Bexhile gyermeke, a legkülönb, a legvidámabb, a leggazdagabb a társaságban. Az asztalnál is mellém került s a lakktopános lábával gyöngéden rugdalt engem. „Te leszel az első” - súgta a fülembe. És sajnálkozva eltűnődött: „Kár, hogy a mamám rögtön itt lesz értem”. Már derengett ekkor. „Hát holnap” mondotta búcsúzaskor. És mindent elvégeztünk egy néma tekintetben.

- Még sokáig mulattunk akkor éjjel - vettem közbe ostobán. - Rosley, halkán, a nagynénjéről beszélt, aki egy skót kastélyban lakott, dús fehér hajzattal, mint a Mont-Blanc, s akit olykor felkeresett titokban, mert imádta szerelemmel. Mások, többen, a pezsgőt már whiskyvel keverték, te is. És az asztaldísz skarlát rózsáiból koszorút fontál a fejedre.

- És felállottam akkor és meg is indultam! A lelkem tele volt dicsőséggel. Amiért epekedtem, ami vágyódásom volt, amit akartam, az arany kagyló, az egész álom - mind itt volt előttem.

Az ideált a tenyeremben gyűröttem, mint egy selyem zsebkendő. Hard Sylvia az enyém. A tizenhat éves gyönyör elbűvölt s elkábított. Az ifjúság virágzásából valami könnyed s édes harmatot éreztem az ajkamon s távoli illatokat, amint rózsakoszorúsán végigjöttem az utcán, a magányos szürkületben. A lét öröme, az izzó reménykedés, mint egy nagy, vad kürt átharsogta minden porcikámat. Egy padra szédültem le a Temze partján. És bámultam a vizet, amint világosodott. De a rózsákat a fejemről lassankint elhordozgatta a hajnali szél. És akkor jött az ember.

- Micsoda ember? - kérdeztem megejtve.

- Egy ember, valami sötét ember. Egy aszkéta. Egy próféta. Egy térítő. Egy papforma. Egy rettenetes ember.

- A „Salvation Army” embere?

- A kiküldött gazember. Oh az, aki a halálraszánt férget az életbe tereli vissza. Aki kémlel s szaglász az éjszakában s a reggelekben, a folyó partján, ahol az örvény nyílik, s aki a zord búcsúzókat megállítja, a nagy ugrót lefogja, az öngyilkos vágyat megakasztja. Aki meggyőz, lebeszél, tanácsol, buzdít, vigasztal, megvált. Legott a kiküldött belém kötött.

- De hiszen te nem akartál meghalni!

- Én élni akartam.

- Szerencsétlen!

- A szavamat elvágta, a hangomat elfojtotta, mint egy nagy pók, gyöngéd mérgezéssel. A lihegő tiltakozásomat leszólta: „Ön tagad”! S korholt, gyötört és ontotta belém a mérget, a fülemhez hajolt s súgta: vétek! S oly izzón súgta, oly tiltólag, oly vonzón, hogy eltikkadva megkívántam, mint egy aranybarackot. Az életem virágzásán átgázolt s átsiránkozott bús bölcselkedéssel, a mámorom édes hangulatán, a fátylakon, melyek a lét nyomorát takarták könnyörtelen végighasított valami sívár józanság fejszezsapásával, a lelkem elé sodorta a nagy küzdelek freneziáját és hadart, elmerült, térített s lelkesített, a súlyos igát rázta meg, amelyet nekem is hordanom kell s a nagy kapun rúgott egyet, mely a rémületbe nyílt. Mindent letarolt, mindent szétszaggatott, s végül otthagya a Lord és Lady Bexhile gyermekét a padon, mint egy koldust, lerongyosodva. Még sírtam is ott a napba meredve, mely a folyón túl ébredt, mint egy bibornokarc s a maga sápadt világlását végigontotta az ébredő gyárak kötömegén, a végtelen partok minden nyomorán. S még egyszer a rózsák után néztem, melyeket ki tudja, hol kergetett már a szél e rettenetes virradatban. És akkor volt, hogy magamra lőttem.

A TOULONI KATONA.

Rien ne sert de rien. -
Et, d'abord, il n'y a rien.
Cependant tout arrive:
mais cela est indifférent.

Théophile Gautier.

I.

Azt hiszem Lorontóban volt, valahol Trieszt mellett, ahol e gyönyörű nyári este az urak kiköttek, a Flavia-villa verandája alatt. Odafönn, a lilaszínű akác illatában, néhány vendég az emésztéstől elborultan csoportosult az isteni háziasszony körül, aki egy ezüstszürke ruha peplumszerű ráncai alatt rejtegette néhány hónapos szerelmi terhét, és megejtett női lényének nedves tekintetével nézett ki az Adriára, ahol az urak méla bárkáit mintegy ezüst fáklyákkal aggatta tele a hold.

Bizonytalan időközökben, egy szivarszippantás s néhány csöpp kávé között, az urak beszélgettek. Mások felvont szemöldökkel figyeltek, mint akik elkészülnek arra, hogy valamelyes véleményt mondjanak. Szó volt pedig, ha bevallhatjuk, a mindennapi élet ama naiv és közönséges jelenségeiről, melyeket a korlátolt érzés s fölfogás hömpölyget holmi primitív agyvelőkben. Vagyis szó volt bizonyos véletlenekről, csodás s fantasztikus véletlenekről és a többi... homályos előérzésekről, megsejtésekről, babonás ösztönökről s mindarról, ami ezzel jár nagy isten, micsoda?! Egy öntudatlan kézmozdulat, néhány könnyelmű szó, egy ostoba esti séta, akaratlan találkozás, néhány sor írás, amit a szél csap az ember elé s más efféle zord s bolond dolog, ami a lét gyönyörű plaszticitását valami képtelen és becstelen zűrzavarnak mutatná.

- Egy reggel, - beszélt Felsner tengerésztiszt, aki Triesztben volt hajón - a főherceg-admirális váratlanul ott terem a toronyüteg alatt s valósággal belémbotlik, amint menne föl a lépcsőn. A fejét az orromnak szegve, mordul egyet s már harapna is, de az arcom ragyogott és kéklett, mint a kerti glória. Az ördög tudja, mért beretváltam meg korábban e reggel. Ma talán már vizen sem volnék. Holott fregatta-kapitány vagyok. Az egész életemet, ami eldöntötte, egy buta angol beretva volt.

- Csalódik, - felelt egy sápadt fiatal ember a futóakác lila fürtje alatt s aki eddig egy szót se szólt.

A tengerésztiszt rámeredt egy pillanatra s mind nézték az ifjút meglepetve.

- Csalódom? - kérdezte Felsner és hirtelen elnevette magát. - Hát bánom is én, - tette hozzá a tengert járók zengő nyugalmával, - hát bánom is, ha csalódom. Ami még hátra van, ami van, ki tudja! Néhány korty víz, talán több a kelleténél s ami megakad a garatomon, valami nagy bál odakünn az óceánon, ha ugyan szegény osztrák tengerész kijut oda valaha! Vagy talán mikor épen csónakon uszkálunk! Ezt gondolja fiatal ember?

- Oh én nem gondolok semmit, - felelt elbátortalanodva, de olyan sajátságosan megviselt, lágy és omló hangon, hogy alig tünt beszédnek, amint elveszett a térben.

- Mégis, - rebegte a háziasszony - mégis csak hadd halljam, - de a szava elakadt az epedésben. A meztelen karja megvillant az ezüst-szürke selymek alatt. Mind látták, hogy odaér a fiú kezéhez, remegő mozgásának oly érzéki s egyben oly mennyeien tiszta gyöngédségével, hogy ez egyszerű kézmozdulatában egész női lényét, egész titkos anyaságát adta.

- No lám, - szólott az osztrák tiszt az ifjúhoz fordulva - ha ilyen szépen kérik, ilyen finoman mint egy költemény, mondhatnám. Ön is mondjon el nekünk valamit az életből, valamit az életből kérem, valami történetkefélét. Nyilván van Önnek raktáron, akarom mondani a szívében, ami a legfinomabb magazin, igazi löporraktár, hiszen olyan érdekes fiatal ember, gondolom művész is, trubadur, nagybögőművész, (oh bocsánat, holmi rossz katona-vicc) tudom jó hegedűs, a javából s aki bejárta a világot s aki hegedült a legszebb szemeknek a nagy hangversenytermekben mindenütt a külföldön.

- Hát persze, - bólintgatták az urak jelentős szemöldökkel s a kéklő veranda alatt morajlott a tenger.

- Hát persze, - folytatta Felsner - a nagy esték és minden és a nők rózsaszínű tüllben, akik várhatták a kis kapunál, *sortie des artistes*, gondolom így mondják Havre-ben, mert többször hajóztam ott, tehát a nők fiatal ember s az a nagy kerítő-véletlen - és Ön nyilván a legjobban tudja, micsoda véletlenek vannak, már nem is az én sheffieldi beretvámról beszélek, tragikus véletlenekről beszélek, az ember nem is gondolta, nem is sejtette, nem is álmodta, oh az ember, az ember, mit tudja az ember!

S egy titkos tekintetével, igazi katonatiszti szempillantásával, egy csöppet perfid szempillantásával oly jelentősen és bravurral hunyorgatott a háziasszony serkedő anyasága felé, hogy felesleges és röpködő szóáradatát egy izzó valóság emléke kísérte azok szívében, akikhez beszélni akart. A nő ezüstben és az ifjú akaratlan összenéztek. Heves és erőszakos szerelmi örömlükben az új lét felvirágzása csakugyan merő véletlen volt. Úgy ébredtek rá a nyár első reggelén, mint gyümölcsére a fa, egy néma parancsszóra, öntudatlanul.

II.

Akkor a fiatal ember felállott. Mind nézték, figyelték mosolygón és némi lágy és ártatlan rosszindulattal, az inferiorius emberek ösztönszerű bizalmatlanságával. Yzölt Tihamér volt, világhírű honfitársunk, az ifjú magyar művész, oh magyar, magyar, bár régi szász-ivadék, valahol Keszthelyre kallódott maradéka ábrándos csavargóknak, távoli és romantikus nagyszülőknek, de gyönyörű fiú, az őseredet szépségében hervadó, kinyúlt és remegő, mint egy mártír. A veranda peremén, az illatozó akácindák alatt, kimagasodva s egyedül, csak a nagy tér volt mögötte, az egész nagy éjszaka a csillagok ezüstkincsével és a tenger, ahol a holdfényes naszádok mintha épen csak őt várták volna. Egy pillanatra megfordult, kinézett, ki tudja, micsoda vágyak hevében, micsoda titkos elepedésben ez isteni éjjelért. Aztán, hirtelen, visszakapta a fejét, mintegy rettenetes titkok elől, melyeknek nincsen megfejtésök. És közeledve, rögtön beszélt is a maga sajátos hangján, bánatos és meggyötört csengéssel.

- Oh hogyne, - mondotta, - valamit az életből, oh, oh, valami kis történetkefélét, - mondotta a szavak apró pengetésével, mintha a hegedűjét hangolná, - egyszer, régen, megjelentem a marseillesi kikötőben, útban Toulon és Nizza felé s ebből igen különös dolog fejlődött s még ma is itt van az íze a torkomban. Én nem tudom, mi a véletlen s egyéb ilyen kiszámíthatatlan összecsengés az életben, mert én megtanultam a muzsikában, hogy minden rejtélyes, a leg-egyszerűbb harmónia is rejtélyes és már az is valami kifürkészhetetlen titok, hogy kétszer kettő négy.

- Oh gyönyörű szerelmem, - rebegte az ezüstös nő elragadtatva, - de mikor volt maga útban Toulon felé a marseillesi kikötőben?

- Oh mikor, az nem is lényeges. A magamfajta ember jön-megy a világban s talán épen Nizzában hangversenyeztem s mindenki a vonómba örült, főleg az agg nagyhercegnők, akik hazaloptak magukhoz az autón, mint egy bálványt, mint egy zenei jaguárt, holott a Tartiniktól holtrafáradtan s agyongyötört idegzettel csak az undoromat élvezhették, ragyogó hetérák, milyenek százszámra vannak még Jázon idejéből, a Földközi-tengeren. Voltaképen nem is tudom, mért beszélem el ezt, - tette hozzá a háziasszony elborult tekintete előtt, - csak épen, hogy jelezsek egy távoli hangulatot, mely úgy tele volt aggatva undorral, kétségbeeséssel s egyéb lelki fekélyvel, mint egy elpusztult kert rothadt gyümölcsökkel. A lényeg az, hogy hajnaltájt, egy padon, egyedül a roppant víz előtt, mely kelet felől rózsaszínű fodrokban hömpölygött felém, magam is, mint mondani szokás, rózsaszínű ábrándokat szövögettem dicső jelenem gyalázata fölé és póz nélkül, szavamra, minthogy amúgy sem látta senki, az életem távoli horizontjait lihegtem vissza, a magam emberi hajnalát a tengeri reggel ébredéséhez. Mi is gyötört? Mit is akartam? Mire gondoltam? Nem tudom. Nyilván arra, amit megvalósíthatatlanul visszasajnál a szivünk, a dolgok és emberek hirtelen ébredő és idők múltán való felismerésében. Távoli örömök, mit tudtam akkor! És távoli helyek, ahol jobb volna lenni és mindig másutt volt jobb és mindig másutt volna jobb, talán! És már-már sírtam a tenyeremre hanyatló homlokommal, mikor a festő Bensdorf jött a hátam mögött és csendesen leült mellém.

- Mi lelt? - kérdezte.

A hangjára, a csendben, megrázkódtam. Hát lehet ilyet kérdezni! Mi lelt? Istenem, hát lehet?! A magam érzésvilága, az egész lelkem feldúlva és megszaggatva, oly messze esett e kérdés banalitásától, hogy merőben értelmetlennek tűnt. Minden szó, minden beszéd lerongyosodva hömpölygött tova érzésemben. Csak a zajt hallottam belőle, valami kínzó és gyönyörűséges megnémulásban válasz helyett. A nagy kéj nyújtja olykor ezt az állapotot. Mégis, a hajnalban, amint átfúj a szél, csendesen összeszedtem magam az utolsó könnyemet pergetve.

- Mért sírsz? - kérdezte a kitünő ember.

- Csak sírok, - feleltem, - csak sírok, mert olykor sírni is kell, nem? Csak azért sírok, mert hogy az olyan semmi, hogy én itt sírok a tenger partján magamban.

- No lám, - felelt nevetve, - ritkán hallottam világosabb dolgot. Mit mondjak még? Azért is hal meg az ember, mert az olyan semmi, hogy élt.

És kedvesen a kezemhez ért. Régi pajtásom, a kitünő Bensdorf szőke és kék és dúsgazdag s hogy itt ült mellettem a parton és a padon s hogy finom szakállát lengette a szél a rózsaszínű hajnalban, bizony meg se lepődtem. Minden fogékonyságom eltespedt a magam bánatában. Kíváncsiság és érdeklődés nélkül, alig vizsgoztam a kézszorítását. Rettenetesen fáradt voltam. S szemben velem, odalenn a láthatár mélyén, véres rózsáit áztatta a nap, a kigyulladt vizekben.

- Láttam a nevedet a plakátokon, - folytatta a kitünő ember - és mindenütt kerestelek. Le se feküdtem az éjjel, nehogy elvágtass reggelre. Csakhogy itt vagy, még ha sírva is, mindegy, csakhogy itt vagy. Ime a reggel! A nagy fény, nézd csak!

S egy nagyot lélegzett, epedőn, az általános ragyogásban, a nagyszerű festő.

- Most rögtön indulhatunk, ha akarod, a nagy fényben, nézd csak! Jössz velem, úgy-e, már hogyne jönnél, te gyönyörű! Megyünk a Flóri elébe, aki jön, valahonnan nagyon messziről, nem is tudom honnan, olyan messziről, csak jön!

- A Flóri? - kérdeztem.

Bensdorf nevetett. Már akkor mentünk is, egymásnak lendülve, karonfogódzva, egészen egyedül a reggelben, egészen egyedül s már-már vidáman a téren át, utcákon át, hol minden aludt még, a házsorok, a boltsorok, a lebecsátott redőnyök alatt s csak mi ketten voltunk ébren. És távoli virágok illatoztak.

- A Flóri elébe! - kiáltotta Bensdorf, a karomat szorongatva.

Elkábulva jöttem s oly boldogan, hogy a társam zavaros öröméből, homályos vendéglátásából nem értek semmit, nem tudok semmit s csak jövők előre és szaladok, mint pórázon az eb, a gazdája mellett.

III.

- Nagyon érdekes történet - mondotta az osztrák tiszt az ásítását leplezve, - holott ez nyilván csak az eleje, ügyebár?

De a háziasszony, ezüstszürkében, olthatatlan érdeklődéssel csüngött a fiatal ember ajkán s epedő képzelete valami rendkívülit várt, kéjes nézéssel a félig zárt pillák alól.

- Tovább, - mondotta alig hallhatóan.

A fiú felkapta a szót.

- Tovább, - mondotta maga is, gyötrődve s gyönyörködőn.

Valami titkos együttcsendülésük volt ez, hogy így egymás után ismételték az egymás szavát, az egymás ajkáról. Valami érzeki harmóniájuk, amit csak ők tudtak ketten.

De a többiek is, az összes urak feléjük fordultak kissé elunottan.

- Hát mi lesz a Flórral? - kérdezte egy hang.

- Hát csakugyan elmentek elébe? - kérdezte egy másik.

Yzölt mosolygott és folytatta:

- Elmentünk, igen, sőt! Rohantunk, mint az ördögök a fehér országút porában, az autón. A Bensdorf kocsija volt, zömök, súlyos, eszeveszett, hevesen fuldokló és törhetlen tüdejű mégis, amint masszív testében megkönnyülve, mint a fecske csapta az utat a felkavart por fergetegében, ami a fényben aranykőnek tűnt. Előttünk az izzó végtelent a tenger ragyogta át s az olajfák mögött, egészen lenn a mélyben, egy távoli bárka vitorlája, mint a tört üveg csillogott. De Bensdorf nem mozdult. Meggömbölyve s mereven a kormánykerékre dőlt, a nyakát előre-szegve. Két vaskos keze az elnyúlt s kihajtott keztyűben olykor megremegett a kormány acélküllőjén s észrevétlen a szabályozókhoz ért, az iramot fokozva.

- Ki az a Flóri? - kérdeztem hirtelen.

De a hangomat elkapta a szél, a zaj, röpiünk.

- Ki az a Flóri? - kiáltottam.

A merev fej megmozdult, felémhajlott egy pillanatra. Csak a súlyát éreztem, - vaskos emberi koponya, tömör, vibráló s szörnyeteg a bőrszakban, két búvárablakkal a szemek helyén, a kinyúlt és nedves orr elevenje fölött. Az ajka is megmozdult egy széles ráncban. Valamit mondott, valamit felelt, a Flóri! a Flóri! de nem hallottam, nem is bántam már. De amint gurult tova a szélben, a kidülledt homlok, az egész nagy gömbölyű fej mint egy elhajított

labda, kicsapva, könnyed, röpülő, - elrettentem! Odaát már Marseilles ágaskodott a napban. A part felől jöttünk, ittasan. A víz, a kikötő, a hajók, az árbocok, a kihányt gyümölcsök s a sok színes rongy s a sok színes szemét a rakodók mentén s a halpiac vérengzőn: mind vártak violaszín aranyban s a halas kofák skarlát kezekkel s az emberek lihegőn s durva s tömör munkásasszonyok, haragos homlokkal s a sikoltó gyermeksereg, tarka s félig meztelen a roppant égboltozat alatt.

- Minden él és ujjong, - mondotta Bensdorf, miközben leszállottunk a motorról s megálltunk az utcán - és minden kavaro is valami ronda örvényben, ez Marseilles, röviden, - és ami ázik itten a napban, a kéjben és a nyomorban, senki még le nem tudta fösteni. Ostoba panasz, egyébként, minek lefesteni? Valami nagyszerű és kifürkészhetetlen rothadás van a dolgok mélyén, amit lehetetlen visszaadni. A színeknek hangjuk van itt s a hangoknak színek. Minden meg van kenve hájjal s a halál is mintegy zsírban kirántva, zamatos, fullasztó, mit mondjak még, atyám uram?! A magamfajta ember, a legfinomabb ember, valamit érez ebből a lelke titkos rezdülésével. Egy pillanatnyi mély és távoli visszhangja vagyok e rettenetes csendülésnek. Egy röpké görcsben a mások minden ösztönét fölérzem. Kissé fáradt is vagyok. Ha elmennénk egy korty italra, mi? A hajó, úgy hallom, késik. Flóri nem lesz itt, csak este.

- Flóri, - ismétetem, - hát nem különös az, hogy én is várom itten és nem különös az, hogy nem is tudom ki az?

- Oh egy nő, - felelt nevetve, - olyan egyszerű ez, egy öreg, meghurcolt nő, a Fontén Flóri! A legfinomabb nő.

- Oh a Fontén Flóri, - ismétetem - olyan kedves és ismerős ez, nem? Akivel meg kell ismerkedni, ha az embernek egy csöpp szerencséje van. S most még sajnós, künn van a tengeren, a legfinomabb nő.

Egy csöppet unottan, leültem a társam mellé egy szögletbe az utcán, ahol törpe babérbokrok mögött néhány asztal sorakozott. A fény elkábított. Az égboltozat mély és sötét kékjén óriás felhők nyúlnak el havas fehérben mint a hegyek s oly könnyedék mégis mint a hab. Ezek is világítottak tükörszerű sugárzással. A poharunk az asztalon, az italunk is csillogott a megsebzett színek vérzésével.

- Oh persze, hát a Fontén Flóri, - kezdte ismét Bensdorf, nyilvánvaló vágyában, hogy csak róla beszélhessen, csak őt idézze, csak vele foglalkozzon, - valamit mondanék róla, amint itt ülök és várom és még ő künn van a nagy vizen, a legfinomabb nő. Valamit mondanék róla, ami az én életem, vagy több az életemnél, a nagy titok a létem gyökerén. Még semmit ki nem találtam e titokból s nem is fogok kitalálni soha. Mindössze annyit tudok, hogy önmagamát magyarázva: minden kívánságomnak e nő a megfejtése. Nem is tudom, miért vagyok másért e világon, mint érte. Amit látok, érzek, megértek és figyelek magamban, már nem is belőlem van és merőben elidegenedve önmagam előtt, csak e nő léte juttat vissza magamhoz, a lelkem fájdalmas ujjongásával. El vagyok veszve benne. Az öntudatomat, egy pillanatra való, izzó és rettenetes öntudatomat ott találom meg újra, ahol más ember mindent elfelejt: a gyönyörben, érted, a túlzott gyönyörben vele, halálra zokogom magam. Már semmit sem szégyellek, mert hiszen már ítéletem sincsen. De amit elvesztett ő is, magam is, a nő egész ifjúságát s a magam álmait is; mindazt ami ragyogás és mámor van a nagy érzésekben, mindazt ami szédület és téboly van a szerelemben, oly lázasan könyörgöm el még egyszer, oly elkeseredetten rohanok utána, hogy csak zokogni tudok abban a percben, amikor más a kéjtől jajdul fel. Küzdök szóval és küzdök legyőzhetetlen elmulások ellen. A magam szegény emberi örömét védem meg lihegve az általános fájdalom előtt. Szeretve, úgy küzdök a létért, úgy küzdök, hogy mondjam, szerelmi kétségbeeséssel, mint más ember a homloka kínjával.

Egy percre hallgatott, aztán folytatta, magyarázta:

- Flóri elmarad időnként s eltűnik, szótlán kirepül világgá. Micsoda vágyak kergetik, micsoda gonosz ösztönök, ki tudja, tengerentúli csapszékekbe, távoli városokba, ahol az emberi hús mint az opál fénylik, nagyszerű és nyugtalan búcsújárásai a vándor szerelemnek földeken túl, keleti hajnalokban. Olykor felém hullajt néhány sornyí írást, ami úgy száll el hozzám, mint hervadt falevél az őszi fergetegben, messziről, gyűrött szélekkel s cudar illatokban, - oh hogy szívom fel magamba e távoli vágy rozsdáját, a tulsó földrészt levegőjét, a pálmák árnyékát, mely megérinthette az ujja nyomát, mely elsiklott a papíron! Aztán, egyszerre, hónapok múltán, félesztendők végén, két szó, mint egy sikoltás: „Jövök! Várj!” Akkor várok, akkor így várom mint most, arccal a végtelennek, a saját szívemnek, mely ki tudja honnan, ismét felém gurul...

Amint így hallgattam, amint néztem a babérbokrok mögött a fényben, elepedt s gyötrődő tekintetén vergődő érzésvilága a maga nyomorát szűrte át. Oly szép volt, oly különös, mintegy titkos sebekből vérző s oly áhítatos, amint leplezett remegéssel a fájdalmát ízlelte s mind növekvő vágyán izzó képzetekbe szédült.

- Rögtön amint megérkezik, - mondotta - beülünk a kocsiba s rohanunk vissza egyenest Nizzának. A legjobb lakásom nekem van ott, Riquier-en túl, a völgyben. Kilenc ablakom nyílik keletre s a tengert csak akkor látom, mikor felszáll rá a nap. A kertemben nincs csak narancsfa, tele gyümölcse. És mind és mind és százával mind a sok narancs apró aranylámpának látszik, mikor hajnalban átszűri a fény. S az ágyamból látom a narancsokat.

- S az ágyadból látod a narancsokat, ismétetem, mert ez oly ritmikusnak tűnt.

- S mi van még? - folytatta lázasan - már nem is tudom. Ami vár reám, oly szédületes, hogy fuldoklok, ha elképzelem. Nem is tudom, miképp juthat számomra ennyi gyönyör a világon. A téboly isteni borzalmát érzem, amint surolja az agyamat.

Ekkor megfogtam a kezét, magam is lázasan s irígykedőn.

- Honnan jön az a Fontén Flóri?

- Azt hiszem Dél-Amerikából.

- Mikor ment el?

- Talán egy esztendeje.

- Honnan indult?

- Már nem emlékszem. Egy francia kikötőből.

- Havre-ből, mi?

- Havre-ből igen, mert odavaló.

- A *Sadi-Carnot*-n indult?

- A *Sadi-Carnot*-n, nem tudom, meglehet - mondotta elsápadva, - már igazán nem emlékszem.

- Oh én emlékszem! - feleltem feltűzelve s oly boldogan, hogy kegyetlen lehettem - én is a *Sadi-Carnot*-n mentem s ott volt a nő, a legfinomabb nő, micsoda véletlen! Öt nap alatt végiggurult az összes kabinokon, az összes utasokon mind. A franciákon kezdte, mert hazafias volt s aztán az angol gyarmatosok karján pergett tova s jött-ment az éjben ágyról-ágyra, mint a kísértet a kéklő fedélzeten, fehér csipkében s félig meztelen. Egy éjszaka végre, már Port-Said előtt, a kigyulladt rév s a parti tüzek gyémánt-miriádja előtt, leittasodva s egy végső lendületben már csak a kormányos szeretője lehetett, ott fenn a magasban, a hídon! Ez volt az apotheosis. S a csillagos égboltozat alatt a vörös haja lelógott a hídról.

- A vörös haja, - rebegte. - S azontúl?

- Azontúl, nem tudom. Én bejöttem Egyiptomba s a hajó ment tovább az óceánnak.
 - Oh istenem, - dadogta eltorzult ajakkal - oh istenem, milyen nagyszerű ez és micsoda szegény. Így mennek a hajók künn a tengeren s mit tudjuk mi szegény emberek, akik itt vagyunk a földön. Legjobb volna rögtön elkotródni innen és abbahagyni mindent, nem?
 - Csakugyan legjobb volna abbahagyni mindent, - feleltem. - De ki cselekszi azt, ami a legjobb, vagy a legokosabb volna? Most már csak várjuk meg, ha itt vagyunk, csak várjuk meg.
 - Csak várjuk meg, - hagyta helyben.
- És hirtelen, egészen halkán:
- Te is szeretted, mondd? Te is emlékszel a szemére, a szemére a gyönyörben, mondd?

IV.

A történet e pontjánál Yzölt Tihamér elhallgatott.

- No miért nem folytatja? - kérdezte a háziasszony, az irigykedő szerelem lappangó haragjával, mely minden kéjt magának akar, a multakból is magának mindent. Megterhelt lénye az ezüstsziürke ruha derengésében megnyúlt s megremegett, amint hevesen az ifjúra nézett, puha kezével a szék karfáját szorongatva. - Maga is ott volt a hajón, - folytatta - magának is volt kabinja s magát sem kerülte el a hölgy. De vallja be, hogy maga is szerette, hogy maga is látta, - csattant ki kacagva - maga is látta a szemét!
- Oh én, - felelte enyhén - hiszen épen ez a különös, hogy amint ott ültünk és vártunk a marseillesi terrasszon, kettőnk közül, mindnyájunk közül, az összes hajdani utasok közül csak épen Bensdorf szerette e nőt, holott nekünk épúgy nyújtotta mindazt, amit neki s mégis csak ő szerette!
- Mi különös van ebben? - vetette közbe az osztrák tiszt, hideg józansággal. - Ez így történik mindennap, bizony. Száz ember birhatja ugyanazt a nőt s csak egy van, aki bomlik érte. Ez a trottoir költészete. Továbbá, véletlennek sem valami imponáló vagy rendkívüli, hogy épen Flóri jön a hajón s épen Bensdorf viszi magát oda elébe. Bevallom, ifjú mester, különbet vártam.

A többiek is, akik hallgatták, különbet vártak, az összes urak.

- Tehát? - kérdezte egy hang.
 - Tehát Flóri megjött ez éjjel és rögtön megláttuk a hídon, megláttuk! A tömeg mélyén is kiválva a tömegből, mindenkinél nagyobbnak láttuk és ami fény gyulladt ki körülötte, a kikötő, a rév s a partok tüzei csak őt világították, a meztelen nyakát, melyről lekapta a fátyolkendőt, a keblét, mely pihegett, az egész alakját, amint már pusztá megjelenésével ez éjben, a képzeletünket gyötörte. Rögtön, rettenetes varázsa, a gonosz epedések mérgét hömpölygette bennünk, s messziről jövet, egész női mivolta, lappangó illatokban, még kízóbbnak tűnt. S amint tolongva a parton, heves térde hozzám ért egy percre: mint a kés úgy hatott, a húsomat perzselve.
 - Oh! - rebegte ez intímus érintésre s villámló tekintetével felismerte bennem éjjeli társát a hajón.
- De Bensdorf már rohanni akart, hogy az öröme számára még lefogja az éjszakát.

- Itt van a kocsim, jól befűtve - szólott nevetve, - az út világos, fehér holdfény, déli holdfény, minden világos, gyerünk!

- Gyerünk, - ismételte Flóri s amint, fellépett a motor hágcsóján, a szoknyáját megemelve: drága bokája fölött imádandó hajlatában, az egész lába megvillant mint egy ércdarab, az izzó lámpások fényén.

- Jöjjön, - fordult felém mosolygón s a tekintetem vizsgálva, mely nagyszerű formáit epedte föl, - jöjjön ide mellém! úgy-e hogy ide jön mellém! Bendsdorfnek jobb lesz ott egyedül, elől. Ő hajt, persze!

- Persze, - dünnyögte az ember s a sisakot a fejére kapva, torz feje kigömbölyödött.

Mi ketten, hátul, ezt a ritka fejet néztük, e vad koponyát a zömök törzsön, amint meggömbölyve s mereven a kormánykerékre hajolt. Már akkor robogtunk, a lámpáink fénykévéit szórva el az úton, heves iramban a homályt szagatva s a holdat kergetve odafönn. S a Flóri keze csendesen hozzásimult az ülés fölött, az éjben.

Így jöttünk, lihegve. Egymásba font kezünk, lágyan s omlatag, az egymás vágyát gyötörte s minden titkot, minden örömet, minden odaadást kivetett közénk a körmök éles sebzésével. Oh forró, oh tiszta egyesülésünk, így, kéz-kézben, a cudarságunk gyönyörét adta, a perfidiák mámorát, hogy aki közülünk csakugyan szeret, ott ül elől a szörnyeteg fejével s az éjszakát száguldja át! Behúnyt szemekkel, agyontördelt kezekkel egymás mellett, a vágyunk csak annyi volt, hogy csaljunk. Az ő vágya főleg, istenem, a Flórié, amint kihívón s haraggal már, az ajkamat várta és hívta és akarta.

Oh persze, ha csak az volna minden, hogy az ember hazug lehet s érzelmi komédiáját, a legjobb perceket nem törnék meg kijózanító valóságok! Az élet, úgy látszik, sokkal bonyolultabb, semhogy a jövőt beszámíthatnók s amikor hirtelen belebotlottunk valami ostoba határköbe, mely az út szélét jelezte, egymásbafont kezünk hirtelen kirepült egymásból s minden ösztönünk csak a magunk számára volt. Egy pillanat rémületében egy nagyot zökkentünk, egy nagyot ugrottunk s a kocsi mélyében Flóri sikoltozott.

De Bendsdorf, csodásan ügyes és gyakorlott, egy villámsebes mozdulattal rögtön fékezett s megállt.

- Semmi baj! - mondotta s leugrott a gépről a kereket vizsgálva.

Mi követtük. Flórit gyöngéden leemeltem, alázatos kezekkel a hajlékony derekán.

- Majdnem végünk lett, - panaszkolt s a vállamnak dőlt.

- Semmi baj, - ismételte Bendsdorf, nyilvánvaló készséggel, hogy rögtön robogjon tovább. Egy küllő megroppant, az első kereken egy küllő, nem is kettő. Mondom, semmi. S mehetnénk akár görbe tengelylyel is.

- Mehetnénk, - hebegte Flóri, - de én nem megyek. Én félek. Ez egy jel arra, hogy féljek.

- Toulon itt van előttünk, - szólott az ember kérlelően, a közeli tüzeket jelezve.

- Annál jobb, ha itt van előttünk, - felelt a nő - én megyek gyalog Toulonba. Meg is hálok ottan, az *Arany Zergé*-ben, édes.

- Oh, - rebegte válaszképen.

- Reggelre aztán, nem bánom, mehetünk tovább, a világ végére, akár Nizzába, a házadba, a narancskertedbe, ha akarsz, - folytatta Flóri. - De ma éjjelre már vége. Ma éjjelre már félek. Mondtam már, hogy félek. Ez egy jel arra, hogy féljek.

És lassan megindult az úton, a határkövek mentén, az olajfák alatt, a fátylait lobogtatva, egyedül az éjben. Egy percre néztünk utána, én a kocsni mellől, Bensdorf már ismét a helyéről a kormány előtt s indulásra készen.

- Eredj vele, kísérd el, - szólt le hozzám enyhén. - Én megyek előre az *Arany Zergé*-be s rendelek szobát, hogy legyen.

- S rendelek szobát, hogy legyen, - ismételtam, hogy mondjak valamit az örömben, mely kísértett.

Azontúl, mit tudtam már, hogy jön-e, marad, vagy végleg elakad az úton, s odaroskadva négy kerék alá, a tengely alá, a műszereit kapkodja és túr és fúr és csavar és kalapál, összekuporodva a földön, sötét tömeg, mely él s vonaglik mint a féreg, elátkozott kovács, lihegőn a porban!

Az éj nekem nyílt, a nő és Toulon vörös tüzekkel a bástyák peremén, égő s nyugtalan vértömegek a homályban, mint a megsebzett szívek, kiszórva!

- Nézd Flóri, - rebegtem, - nézd a nagy falakat, Flóri. Alattuk mi egészen törpék vagyunk. Nézd Flóri, mi egészen elveszünk a sötétben.

- Nem, még nem, - felelte, - nem akarok. Az *Arany Zergé*-be gyérünk. Itt nem akarok.

Mégis, hirtelen, az utcán megállott, egy gázlámpa mentén, csendesesen.

- Mi lelt? - kérdeztem.

Egy toronyóra kongott fölöttünk, komor és dallamtalan, megrekedt üst hörgése.

- Éjfé! - mondta a nő - pont éjfé! és Toulon és minden milyen különös! A lábam mintha idenőne az utca kövéhez, amit ismer. Holott még sohasem voltam itt s mégis mintha mindent ismernék. A gyakorlat, aki sokat járt az utcán. A stratégia, mint egy tábornok. Oh, hol van egy katona, egy egyszerű katona, akit meg tudnék ölelni!

- Gyérünk, - kérleltem lázasan.

- Oh egy katona, - csattant ki kacagva, - oh nem is az, amit maga gondol, gyönyörű! De nézze csak, a tört kerék, a küllő, csak még nem is kettő, mit tudom én, de nézze csak, hogy épen idejöttünk, hogy itt rekedtünk, hogy elakadtunk, hogy épen Toulonban maradtunk, hát mondja, nem-e különös? Itt van valaki, egy katona, egy katonám, maga nem is tudja, nem is tudja, egy katona, akit megölelnék, ilyen öreg asszony vagyok! Itt van a fiam, aki katona.

A gázlámpa alatt felkacagott, kéklő fogakkal, melyek az ajkát harapdálták. A szeme elborult s az ösztönszerű anyaság minden vonását átszűrte holmi távoli idők tiszta és heves derengésével. Gyötrődő arca, a sárga fény lágy érintésén még maróbb szépségűvé vált s amint pihegő mellét, a vállait, egész hosszú alakját a fátylak alatt, mintegy régi szerelmek és régi bűnök árnyékolták valami rejtélyes és megkapó háttér csodálatos színjátékával, csakugyan úgy tűnt, hogy ő a legfinomabb nő.

- A fiam, aki katona, - folytatta - közkatona fönn a várban, a tüzéségben, az imént jutott eszembe. Az imént, hogyne, a bolond fejemmel, amit felkavart a szél, mert hogy olyan gyorsan jöttünk és Ben hajtott mint az örült! Különb, persze, hogy is szabad fuvoláznom ilyen zsöngé érzéseken, anya, mama, jó kis mama, - az élet sokkal komolyabb! Én mentem úgy-e és gurultam és szerettem és úgy jött velem a fény mindenüvé, a szerelem, amit adtam. Hogy a jó isten is beleszólt, hát tehetek róla? Kövér kölykő s milyen dühös, na nézze meg az ember! A muzsikám, a glóriám, a touloni katonám!

- És elfakadt sírva. Mi volt ez! Micsoda rémület ébredése, micsoda megsejtések, lázas titkok hirtelen fölérzése, miközben messziről, zúgva mint az erdő, tompa morajlás támadt s meg-

megszakadozva egy-egy élesebb hang kergette egymást, a várfalakon túl, odafönn, rejtőző és fájdalmas hangtumultus a hold alatt, mely elfehéřült. Micsoda borzalom volt, amelynek szilaj arcát nekiszegezte az ajkak csendes vonaglásával, micsoda rém a komor falak tövében, melyeket az ormokon vörös tüzek ékeltek ki hunyorgató rezgéssel, mint elkallódott emberi szívek.

- Gyerünk, - rebegtem, a karját érintve.

- Még nem, még várjunk, oly nagyszerű ez! - felelte.

- Mi van itt nagyszerű? - kérdeztem elkábulva s tanácstalan.

Oh istenem, elepedve, megkínzott vágyam aggódón számlálgatta a muló perceket fölöttem, az időt, mely elvonul. Ha az a másik ott az út porában ismét fölkerelkedett volna időközben, ha már jönne is, ha megelőzött volna! Az éjszakám örömén lihegve, mely már-már elveszettnek tűnt, valami cudar gyűlölségem támadt e fantom-fattyú ébredésén, mint aki kijátszott s megakasztott. Csöndesen és forrón, a lelkem legmélyére temetkezve, izzó átkokba foglalgattam e hivatlan anyaságot, a haragom apró részletezésével, gyönyörködő inyenc-pepecselésével, mint a gyémántot holmi förtelmes sárkarikába, s a felidézések, a bekövetkezések oly sorvasztó erejével, hogy már-már magam is szédültem belé. S felkavart művészképzeletem, amint e síró női arc mellettem még jobban megihlette s amint a csalódásom is átmérgezte már, micsoda csodaságokat emelt e vártüzer dicsőségének, mily ragyogó imfámiákat az éj mélyén rengő lidérc-alakjának. A leszármazása gyalázatában, terheltén s megbélyegezve, vajjon merre hurcolta végig féktelen ifjúságát s a mérges vére örökével micsoda szemétre roskadt a szerelmi-gyermek kálváriáján? Hol csatangolt az éjszakában, egyedül holmi zord utcákon, vagy együtt a többiekkel, a fajtájával, zsványhadával, hol lapult meg házszögletekben, holt falak mentén, hogy leüsse, aki arra jár. Oh mért ne, mért ne, a kövér kölyök, a muzsikám, ahogy Flóri mondta, a glóriám, a touloni katonám! Hibáktól férges, bűnben tobzódó, nyilván ott fönn a tüzéségen is csak salak, mindenek alja, a legutolsó, az éji patkány, aki elkúszva a padlón, míg a társai alusznak, mint a bunda, prédára jár a sötétben, meglopja a tarisznyákat, szegény kicsi bőröndöket, a ládákat s még többet akar, felhevült agy s rettenthetetlen, még többet, mindent, az irodák pénzét, a várterveket, a citadellák minden titkát, hogy kihányja, magányos árny a várfalon!

- Oh ez nagyszerű! - ismételte Flóri.

- Csakugyan, - rebegtem az arcába meredve.

Már hittem neki, leittasodva e lázas idézetekben. Az óra kongott fölöttünk s a hajnal hirtelen oly közeinek tűnt. Egy lovascsapat pattogott a mélyben. Egy szekér gurult. A zaj megnőtt s ellankadt végül, mint egy rengeteg hullám morajlása az éjben, a kifutása zengő fodraival, magányos hangok tremolói. A tűz az ormokon feléledt s őrködött. Egy magányos lámpás megvillant s szaladt, micsoda végzetek elé? S hirtelen, messze, egy csomó puska koppant meg valami távoli kőburkolaton, egy csomó puska, egyszerre, mind.

- Hallotta? - kérdeztem remegve.

- Hallottam, - felelte Flóri.

- Egy dob is pereg.

- Igen.

- Jöjjön. Mit is hallgatjuk ezt. A várban készülődnek. Mindjárt reggel lesz. Maga fáradt s lázas, drága lélek. A nagy út, a tenger, a tört kerék és minden. Az *Arany Zergé*-be gyerünk. Jöjjön.

- Megyek.

S amint megindultunk az utunkat keresve, valaki jött mögöttünk. Oly szapora és nyugtalan léptekkel jött, hogy önkéntelen megfordultunk. Egy fiatal tűzértiszt. Már el is haladt mellettünk, némán és sietve. De egy ideges oldalpillantással, nyilván ösztönből s kíváncsian is, Flórit fürkészte s a szemébe nézett. A nő is, megviselt arcával s a selyemfátylakban, a tiszt is, látszólag elborult s mintegy céltalan, oly szokatlan jelenség lehettek egymásnak, titokzatos bolyongók, éjszaka, a kihalt utcákon. Most jöttünk a tiszt után lassan. Egy pillanatra már nem is láttuk, aztán ismét ott tünt föl a sarkon. Egy gázlámpa alatt, hirtelen, kissé túlzott mozgással, az óráját kapta elő s vizsgálta. Aztán ment tovább s ismét megállott az első útmenti fény derengésénél. S ismét az óráját nézte.

- Hol van az *Arany Zerge*? - kérdezte Flóri elunottan.

- Nem tudom. Csak gyerünk.

- A tiszt után gyerünk, - rebegte.

A tiszt után, hát persze! Az arca felderült, a járása megkönnyült, a fátylait lobogtatta, a legfinomabb nő. Már-már úgy volt, hogy elmaradok mögötte, megtörten s elcsigázva. A lelkem mintegy megroppant az éjben. Ha Bendorf jönne legalább, ha jönne! Az idő mult s a tiszt az óráját nézte.

- Hol van az *Arany Zerge*? - ismételte Flóri már hangosabban, nyilvánvaló célzattal, hogy a tiszt is meghallja.

Csakugyan, rögtön megfordult, igen készségesen s könnyedén köszöntve, mondta:

- Itt van a szomszédban. Magam is odatartok. Ha parancsolnak velem jönni.

Kissé idegesen szólott, a szavait kergetve s mégis látszólag megenyhülve, hogy beszélhet, boldogan a női fátylak előtt, sőt nekem is örvendve, hogy itt vagyok vele, hogy megyünk vele, Flóri is, én is, az *Arany Zergé*-be. Szinte mámorosan szegődött mellénk, a mozdulatainkat figyelve, a hangunkat élvezve, mint aki kínzó eszmekörét velünk üdíti föl, epekedőn hozzánk simul, reménykedőn hozzánk menekül ki tudja, micsoda gyötrelmek, micsoda lidércnyomás elől. Egészen fiatal tiszt volt, üde, finom és rejtélyes, az elegáns leszármazás minden stílusával, remegő s kivételes, nagy vér mint egy versenyagár, kéklő leányszemek, merengő s átöröklött mint egy skót tekintet, egy skót tó a reggelben. Rögtön, sugalló ösztönöm, a magam lelkén indulva, egész ismeretlen lényét kibontotta előttem, egész gyöngéd és vibráló lényét, epedő mágnes-előkelőségét az alantas szolgálat nyomorában, túrva, engedve, elviselve, amit e harci mesterség brutalitása kirótt rá durva kötelességekben, alantas szolgátevésben, az ízlése ellen, a hite ellen, az egész világa ellen, a szerencsétlen!

Oh édes *Arany Zerge*, mélabús kis fogadó a városszélen, már akkor ott ültünk a számozott szobaajtók mentén, a tornácon, és iddogáltunk.

- Izgalmas este, - mondta Flóri és mindent elbeszért a tisztnek. - Annyi minden, - folytatta sóhajtozva, de a fiáról hallgatott, a touloni katonáról, már mást akart, már hiú volt. Nyugtalan tekintete, a kéjes pillák alól, örvendezve kémlelte a fogadó magányát és érzéstelen siklott el rajtam, aki esdeklőn néztem rá.

- Izgalmas este, - ismételte most már lappangó értelmekkel, - tudjuk is, nem is, hogy mért.

- Csakugyan, - felelte a tiszt, megremegeve.

S ismét az óráját nézte. Ködös elborulását hirtelen, kínzó elmerengését, melyben finom vonásai gyötrődve eltorzultak, most egészen közről láttam. Micsoda rémlátás, micsoda véres fantazmagória hömpölygethette oda elébe a legrondább emberi sors végső hullámverését, amelyben meg kellett, hogy fürödjön, holott a szennyje elől undorral fordult el. Fiatal szeme rémüldözve követte az imminens tragédia minden irtózatát s a lelke megrázkódott. Micsoda

díszletek vonultak el itt s kellékek, színek, hangok, alávaló hatásban! A halál a mélyben, a halál lépcsője, oh a vesztőhely, az édes! S a puskacsövek célzó merevsége az áldozat előtt, félig meztelen emberi rongy, formátlan már s még lihegő, bekötött szemmel, megroggyant térddel egy violaszín hajnalban. Úri hadnagy, skót tekintet és minden, mi része volt ezekben, mi része lehetett? S az óráját nézte, kétségbeesetten.

De ekkor, az asztal alatt, lágyan s omlatag, a Flóri térde az övéhez ért, a konturok pontos kiválásával az imádandó simulékonyságban. A tiszt megborzongott. S a szemét lezárva, ájldozva átsiklott a tulonnan mámorába, szegény gyötrődő emberi lélek a legnagyobb megváltás előtt. A nőt látta-e, aki várta, aki akarta, a szemek mélyén villámló vörhenyes tüzekkel, vagy inkább elveszett s elbódult benne a tiszta megbocsájtás, az isteni szeretés csúcsain, oh hogyan tudjam, hogy fejthessem meg, amikor ott előttem, szédülten és felsikoltva, mint két világ, mely egymásnak roskad, az ajkuk összeforrt.

Elvonulva mellőlük, mint az árny nesztelen kiválva, még láttam, amint tovasodródnak, amint eltűnnek az ajtók mögött, a nő, a tiszt, oh főleg a tiszt, mennyei öntudatlanságban.

Kimondhatatlan rémület fogott el. A vágyaim, a csalódásom, a haragom is hirtelen elsüppedt sohasem érzett remegésekben. Elmaradva és különválva, már nem is voltam, nem is akartam lenni. De ami kívülem történt, micsoda, szent isten?! A két ember a mélyben. A tiszt, a nő, a legfinomabb nő, akik egymásba ölelkeztek, akik szeretnek, ők ketten! Visszafojtott lélekzetel, valami rémes talánynak szegeződtem, az értelmeket kutatva s fuldoklón már, hogy semmit meg nem értek, megkergetve és megtépázva e tébolyszerű zürzavarban. Ők ketten s hogy épen ők, a tiszt, a nő, hogy épen ők! S mind növekvő borzalommal követtem a magányuk titkos örömét. Hogy épen ők! Mindössze ennyi volt ami rikító csengésben a lelkemet átköpködté, hogy épen ők, oh muzsikám, oh glóriám, szegény kis touloni katonám! Mert hogy hirtelen ő jutott az eszembe, miközben a város ébredt már s a vár felől éles trombitaszó csattant a nap felé.

Akkor, feldúlva s még ittasan, a nő hevétől árnyékoltan még, a tiszt megjelent. A küszöbön, az ajtók közül a Flóri karja utána nyúlt, meztelen mint egy fehér fáklya. Még egyszer a tiszt ráborult e karra s felcsókolta egész langyos bőrfelületét. De rögtön feleszmélt, az óráját nézve. És elsietett.

Már akkor követtem, magam is mintegy tovasodorva. A város ébredt. Opálos foltokban mármár derengett a reggel s az ég elnyúlt, mint az olvadó viasz. A harang kongott fölöttünk, a repedt üstök hörgésével. Egy fecske röppent féloldalt borulva. S a mélyben, vajjon hol, láthatatlan utcák tömkelegében, megnyílt falak és kapuk mentén zord tömegek törtek előre, álmosan s feldúlva még, vad fejek a várnak szegeződve, fenyegető morajlás, hallucináló kézmozdulatok, amint odafönn a várfokon a tüzek kialudtak s a nappali fény csapkodta meg a csipkedő széleket. A tiszt rohant, az óráját nézve.

Akkor, hirtelen, szemben vele, a bástyák alatt, a másik is lihegve jött, feléledt szörnyeteg a felfrissült kereken, Bensdorf, drága szívem! No végre - s milyen kétségbeesetten! Még robogott, amikor felszöktem mellé az ülésre, azzal a vakmerő ügyességgel, amit a szélső izgalom segít.

- Ott megy a tiszt! - vihogtam a maskara-arcába s kidülledt szeme rámmeredt a bűvársisakban, az egész fej mereven mint a sphinx. Holott rögtön megértette, - a tiszt, a nő, a legfinomabb nő, aki nem tudja bevárni tétlen. Megedzve minden cudarságok ellen, talán el is volt készülve e nyomorra. Amíg ő kalapál a porban, amíg ő elmarad egy órára csak! Fanyar humor, rendkívüli nő s vastagon felkacagott.

- A hajnal keserű illata ez, - mondotta megremegve. - Gyerünk.

- A tiszta után gyerünk.
- Mindegy már. Minek mennénk a tiszta után?
- Hogy megnézzük! - dörögtem.

S elszánt kezem a kormánykerékbe markolt. A várkapun át, a megdőbbsent őrszem előtt, akit alig láttunk az iramban, mint az ördögök repültünk, vakmerő becsörtetők és minden büntetésre készen.

- A tiszta! A tiszta! - kiáltottam, hogy ott tűnt el a mélyben, az udvar végén, egy vaspántos fakapu mögött.

Kívülről éktelen zsvaj, a falakat ostromolta. Pokoli zengésben, a tömeg megsebzett lelke, valami véres nótát harsogott. Egy jajveszéklő hang, egy agonizáló sikoly repült föl olykor egyedül s kiválva a tumultusból, mindennél élesebb s üvöltőbb, a téboly trillája, nagyszerű s rettenetes! Itt fönn, a kapu mögött, szöges lépések durva kopogása szólott. Egy trombita bődült el, komor, megzaklatott s kihívó a távoli horizontok felé. S egy csomó dob pergett a csendben.

- A tiszta - rebegtem, - nézd, a tiszta!

Oh láttuk, mindketten láttuk, egymásnak dőlve s meghajlott fejjel az ajtóresen át. Halál-sápadtan, gyönyörű kék szemének kusza tekintetével, elundorodva s ájuldozón, egész finom lényének mintegy levélrezgése volt, amint a puskás front előtt féloldalt fordulva, a maga hóhérszerepét várta, míg mögötte, gyors és szaggatott mozdulatokkal, megkötözték az áldozatot. Egy szegény kis vártüzér volt, fiatal, karcsú, a nyomorban ragyogó, meztelen mellel, melyet a szívverése ijesztően kidagasztott, a lenyírt fejével, melyen a fülek fénylettek, amint a hajnal felkente rá, izzón és tündökölve, az ébredése skarlát színét. Az egész fej, az egész arc, a szemek főleg, oh a szemek, merő üvegnek tündek.

- Oly ismerős! - rebegte Bensdorf, megejtett festő-érzékével.
- Oly ismerős, igen, - feleltem.

S alig mertük kérdezni egymástól: kicsoda? amint csak elsuttogtuk.

- A katona, - vallottam be remegve.
- A katona, igen.
- Micsoda arc!
- Micsoda szemek!
- Oh istenem...
- Megismered e szemeket? Elváltozott fény, elragadó! S a halálos tekintet!
- Igen, igen... Oh ismerem!
- A Flóri szeme a gyönyörben! Az ő szeme! A végtelen!

Csak néhány perc volt még s a szemeket bekötötték. Sietve elfordultunk, a tiszta vezényelt. A gépre szállva, szótlán kisiklottunk.

Egészen lassan jöttünk, az oszladozó tömeget elkerülve, bánatos kis mellékutcákon, ahonnan a tengert láttuk, a távoli bárkákat, az éjszakából hazatérve. És sokáig hallgattunk és igen sokáig jöttünk s már nem volt miért sietnünk s nem volt miről beszélünk. Valami nagy csend, valami nagy megnyugvás volt bennünk, amint egészen lassan jöttünk, mint a bárkák a tengeren, mint az éjjeli halászok, akik hajnalban visszatérnek. Már a nap is süttött.

Mégis, a fogadóhoz érve, Bensdorf megszólalt:

- Flórinak ne szóljunk semmit. Minek izgassuk, már amúgy is oly remegő, szegény, heves, drága lélek! Magunk is felejtsük el a tisztet és a katonát. Az élet oly nagy, oly gazdag, oly szép, keressünk benne mást, mit gondolsz, egy kevés irgalmat. No jó. Aztán mehetünk is rögtön tovább, úgy-e? Akár le is szálljunk.

És bekiáltott a tornácra:

- Flóri! Flóri! Gyerünk haza a kertbe.

V.

Ez volt az Yzölt Tihamér, kitűnő honfitársunk elbeszélése.

Mire a végéhez ért, imhol a jeles urakat már abban az angyali elszendergésben látta, ami a lomha és alantas elmék menedéke a gondolkodás kínja elől. De Felsner, a tengerész, a nagy vizek unalmához szokva, hősiesen kitartott és el volt ragadtatva!

- Gyönyörű történet, - mondotta közeledve, - és soha gyönyörűbbet nem hallottam és ilyen kiváló előadásban, úgyszólván az élet rezgésével, az élet sebével rajta. Igazi művész és minden, szavamra, - és főleg az a gyönyörű, amint a sok mindenféle véletlen incidensek egymáshoz csoportosulnak és egymásba fűződnek s az ember igazán nem képzelné, mi minden történhetik a nagyvilágban, amikor egy vörös hajnalban kivégeznek egy katonát. S ami a leggyönyörűbb, nem is hinné, a leggyönyörűbb, hogy épen nekem beszélt el ezt, épen nekem, tetszik tudni, aki annak a touloni katonának nyilván az apja voltam, miért ne és csak azért is, hogy az apja voltam! Mert lássa, hajdan, egy csillagos éjjel a havre-i révben, én is ismertem a Flórit, sőt talán én ismertem elsőnek őtet s innen van, hogy emlékszem reá. Mindenesetre igen hálás vagyok s nagyon örülök, hogy a fiamról ilyen kitűnő híreket hallottam s most már, hogy mondjam, impressziókban meggazdagodva térhetek haza Triesztbe.

Azzal mosolyogva köszöntött és a többiek is ébredtek már s egymásután lejöttek a lépcsőn, a bárkásokat hívogatva. Akkor a háziasszony, ezüstszürkében s oly lágyan, mint az árny, Yzölt Tihamérhoz ért. S hirtelen, szájjal a száján ráborult, kiolthatatlan kívánczósággal.

AZ ASSZONY ÉS A SÍRÁSÓ.

Egy este a kikötőben, a dohányos-bárkák körül, a nagy barna árnyékban, tömör és keserves verekedés támadt. Úgy volt, hogy Górá Tamás, a szikár barom, e földi sorsán javítandó, egy marék dohányt akart lopni több társával egyetemben, akik mindannyian nyomorult rakodómunkások voltak a zord parton és a köveken. Viszont a méla bárkán, amint petyhüdt vitorlákon az éjszakában horgonyzott, állítólag syriai nők hortyogtak, a görög partok szerelmeiben rég kipróbált nagyszerű hetérák, olyan dús kebellet, mint Charlemagne mellkasa páncélostul; s mind ennek a vizek mentén titokzatosan hire kelvén: a kéjsóvár hajósok elsápadtak és magukon kívül voltak.

Ott tolongván s ott fuldokolván a feljáróhíd körül, a szívek e forró versenyében: Górá Tamás, a szikár legény, riválisnak tűnt. A szívek el voltak vadulva nagyon és a kedélyek hasonlóképen. Dohány, asszony, mind efajta vészes gyönyörűség a halált táncoltatta az emberek közé s mély leheletű összekapásuk, durva férfihangok búgásával, a vad surlódások és zord zuhanások gyötrelmes akcentusával, mint komor és olthatatlan zenemű hangzott a roppant tér csendjében. Górá Tamás, bár kitartó harcos volt, mégis rögtön gurult s véres feje megkoppant az éles kövön, többször.

A többiek már rég elszéledtek és elvesztek az éjszakában. De Górá Tamás itt feküdt, egyszerűen és mereven, a bevégzett sor fenségében és a vérnek pompájában. Odább a nagy hegyek némán tűnődtek az éjben, de hirtelen, az éles csúcsok legtetetjén a fehér hold ragyogva megjelent.

Ekkor felszedték az embert és vonszolták egyenest a korcsmába, mert a templomon és börtönön kívül aligha volt ez eset számára nyilvános épület.

A korcsmában, a törpe falak között ült az asszony, Górá Tamásné és a sírásó, a kedvese. A hosszú asztal legvégén, csöndesen összekönyökölve és egy keveset a falnak támaszkodva kitűnően megvoltak ők egy rumos üveg előtt s a füstölő mécs világában, mely csak a fél arcukat érte, enyhén s füstösen, a fénynek ama halovány és keserű derengésében, ami a hollandi festők képein a szenteket veszi körül.

Az embert hozták, senki sem mozdult. Az asszony csak megborzadt, kicsit megcsúszott a széken, s inkább a kedvesét nézte meggyötört és aggódó tekintetével, mintegy ösztönszerűleg a sírásót epedve föl magába, a sírásót! Hej bizony jó isten bizony a távoli helység silány viszonyai nem kedveztek holmi finnyás válogatásnak s a parton kínlódó férjén kívül legfőlebb valamely zsandárt szerethetett volna, de ezek durva urak voltak. Fájdalmas asszonyi lelkét nem is a ledérség irányítá epedő vonaglásában, inkább a sivár tengődés s az öntudatos szenvedés váltotta meg magát a vér haragos hevében, hogy egy órányi feledést találjon, egy percnyi vad örömet a keservek rengetegében. És sápadt arcának, amint eképen a kéjt és kínokat visszatükrözte, olyan maró akcentusa volt és tragikus feje láttára, a súlyos barna hajakkal, szinte látományszerűvé vált, mint roskadhat le a nyomorok mélyéből abba a még mélyebb örvénybe, ahol keserű asszonyi mivolta, néhány pillanatra, szinte szétzúzza magát.

De a rumos üveg előtt, a mécsvilágban, erős körvonalaival, a véres fej kísértett. Górá Tamásné mégegyszer a sírásót nézte, most már nyugodtabban, de a válla rándult, jelezvén békés megadással: ennek így kellett történnie. A sírásó helyeslőleg bólintott és arra a friss gödörre gondolt, amelyet az éjjel ásni fog. Mert ő egyszerű ember volt, tiszta, kék szemekkel, barátságosan lecsüngő bajusszal és olyan súlyos, medvetalpszerű kezekkel, mint mindazok, akik a földet turkálják és a rögtöt hányják, szegény népek, földművesek, béresek, cselédek és sírásók az ásó mellett. Higgadt és megbízható hullavető léte, aki soha semmit nem feledt odakünn, föltétlen hatalma volt a temetőben s békén uralkodott s olykor gondtalan pipázva

pihent a kapanyélnek támaszkodva, mint a halottak juhásza. De most, mielőtt elméjében végkép elhatározná ez új sír méreteit Górnak számára, halkán szólt:

- Vajjon él-e még?

Nagy és szent kérdés volt ez a sírásó ajkán: egy ember, vajjon él-e, vagy vége már?

Aztán hangosabban szólott, a mécset megemelve:

- Górnak! Haj!

Az ember nem mozdult. Akik még ott voltak, méla kíváncsiak, elkotródtak békén, és mögöttük az ajtó nyitva maradt. Odakünn a nagy víz ragyogón halovány volt s remegő színén, mintha lezuhant csillagok vonaglottak volna kék és ezüst színekben. Egy csónak siklott, messze egy ember járt s a keleti révben halászok örködtek s olykor egy háló suhant a víz fölött s eltűnt, a habokban, s minden elnémult újra, de úgy tűnt, hogy a holdnak hangja van s ezüst fátylai omlásával mindent betölt, mindent megejt s bűvös fájdalomával átzengi az éjszakát. És a parton, valami érces-kék lendületben a hitvány kis virágok megszépültek s vékony száraikban kiegyenesedve, rejtelmes lényük merev csodálatával néztek bele az égi sugárzásba, földi gyötrelmükből. S a petyhüdt vitorlásbárka a lányokkal, egészen fehérnek tűnt a fényben, s míg némán felszerelődtek rajta s indulni készültek valami titkos ünnepre odaát: nagy terhei, a szürke zsákok és dohány tömbök kápráztató ezüst masszák voltak.

- Nézd! Nézd! - szólt Górnakné, zord özvegy, s az embert lágyan, sőt szűzies mozdulattal, mint a gyermeket, magához vonta a küszöbre. De kéjes elragadtatását nyitott szájjal lehelte magába s míg a homlokán végigsimított holdfényes kezével, elbűvölt lelke elepedt a tündéri naszád felé. A törpe korcsma förtelméből, a szétroncsolt fej irtózatából szinte áttombolt a fénybe s tragikus fejét, a kibontott barna hajakkal, mintegy odaverte az üdv ragyogó kapujához. E kigyulladt világ amarra mintha az ő számára bontogatná a fehér tüzek varázslatát s valami szédítő ígértet lobogna az éjnek mélyén, a vizek fölött, a bárka ezüstös tömbjein.

- Boldogság! Boldogság! - suttogta öntudatlan, aggódó ámulással, hogy efajta szokatlan sikolyra talált s amiért a hangjának olyan sajátságos csengése volt... De lázas hevét a sírásó békén megakasztotta holmi szerény ölelésekkel, és szilaj szárnyalását visszaterelte ide, ahol ők ketten éltek egyszerűen. Mert mire gondolt a sírásó? Arra az éjjel ásandó gödörre gondolt és szegény Górnak, aki meghalt.

- Boldogság! Boldogság! - ismételte csendesén az asszony szavait holott tréfálkozó szándék nélkül. És súlyos kezével ő is végig sepegette a homlokán. Aztán folytatta, a nagy fény felé mutatván:

- De hát miért is mennénk mi amarra, hiszen sohase szoktuk, nem a mi utunk. A part mentén roppant hosszú a járás és hol van a vége! talán a halászok se tudják... A bárkára pedig... dehát, hogy gondolsz ilyet? Ott állanak az örök és bennünket is leütnek. Nagy, vad kutyák is vannak ott bizonynal. És minden olyan rettentően világos. Ne sírj... majd egyszer megyünk csónakázni. Egyébként hajnal lesz nemsokára, - a pap, a szolga és az éneklő gyerekek rögtön jönni fognak a kereszttel. Nem tréfa! Imhol a harang is szól. És Tamásért még egy lapátnyit sem ástam. Ej-haj, cudar munka: az ember hosszú, a lapát rövid, a föld kemény, a nagy meleg óta, Szent Madonnak! S az egész éjjel nem aludtam. Aztán vajjon hova is rakjam szegényt, hogy nyugta legyen végre. Alig akad már hely odakünn... kicsi a kert és túl van tömve. Az ember nem is tudja, szegény ember, mennyi helyet foglal el a földben.

Így szólott a sírásó, szakértelemmel.

Aztán kézen fogta az asszonyt és csendesén megindultak a temető irányában.